

# DAYATILMIŞ GERÇEKLİĞİN KURULUŞU

*İktidarın Şirketi Kurucu Konuma Taşınması, Devlet Dolayımı ve Özne ile Toplumun Kuruculuktan Uzaklaştırılması*

**Hakkı Tan**

Bağımsız araştırmacı — Sosyoloji ve eleştirel teori

ORCID: [0009-0008-8582-3132](https://orcid.org/0009-0008-8582-3132)

16 Eylül 2026

## Öz

İktidar şirketi kurucu konuma taşıyıp devleti dolayım olarak örgütlediğinde, özne ve toplum ortak yaşamı üretmeye devam ederken onun bağlayıcı koşullarını belirleme gücünden uzaklaştırılır. Dayatılmış koşullardaki hareketlerinin özgür seçim sayılmasıyla maliyet ve sorumluluk da kendilerine yüklenebilir. Gerçeklik Paradigması, bu ayrışmayı öznenin ve toplumdan eksiltelenler ile onlara dayatılanlardan hareketle çözümler. Özne ve toplum kavramlarıyla hakikat üzerinden ilişki kurarken iktidar, bu taleplerin karşılaşacağı gerçekliğin bağlayıcı koşullarını düzenler. Kavramsal zamansal arbitraj, kavramsal süreklilik ile değişen operasyonel karşılık arasındaki farkın iktidar getirisine dönüşmesini açıklar.

Corpopolitics, şirket konumunda örgütlenen kurucu gücü; Onopticon, zorunlu tanınma ve etkili itirazın zayıflığı altında fiilî kapanmanın alanlar arası bağlanma veya geri beslemeyle sürdürülmesini inceler. Homovictimus, zorunlu dahil edilen öznenin kısıtlı taktiğinin özgür tercih, kusur veya kişisel yükümlülük olarak kendisine dönmesini adlandırır. Cytopolitics, hücre ve hormon üzerinden karar sağlığına yönelik dayatmayı araştırır. Karar sağlığı, amaç oluşturma ve değerlendirme, kararları uygulama ve değiştirme, dayatılan koşulları reddetme ve ortak yaşamın koşullarını yeniden kurma kapasitesidir.

Çalışma, kavramsal çözümlemeyi yayımlanmış özne anlatıları, saha araştırmaları ve kurumsal belgelerin karşılaştırmalı incelemesiyle birleştirir. Dokuz düzenekten sekizi işleyen, biri tarihsel olarak pekişmiş Onopticon olarak değerlendirilir. Ayrı bir karşılaştırma, beş kamusal işlevde şirketin koşul belirleme gücünü; sağlık, eğitim ve yargı incelemesi ise veri erişimi ile hizmetin işletilmesini araştırır. Şirketin belirli bir işlevde kurucu konuma taşınması devletin ortadan kalkmasını gerektirmez; ilişkinin gerçekleşmesi, süresi ve tarihsel yaygınlığı ayrı değerlendirilir. Hak ve statülerin adları sürerken fiilî karşılıklarının başka bir belirleme gücüne bağlanması, özne ve toplumun konumunu dönüştürür. Onopticon, kurucu konum ve arbitraj getirisi ayrı araştırma hükümleridir. Ortak yaşamın tahribatı ile muhalefetin dayanaklarının aşılması birlikte incelenir: maliyeti başkasına aktarabilmek, iktidarı dayandığı yaşamdan bağımsızlaştırmaz.

**Anahtar kelimeler:** Gerçeklik Paradigması; Şirketin Kurucu Konumu; Corpopolitics; Devlet Dolayımı; Kurumsal Süreklilik ve Kurucu Dönüşüm; Hakikat–Gerçeklik Ayrımı; Kavramsal Zamansal Arbitraj; Hakların Fiilî Kullanım Koşulları; Dayatılmış Gerçeklik; Çevresel Yapılandırma; Altyapısal Dayatma; Zorunlu Dahil Etme; Onopticon; Modern Öznenin Tersyüz Edilmesi; Kurucu Faillik; Daraltılması; Taktik Faillik; Homovictimus; Sorumluluğun Özneye Yüklenebilmesi; Sorumluluğun Buharlaştırılması; Maliyet Aktarımı; Karar Sağlığı; Cytopolitics; Muhalefetin Zeminsizleşmesi; Toplumsal Yeniden Üretimin Tahribatı; Ekolojik Tahribat; İktidarın Yeniden Üretim Çelişkisi; Opaklık Hakkı.

## Özetin bölüm haritası

Aşağıdaki tablolar makalenin bütün bölüm ve alt başlıklarını, her birinin araştırmadaki işleviyle birlikte gösterir. Ana metindeki bölüm numaraları ve başlıklar korunmuştur.

### I. Kurucu sav ve kavramsal çerçeve

| Bölüm ve alt başlık                                                                      | Özetteki karşılığı                                                                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. İktidarın okunacağı yer</b>                                                        | İnceleme, özne ve toplumdan eksiltelenlerden başlayarak bu kayıpları kuran ilişkileri ve karar sağlığını araştırır.                                    |
| <b>2. Kurucu konuma taşıma: iktidar, şirket ve devlet dolayımı</b>                       | İktidarın şirketi kurucu konuma taşıması, devlet dolayımı ve öznenin konumundaki dönüşüm açıklanır.                                                    |
| 2.1 Ortak yaşamın üretimi ve koşullarını belirleme gücü                                  | Yaşamı üretmek ile bağlayıcı koşullarını belirlemek ayrılır; kurucu yerleşimin gerçekleşmesi, kapsamı ve yaygınlığı birbirine karıştırılmaz.           |
| 2.2 Yetkinin bağlayıcılığı ve sorumluluğun buharlaşması                                  | Özneye yönelen bağlayıcı yetki ile koşulları kuranlara yöneltilemeyen hesap verme ve onarım yükümlülüğü karşılaştırılır.                               |
| 2.3 Zorunlu kayıt, toplumsal değer ve kaynakların yönü                                   | Zorunlu kayıtlar, vergiler ve kamu alımları üzerinden toplumsal değer hangi kapasite ve bağımlılıkları finanse ettiği araştırılır.                     |
| 2.4 İktidarın yeniden üretim zemini ve tahribatı                                         | İktidarın devamlılığının dayandığı emek, bakım, bilgi ve doğal yaşam koşullarını tahrip etmesi incelenir.                                              |
| 2.5 Modern öznenin kurucu anlamının tersyüz edilmesi                                     | Düşünme ve yaşamı üretme sürerken ortak koşulları belirleme gücünün daralması, modern öznenin kurucu anlamıyla karşılaştırılır.                        |
| 2.6 Şirket girişiminden kamusal gündeme: ileri yapay zekânın koşullarını kim belirliyor? | AB'nin ileri yapay zekâ laboratuvarlarına ilişkin duyurusu, şirket girişimlerinin kamusal gündemi çerçevelemesi bakımından incelenir.                  |
| 2.7 Devlet dolayımının sınırları: bilgi, kudret ve sorumluluk                            | Hizmeti yürütme ile bağlayıcı koşulları belirleme ayrılır; bilgi, müdahale gücü ve devletin sorumluluğu birlikte değerlendirilir.                      |
| <b>3. Gerçekliğin kuruluşu ve dayatmanın sentaksı</b>                                    | Hakikat, kurumsal tanınma ve bağlayıcı sonuç arasındaki ayrım, gerçekliği kuran erişim ve yaptırım koşulları üzerinden açıklanır.                      |
| 3.1 Hakikatle kurulan ilişki ve bağlayıcı gerçeklik                                      | Olgusal doğruluk ve normatif haklılık, talebin fiilen sonuç üretmesini belirleyen kurumsal koşullarla ilişkilendirilir.                                |
| 3.2 Kavramsal zamansal arbitraj ve kurumsal süreklilik                                   | Kavramların ve kurumların sürekliliği altında değişen operasyonel karşılığın iktidara sağladığı özgül avantaj araştırılır.                             |
| 3.3 Çevresel yapılandırma, dahil etme ve hüküm sentaksı                                  | Önceden kurulmuş karşılaşma ortamının zorunlu geçiş koşullarına ve tercih, kusur veya yükümlülük hükümlerine dönüşmesi açıklanır.                      |
| <b>4. Homovictimus: eylemin koşullarından sorumluluğun öznesine</b>                      | Zorunlu dahil etmeden kurucu sorumluluğun görünmezleşmesine uzanan altı bağlantı, kısıtlı hareketin sonuçlarından öznenin sorumlu tutulmasını açıklar. |
| <b>5. Kuramsal yerleşim ve tarihsel süreklilik</b>                                       | Paradigma, sınıflandırma, yönetsellik, şirket gücü, faillik ve hesap verebilirlik literatürüyle karşılaştırılır.                                       |
| 5.1 Yakın ontolojiler: yaşamı kurmak ve koşullarını belirlemek                           | Marx, Fraser, Negri–Hardt ve Nitzan–Bichler ile yaşamın üretimi, kurucu yetki ve iktidarın yeniden üretimi tartışılır.                                 |

| Bölüm ve alt başlık                                  | Özetteki karşılığı                                                                                                                    |
|------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5.2 Tahribatın yeni dayatmanın gerekçesine dönüşmesi | Üretilen kaybın öznenin kusuru veya riski sayılarak yeni yükümlülük ve erişim kısıtına dönüştürülmesi araştırılır.                    |
| <b>6. Onopticon hangi eşiği adlandırır?</b>          | Zorunlu tanınma ve fiili kapanma; alanlar arası bağlanma ve geri beslemeyle ilişkilendirilerek işleyen ve pekişmiş Onopticon ayrılır. |

## II. Araştırmanın yöntemi

| Bölüm ve alt başlık                                        | Özetteki karşılığı                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>7. Öznenin ilişkilere: araştırmanın kuruluşu</b>        | Öznenin başlayan karşılaştırmalı incelemenin kaynakları, kanıt sınırları ve ayrı teşhis işlemleri belirlenir.             |
| 7.1 Karşılaşma, kaynak ve açıklama                         | Kapasite, kullanım, bağımlılık ve sonuç ayrılır; deneyim, belge ve kuramsal çıkarım kendi dayanaklarıyla değerlendirilir. |
| 7.2 Kavramsal zamansal arbitrajın ayrı incelemesi          | Korunan kavram, değişen karşılık, yararlanan konum, maddi sonuç ve özgül arbitraj getirisi ayrı ölçütlerle incelenir.     |
| 7.3 Telegraph: görünen süreklilik ve değişen kurucu ilişki | Telegraph'ta kurumsal kimliğin sürekliliğiyle değişen sahiplik ve yönetim yetkisinin ilişkisi ele alınır.                 |

## III. Kayıtlar, erişim ve altyapıların işleyişi

| Bölüm ve alt başlık                                                    | Özetteki karşılığı                                                                                                             |
|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>8. Borç ve yardım: kaydın yaşama yükümlülük olarak dönmesi</b>      | Borç ve yardım düzeneklerinde kayıtların kişinin geçim koşullarına ve kendini aklama yüküne dönüşmesi karşılaştırılır.         |
| 8.1 Robodebt: kurumun hesabından yurttaşın sorumluluğuna               | Robodebt'te yıllık gelirden üretilen borç talebi, itiraz maliyeti ve hesabı çürütme yükünün yurttaşla aktarılması incelenir.   |
| 8.2 FSV: vergi şüphesinin borç yardımını kapatması                     | FSV'de vergi şüphesinin borç yardımını ilişkisine taşınması ve kayıt düzeltmenin önündeki engeller araştırılır.                |
| 8.3 Sırbistan Sosyal Kart: düzeltilemeyen kaydın karşısındaki kişi     | Sırbistan Sosyal Kart sisteminde kaynak kaydı, yardım kaybı, gecikme ve destekle kullanılabilen itiraz yolları izlenir.        |
| 8.4 SyRI ve çocuk bakım yardımı: teşhisin sınırında kalan ilişkiler    | SyRI ile çocuk bakım yardımı kayıtları, gerçekleşmiş kapanma ve geri besleme için eldeki kanıtın sınırlarıyla değerlendirilir. |
| <b>9. Çalışma ve gıda: bugünkü kaydın yarının imkânını belirlemesi</b> | Çalışma ve gıda kayıtlarının sonraki erişimi belirlemesi, bağımlılık ve sürdürücü bağlantılar bakımından incelenir.            |
| 9.1 Foodinho: çalışmanın puana geri dönmesi                            | Foodinho'da çalışma, puanlama, sonraki işe erişim ve yeniden puan üretimi arasındaki dönüş izlenir.                            |
| 9.2 Jharkhand: dağıtılan gıdanın kaydı ve sonraki tahsis               | Jharkhand'da doğrulama ve dağıtım kaydının gıdaya erişimi ve sonraki tahsisi belirlemesi karşılaştırılır.                      |

| Bölüm ve alt başlık                                                          | Özetteki karşılığı                                                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>10. Statü, hareket ve hedef: öznenin karşılaşmadan önce belirlenmesi</b>  | Göç, hareket ve güvenlik alanlarında kişinin karşılaşmadan önce temsil ve erişim koşullarına bağlanması incelenir.                       |
| 10.1 Woodburn/ELITE: hedefin kurulması ve devlet dolayımı                    | Woodburn/ELITE, özgürlük kaybından operasyonu hazırlayan veri, hedefleme ve kamu müdahalesi ilişkilerine doğru çözümlenir.               |
| 10.2 eVisa: mevcut hakkın kullanılamayan temsil hâline gelmesi               | eVisa’da mevcut hakkın hatalı dijital temsili, iş ve başka erişim kapılarındaki kayıplarla ilişkilendirilir.                             |
| 10.3 Hebron: karşılaşmanın sonraki tanınmaya dönüşmesi                       | Hebron’da zorunlu tanınma, hareketin sınırlandırılması ve karşılaşma kaydının sonraki tanınmaya dönmesi ele alınır.                      |
| <b>11. Birleşme ve pekişme: çok alanda bulunmak ile aynı devrede işlemek</b> | Bir şirketin farklı alanlarda bulunmasıyla uygulamalar arasında bağlayıcı bir devrenin işlemesi ayrılır.                                 |
| 11.1 Tarihsel Xinjiang/IJOP: bağlı koşulların yeniden üretilmesi             | Tarihsel Xinjiang/IJOP düzeninde çok alanlı kayıtlar, polis müdahalesi ve sonuçların sisteme dönmesi birlikte değerlendirilir.           |
| 11.2 Palantir’in faaliyetleri: kapasitenin kanıtı ve kullanımın izi          | Palantir’in farklı faaliyetlerinde teknik kapasite, belirli kullanım, veri erişimi ve kamu kurumlarının değiştirme gücü karşılaştırılır. |
| 11.3 Kamusal kayıtlar: teknik erişim ve işletim bağımlılığı                  | Kamusal kayıtlarda içerik okuma, kayıt değiştirme, hizmeti sürdürme ve sağlayıcı değiştirme kapasiteleri birbirinden ayrılır.            |

#### IV. Karar sağlığı, üretim ve kamusal işlevler

| Bölüm ve alt başlık                                                      | Özetteki karşılığı                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>12. Hücre ve hormon: karar sağlığının koşullarına yönelik iktidar</b> | Cytopolitics, hücre ve hormon üzerinden edinilmiş koşulların karar sağlığıyla ilişkisini araştırır.                                          |
| 12.1 Bilmek, karar vermek ve yapabilmek                                  | Koşulları bilmek ve değiştirmek istemek, kararı uygulayıp sürdürecektir bedensel ve toplumsal dayanaklarla birlikte ele alınır.              |
| 12.2 Deneysel bulgunun taşıdığı ve taşımadığı iddia                      | Gıda, ödül ve metabolik yanıt araştırmaları, tasarımlarının desteklediği bulgular ve ölçmedikleri siyasi sonuçlar ayrılarak değerlendirilir. |
| 12.3 Bağımlılık, edinilmiş çıkış maliyeti ve geri dönüş                  | Altyapısal ve klinik bağımlılık, edinilmiş çıkış maliyeti, kurumsal öğrenme ve etkili siyasi düzeltme arasındaki ilişkiler araştırılır.      |
| <b>13. Üretimden gündelik hayata uzanan koşullar</b>                     | Üretim, tüketim, yatırım, izin ve doğal çevre kararlarının öznenin gündelik hayatına ulaşması incelenir.                                     |
| 13.1 Sofraya ve dikkate ulaşan kurucu kararlar                           | Ürün bileşimi, fiyat, dağıtım ve zaman koşulları, tüketimi kişisel tercih olarak adlandırmadan önce araştırılır.                             |
| 13.2 Hücresel müdahale kapasitesi ve gerçekleşmiş toplumsal kullanım     | Hücresel müdahale araştırmaları ve patentler, teknik kapasite ile gerçekleşmiş toplumsal dayatmanın ayrımı içinde ele alınır.                |
| 13.3 Hücreden üretim, izin ve yaşam alanının kuruluşu                    | Hücre kültüründen gıda üretiminde yatırım, hücre hattı, üretim ortamı ve izinler kurucu koşullar olarak incelenir.                           |

| Bölüm ve alt başlık                                                              | Özetteki karşılığı                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 13.4 Doğadan eksiltilenin özneye maliyetlenmesi                                  | Su, hava, iklim ve yaşam çevresindeki kayıp, özneye ulaşan korunma ve onarım maliyetiyle ilişkilendirilir.                             |
| 13.5 Et ticareti ve üretim kapasitesi: devlet dolayımının öznenen sınanması      | Et ticareti ve üretim desteği, tedarik miktarının yanında hane erişimi ve gelecekteki üretim kapasitesi üzerinden sınanır.             |
| <b>14. Eşitsiz maruziyet: aynı kuralın farklı hayatlara ulaşması</b>             | Aynı kuralın gelir, zaman, bakım, temsil ve toplumsal konum farklılıklarıyla nasıl eşitsiz maliyetler ürettiği araştırılır.            |
| <b>15. Modern devletin işlevi: sorun çözmenin koşulu olarak sorun yönetimi</b>   | Kurumsal işlemin tamamlanması ile yaşanan zararın durdurulması arasındaki ayrışma, modern devletin sorun yönetimiyle ilişkilendirilir. |
| 15.1 Toplumsal talebin karşılanabilirlik koşulları: beş alanın karşılaştırılması | İstihdam, konut, demokratik karar, gıda ve ilaç erişimi; talepleri karşılayacak koşulları değiştirme gücü bakımından karşılaştırılır.  |
| 15.2 Şirketin kurucu konumu: beş kamusal işlevin karşılaştırılması               | CPS, Próspera, Starlink, Facebook ve Boeing–FAA; şirket belirleyiciliğinin farklı mekanizmaları ve kanıt sınırlarıyla incelenir.       |
| 15.3 Epstein: yaklaşık yirmi üç yılın hangi açıdan okunacağı                     | Epstein kayıtlarında bildirim, soruşturma ve yaptırım süreçleri, zamanında etkili koruma ve süren tahribat bakımından değerlendirilir. |
| 15.4 Savaş ve beka: güvenliğin koşulları ile yıkımın maliyeti                    | Savaşın gerekçesi, koruyucu etkisi, şirket getirisi ve topluma yüklenen yıkım ayrı dayanaklarla karşılaştırılır.                       |

## V. Muhalefet, karşılaştırma, sınama ve sonuç

| Bölüm ve alt başlık                                                            | Özetteki karşılığı                                                                                                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>16. Kurucu faillik ve muhalefetin zeminsizleşmesi</b>                       | Geçim, bakım, zaman, bilgi ve örgütlenme imkânlarının aşınması; itirazın sürdürülebilmesi ve kurucu değişim gücüyle ilişkilendirilir.     |
| <b>17. Karşılaştırmalı bilanço: dayatmanın farklı gerçekleştirme biçimleri</b> | Dokuz düzenek ortak ölçütlerle karşılaştırılır; sekiz işleyen ve bir tarihsel pekişmiş Onopticon teşhisinin kanıt güveni açıklanır.       |
| <b>18. Sınama, karşı kanıt ve açıklamanın kapsamı</b>                          | Gerçek alternatif, etkili itiraz, kamusal müdahale ve teknik koruma, iddiaları daraltabilecek karşı kanıtlar olarak değerlendirilir.      |
| <b>19. Opaklık, tanınma ve altyapısal adalet</b>                               | Öznenin işlenebilir temsilden fazlası olarak varlığı, amaçla sınırlı tanınma ve güçlü kurumların hesap verebilirliği birlikte ele alınır. |
| <b>20. Sonuç: kurucu konum, kavramsal süreklilik ve dayatılan maliyet</b>      | Kurucu gücün şirket konumunda örgütlenmesi, öznenin sorumlulaştırılması ve ortak yaşamın tahribatı karar sağlığı ekseninde birleştirilir. |

## VI. Ek 1 ve kaynakça

| Bölüm ve alt başlık                                                    | Özetteki karşılığı                                                                                                 |
|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ek 1. Dört ülkede sağlık, eğitim ve yargı kayıtlarının işletimi</b> | Dört ülkedeki on iki kayıt sistemi, işletim, belgeli bulgu, kanıt sınırı ve doğrudan kaynak bağlantısıyla sunulur. |

| Bölüm ve alt başlık                          | Özetteki karşılığı                                                                                                             |
|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| E1.1 İngiltere                               | İngiltere’de sağlık güvenliği, okul yönetimi ve yargısal dikte hizmetlerinin görev ve erişim sınırları karşılaştırılır.        |
| Sağlık   NHS siber güvenlik hizmetleri       | NHS’nin güvenlik telemetrisi, katılım koşulları ve Secure Boundary hizmetinin işletim görevleri gösterilir.                    |
| Eğitim   Arbor kullanan okullar              | Arbor’un sunucu erişimi, talimatla veri değiştirme, yedeklerden dönüş ve başka sisteme veri çıkarma yolları açıklanır.         |
| Yargı   HMCTS BenchNotes                     | Hâkimlerin dikte ettiği kararların yazıya çevrilmesi ve insan incelemesi, hizmetin belirli kapsamı içinde ele alınır.          |
| E1.2 ABD                                     | ABD’de Medicare, okul yönetimi ve federal dava kayıtlarında işletim, veri olayı ve yüklenici erişimi ayrılır.                  |
| Sağlık   Medicare işlemleri, CMS–WPS         | CMS–WPS ilişkisinde yüklenici ortamındaki veri olayı, yararlanıcılara bildirim ve olası etkilenmenin kapsamı gösterilir.       |
| Eğitim   PowerSchool kullanan okul bölgeleri | PowerSchool davasında sözleşmeler ve alt yüklenici hesabıyla erişim anlatısı, dava iddiası ile maddi tespit ayrılarak sunulur. |
| Yargı   DOJ/ATR dava kayıtları               | DOJ/ATR kayıtlarında şifreli saklama ile yetkili yüklenicilerin dosyalarda çalışabilme kapasitesi birlikte ele alınır.         |
| E1.3 Almanya                                 | Almanya’da özel sağlayıcı, kamu hukuku kuruluşu ve kamusal yargı bilişimi görevleri karşılaştırılır.                           |
| Sağlık   ePA hasta dosyaları                 | ePA sağlayıcılarının işletim görevleri, gematik’in öngördüğü teknik erişim kısıtlamalarıyla birlikte değerlendirilir.          |
| Eğitim   Schleswig-Holstein, School-SH       | School-SH’nin veri merkezi, barındırma ve bakım görevleri, Dataport’un kamu hukuku statüsüyle ilişkilendirilir.                |
| Yargı   Kuzey Ren-Vestfalya yargı bilişimi   | ITD 7’nin bilgi güvenliği ve veri korumasındaki kamusal görevleri, resmî görev tanımının kapsamıyla sunulur.                   |
| E1.4 Hollanda                                | Hollanda’da sağlık paylaşımı, öğrenci kayıtları ve güvenli yargı yazışmasının ayrı işletim zincirleri gösterilir.              |
| Sağlık   LSP sağlık paylaşım ağı             | LSP ağının geliştirme ve kesintisiz teknik işletim ilişkisi, 2020 tarihli sözleşme açıklamasının sınırlarıyla gösterilir.      |
| Eğitim   ParnasSys öğrenci kayıtları         | ParnasSys’te okul talebiyle kullanılan Topicus erişimi, Previder’ın barındırma rolünden ayrılır.                               |
| Yargı   Rechtspraak güvenli yazışma          | Rechtspraak’ın Zivver üzerinden güvenli yazışma hizmeti, yargı arşivlerinin bütünü üzerinde denetimle eşitlenmeden açıklanır.  |
| Kaynakça                                     | Makalenin 258 kaynak kaydı ve özgün belge bağlantıları korunur.                                                                |

# I. KISIM — Kurucu sav ve kavramsal çerçeve

## 1. İktidarın okunacağı yer

Bir borç dosyası kurum açısından hesaplanmış bir tutardır. O dosyayla karşılaşan kişi açısından ise kira, yemek, çalışma zamanı, geçmişe dönük belge arayışı ve itirazı sürdürebilme sorunudur. Dijital bir statü kaydı idare için güncellenebilir bir veri alanı olabilir; iş başvurusu yapan kişinin karşısına kullanamadığı bir hak olarak çıkar. Kurumun işlem saydığı şey, öznenin hayatında ertelenemeyen bir kayba dönüşebilir.

Gerçeklik Paradigması, iktidarın bütün yapıp etmelerini özne ve topluma dokunduğu yerden okur. İnceleme, öznenin neyi kabul etmek zorunda kaldığını ve hangi imkânını kaybettiğini belirler. Koşulları değiştirme gücündeki kaybı, karşılaşmayı kuran ilişkiler boyunca izler. Araştırma, kurumsal dosya kapandıktan sonra süren kaybı da kapsar. Özneye dokunulan nokta, açıklamanın başlangıcı ve geri dönerek sınıldığı yerdir.

Maliyet; para, geri gelmeyen zaman, sürdürülemeyen tedavi, bozulan geçim düzeni, hareket kısıtlaması, kanıt sunma yükü ve ortak karşı koyma kapasitesindeki aşınmayı kapsar. İnceleme, hücre ve hormon üzerinden biriken etkileri de kapsar. Kullanılabilir su, solunabilir hava ve yaşanabilir çevredeki kaybı, her birini üreten mekanizmayla ilişkilendirir. Özne, kararına katılmadığı tahribatın zararını, korunma ve onarım yükünü birlikte taşıyabilir. Bu kayıplar tek bir ölçüye çevrilmez.

**Karar sağlığı**, öznenin amaç oluşturma ve değerlendirme, kararını uygulama ve değiştirme, dayatılan koşulları reddetme; toplumun ortak sorunları adlandırma, örgütlenme ve ortak koşulları yeniden kurma kapasitesidir. Bilginin yanında beden, zaman, gelir, destek ve kullanılabilir alternatiflere dayanır. Bu çalışmanın kurucu savında iktidarın bütün yapıp etmelerinin hedefi özne ve toplumun karar sağlığıdır. Burada hedef, yaşam koşullarını belirleme gücünün kararın oluşma, uygulanma ve değiştirilebilme koşullarına yönelmesini adlandırır. Bu yapısal yönelim, her aktörün her işlemde aynı bilinçli amacı taşıdığı varsayımına dayanmaz. Belgeli amaç, kurumsal yakınsama ve fiilî etki yöntem bölümünde ayrı izlenir.

Özne ve toplum yaşamı üretirken onun amaçlarını belirlemekten uzaklaştırılabilir. Bu ayrışma, mahkeme, idare ve başvuru yolları varlıklarını sürdürürken de gerçekleşebilir. İdarenin “uygunluk kontrolü” dediği işlem geçim kaybına; platformun “esneklik” dediği ilişki reddedilemeyen çalışma koşuluna dönüşebilir. Haklı talep ile talebin koşulları değiştirme gücü arasındaki mesafe, araştırmanın konusudur.

Makalenin temel sorusu, ortak yaşamı mümkün kılanların onun bağlayıcı koşullarını belirlemekten nasıl uzaklaştırıldığıdır. Seçilebilir olanı kim kurmaktadır? Kurumların sürekliliği kurucu yetkinin değişmezliği olarak nasıl okunmaktadır? Reddin, itirazın ve onarımın bedelini kim taşımaktadır? Kurucu konum, kavramsal süreklilik ve sorumluluk bu sorularda birleşir. Onopticon, geniş araştırma alanı içindeki belirli bir kapanma düzenini adlandırır; eşikleri §6'da, kavramlar arasındaki teşhis ayrımları §7'de açıklanır.

## 2. Kurucu konuma taşıma: iktidar, şirket ve devlet dolayımı

### 2.1 Ortak yaşamın üretimi ve koşullarını belirleme gücü

Bu çalışmada iktidar, mülkiyet, yatırım, sözleşme, uzmanlık, veri standardı, mevzuat ve zor kullanma ilişkilerinde somutlaşır. Şirketi kurucu konuma taşıma ve devleti dolayım olarak örgütlenme, bu ilişkiler içinde belirleme gücünün dağılımını ve kullanımını anlatır. **Cümlelerin öznesi iktidardır; bu özne, somut**

**aktör ve ilişkilerden bağımsız tek bir irade merkezi olarak kurulmaz.** Araştırma üç soruyu izler: Amaçları kim belirler? Değişiklik için gereken bilgi ve kaynakları kim denetler? Alternatifleri kim uygulanabilir kılar?

**Kuruculuk iki anlam taşır:** yaşamı emek, bakım, bilgi ve ilişkiyle üretip sürdürmek; bu yaşamın bağlayıcı koşullarını belirlemek ve esaslı biçimde değiştirmek. Metindeki kurucu konum ve kurucu yetki, ikinci anlamdaki belirleme gücüne ilişkindir. Özne ve toplum yaşamı üretmeyi sürdürürken onun amaçlarını, standartlarını ve kullanılabilir yollarını belirlemekten uzaklaştırılabilir. Bu ayrışma, geçmişte herkesin eşit kurucu güce sahip olduğu bir başlangıç varsaymaz.

Metinde **güç**, fiilî belirleyiciliği; **kapasite**, bu belirleyiciliği kullanmayı sağlayan bilgi, kaynak ve araçları; **hukuki yetki**, hukuk düzeninde tanınmış karar ve müdahale alanını belirtir. **Kurucu yetki** ise amaçları ve bağlayıcı koşulları belirlemenin kurumsallaşmış gücüdür. İnceleme, bu gücün hukuki dayanaklarını ve fiilî sınırlarını birlikte gösterir. Son imzayı kimin attığı kadar, koşulları kimin gerçekten değiştirebildiği önemlidir. Bir borcu silmek tekil sonucu değiştirir; hangi kaydın yeniden borç üretebileceğini belirlemek, sonucun kuruluşuna müdahale eder.

Kurucu konuma taşıma, amaçları, standartları, ihtiyaçları, teknik mimariyi ve uygulanabilir alternatifleri belirleme gücünün şirket konumunda örgütlenmesini anlatır. İktidar bu konumu belirli bir yerde, dönemde veya işlevde kurabilir; bağımlılıklar birden fazla şirket arasında dağılarak da sürdürülebilir. **Corporalitics**, bu kuruluşu ve özneye ulaşan zorunlulukları inceler. Şirketin büyüklüğünden veya faaliyet alanlarının sayısından hareketle hüküm verilmez; ilgili ilişkide neyi belirleyip değiştirebildiği araştırılır.

**Devlet dolayımı**, koşulların hukuk, idare, kaynak tahsisi ve zorlayıcı uygulama içinde bağlayıcılık kazanmasıdır. Devlet amaçları seçer, kategorileri kurumsallaştırır, bağlantıları yetkilendirir veya sınırlar; yaptırım uygular ve düzeltmeye hukuki güç kazandırabilir. Şirketin kurucu konumda tutulduğu dizgede bu faaliyetler, uygulanabilir seçenekleri sınırlandıran mülkiyet, bilgi, standart ve altyapı bağımlılıkları içinde gerçekleşir. Dolayımın yönü, devletin koşulları ne ölçüde değiştirebildiğinde ve sorumluluğu kime bağladığında belirlenir.

İktidarın şirketi kurucu konuma taşıması, devletin ortadan kalkmasını veya bütün belirleme gücünü yitirmesini gerektirmez. Devlet; hukuk, finansman, örgütlenme ve yaptırım kapasitesiyle bu ilişkinin kuruluşunda etkin olabilir. Kamu kurumlarının uygulama gücü artarken belirli bir işlevin amaçlarını, altyapısını veya uygulanabilir alternatiflerini değiştirme gücü şirket konumunda toplanabilir. Kurumsal devamlılık ile kurucu devamlılık arasındaki bu ayrım, §3.2'de kavramsal zamansal arbitrajla ilişkilendirilir.

**İktidarın şirketi bir yerde veya bir işlevde kurucu konuma taşıması, o ilişkideki kurucu yerleşimi gerçekleştirir.** Bu gerçekleşme, özne ile toplumun bağlayıcı koşulları belirleme konumunu değiştirir. İlişkinin başka alanlara yayılması ve ne kadar sürdüğü ayrı araştırma sorularıdır (§§7.1, 18).

Dolayımın tarihsel biçimi, devlet kapasitesinin yöneltildiği ilişkilerle değişir. Birleşik Krallık hükümeti, 1944 istihdam politikası tartışmasında yüksek ve istikrarlı istihdamı koruma sorumluluğunu üstlenmiştir. Dış ticaretin sürdürülmesini de amaçları arasında saymıştır (UK Parliament, 1944). 1980'lerden itibaren finansal serbestleşme, özelleştirme ve uluslararası üretim ilişkilerinin genişlemesi, devletlerin tercihleri ve farklı kapasiteleriyle birlikte değerlendirilmelidir (Weiss, 1997). §15.1'deki karşılaştırma, toplumsal taleplerin kredi, mülkiyet, sözleşme ve uygunluk koşulları içinde yeniden kuruluşunun farklı yönlerini gösterir.

Şirketin hukuki kişiliğinin, mülkiyetinin ve sözleşmelerinin hukuk düzeninde kurulması bu ilişkinin parçasıdır. Cohen'in çözümlemesinde hukuk, bilgi ekonomisinin kurumsal biçimlerini üretirken kendisi de

dönüşür (2019). Bir yetkiyi hukuken tanımak, kullanımını fiilen yönlendirmek ve sorumluluğunu bağlayıcı kılmak farklı işlemlerdir. Şirketin hukuki kuruluşuyla kurucu konuma taşınması arasındaki ilişki bu işlemler üzerinden incelenir.

Teknolojinin uygulanması ile kamu kurumlarının denetleme ve değiştirme hızı arasındaki fark, kurucu konumun korunmasına katkıda bulunabilir. Marchant, Allenby ve Herkert bu farkı hız uyumsuzluğu olarak tartışır (2011). Cohen'in hukuki kuruluş ve Rahman'ın toplumsal altyapı çözümlmeleri, farkın hangi ilişkilerde sürdüğünü araştırmayı sağlar. Sözleşme, personel, veri biçimi ve değiştirme maliyeti bu araştırmanın somut dayanaklarıdır (Cohen, 2019; Rahman, 2018).

Emerson'ın güç-bağımlılık yaklaşımı, değer verilen amaçlara ulaşmak için başka bir tarafa duyulan ihtiyacı ve alternatif yolların maliyetini öne çıkarır (1962). Culpepper ve Reinke'nin banka kurtarma karşılaştırması da kamu ile şirketler arasındaki pazarlığın bağımlılık yapılarıyla değiştiğini gösterir (2014). Burada aynı soru yaşam koşullarına yöneltilir: Alternatifi kim belirlemekte, kim kullanabilmekte ve ayrılmanın yükü nasıl biriktirmektedir?

Bıçak ve ekmek imgesi, müdahalenin ilan edilen nesnesiyle fiilî hedefini birlikte düşünmeyi sağlar:

Ekmek üzerinde yapılan işlem, ekmeği yiyecek öznenin yaşamına ulaşır. Bıçak, öznenin arzusunu, çalışma kapasitesini ve reddetme gücünü hedeflediğinde doğrudan özneye yönelmiştir. İktidarın kendisine bıçak çektiği özne, onun yeniden üretiminin de zeminidir.

Ekmek; mal, hizmet, hak, üretim veya idari sorun olarak ilan edilen müdahale nesnesidir. İmge, devletin şiddetini kazara sonuçlara veya şirketin bütün faaliyetlerini tek davranışa indirgeyen bir kurum karşılaştırması kurmaz. Doğrudanlık müdahalenin hedefini, dolayım ise bağlayıcılığının örgütlenişini anlatır. İktidar öznenin karar koşullarına şirket üzerinden yönelebilir ve bu koşulları devlet dolayımı içinde zorunlu kılabilir.

Çalışmanın iki kurucu hareketi bu ilişkide birleşir: şirket konumunda örgütlenen belirleme gücünü açıklamak ve iktidarı özne ile toplumdan hareketle okumak. İlk hareket, belirli ilişkilerdeki yerleşimi ve ona geçişi araştırır; daha geniş tarihsel dönüşüm savı karşılaştırmalı kanıt gerektirir. İkincisi açıklamanın başlangıcını ve sınanacağı yeri belirler.

## 2.2 Yetkinin bağlayıcılığı ve sorumluluğun buharlaşması

Bu dizgede devlet ve şirket, özneye yönelen yetki bakımından belirginleşirken sorumluluğun kendilerine bağlanması bakımından uzaklaşabilir. Özne kaydı sunmaya, borcu karşılamaya ve itirazını kabul edilen usulde sürdürmeye zorlanır. İhlalin bedeline onu kanıtlama ve giderilmesini sağlama bedeli eklenir. Hukukun özneyi yükümlü tutma gücü ile yetki kullananları sorumlu tutma gücü arasındaki asimetri burada görünür olur.

Sorumluluk incelemesi; sonuca **nedensel katkıyı, hukuki yükümlülüğü, ahlaki kusur atfını ve hesap verme ile onarım görevini** ayırır. Bir sonucun maliyetini taşımak, bu dört ilişkiyi aynı anda üstlenmek anlamına gelmez. Her kullanımda kime, hangi işlem nedeniyle ve ne tür bir sorumluluk yüklendiği belirtilir.

**Sorumluluğun buharlaşması**, koşulları belirleyenlerin etkili hesap verme, zararı durdurma ve giderme yükümlülüğüne bağlanamamasıdır. Şirket teknik katkısını, devlet görev sınırını, başka bir kurum önceki işlemi gerekçe gösterebilir. Özne yetki kullananları tanıdığı hâlde bu bilgiyi bağlayıcı sorumluluğa

çeviremeyebilir. Kurumların görünürlüğü sürerken muhataba ulaşma işi öznenin zamanını ve kaynaklarını tüketir.

Bir şirket dayatmanın kazancını elde ederken toparlanma, bakım ve onarım yükünü çalışanlara, hanelere veya kamusal kaynaklara aktarabilir. Devlet dolayımı izinler, yükümlülükler ve kaynak tahsisıyla bu dağılımı bağlayıcılaştırabilir. Kirlenmiş su nedeniyle temiz su ve korunma giderini taşıyan kişi, kirlenmenin sorumlusu ilan edilmiş olmak zorunda değildir. Kısıtlı hareketinin ayrıca özgür tercih, kusur veya kişisel yükümlülük olarak kaydedilmesi ise §4'teki Homovictimus ilişkisini oluşturur.

WPS veri ihlalindeki onarım yükü ile Boeing incelemesindeki pilotlara kusur atfı, bu ayrımın iki farklı görünümüdür. §4, maliyetin kişiye ulaşmasıyla sorumluluğun ona yüklenmesi arasındaki bağlantıyı bu örnekler üzerinden açıklar.

Dolayım, yetki kullanımına istisna ve izin üreten hukuki yorumlarda da izlenebilir. ABD Adalet Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinin 20 Ocak 2017 tarihli görüşü, başkanın Beyaz Saray Ofisi'ne yapacağı atamaları akraba atama yasağının dışında yorumlamıştır (OLC, 2017). Beyaz Saray'ın Jared Kushner'in Ukrayna görüşmelerine katılımını açıklaması da aile çevresi ile kamusal görev arasındaki bağlantıyı gösterir (The White House, 2025). Bu kayıtlar yetkinin örgütlenişine ilişkindir. Şirketin kurucu konumu, söz konusu ilişkilerin amaçları ve erişim koşullarını belirleme gücüne nasıl dönüştüğü üzerinden ayrıca sınırlar.

## 2.3 Zorunlu kayıt, toplumsal değer ve kaynakların yönü

Kayıt düzeni, öznenin kimliğini, gelirini ve ilgili varlıklarını yükümlülük doğuran temsillere çevirir. Vergi ilişkisi bu asimetriyi maddi düzeyde araştırmaya açar: ortak yaşam için toplanan değer yükünü kim taşımakta, kullanımını kim belirlemekte ve bu kullanım kimin kurucu gücünü artırmaktadır? İnceleme, kayıtların doğruluğu ve güvenliğinden kaynaklanan riski öznenin hayatında izler. Kaynakların dağıtımından doğan sorumluluğu ise bu kaynakları yönetenlere bağlar. Zorunlu açıklık ile hesap verebilirlik arasındaki asimetri bu iki yönde görünür olur.

**Kapalı akış**, toplanan değer yönü ve nihai yararlanıcıları üzerinde etkili sorgulama ve denetim imkânının kapanmasını anlatır. Bütçe belgesinin yayımlanması bu imkânı kendiliğinden sağlamaz. International Budget Partnership'in OBS 2025 değerlendirmesi, Batı Balkanlar ve Türkiye'de bütçe açıklığındaki ilerlemeyle uygulama aşamasındaki hesap verebilirlik eksikliklerinin birlikte bulunduğunu gösterir (IBP, tarihsiz). Böyle bir eksiklik, belirli bir şirkete aktarımın tek başına kanıtı değildir; aktarımın izleneceği sorumluluk ilişkisini belirginleştirir.

İhale, teşvik, garanti, muafiyet ve hizmet ilişkileri, toplumsal değer ekonomik kaynaklara ve yaşamın koşullarını belirleme gücüne nasıl dönüştüğünü araştırmanın yollarıdır. Servet yoğunlaşması, verginin belirli aktörlere hangi kanalla aktığını tek başına açıklamaz. Kamusal hizmetin sağladığı yarar ile kuruluş biçiminin ürettiği bağımlılık birlikte incelenir. Özne ve toplum, kendilerini bağlayan altyapının kaynaklarını üretirken o altyapının amaçlarını değiştirme gücünden uzaklaştırılıyorsa kuruculuk ile maliyet arasındaki ayrışma yeniden üretilir.

Bu nedenle kamu alımı, yalnız kime ödeme yapıldığını gösteren bir mali işlem olarak okunmaz. Kamu kurumu ödeme karşılığında hangi işletim ve erişim kapasitesini edinir? Bu kapasiteyi kim denetler? Kurum, sağlayıcı değiştiğinde hizmeti sürdürebilir mi? §11.3'teki merkezi lisans ve katılım koşulları bu bağı somutlaştırır: Kamusal finansman bir hizmeti yaygınlaştırırken belirli bir şirket altyapısına bağlanmayı da kurumların çalışma koşulu hâline getirebilir.

## 2.4 İktidarın yeniden üretim zemini ve tahribatı

**Dünya yok olursa iktidar da yok olur.** İktidarın kullandığı emek, bilgi, kurum, teknik altyapı ve kaynaklar, dünyanın maddi varlığına ve üzerinde sürdürülen yaşama dayanır. Su, hava, toprak, iklim ve canlıların birbirine bağlı yaşam koşulları, öznenin, toplumun ve iktidarın varoluş dayanaklarıdır. Bu dayanakların tümü insan emeğinin ürünü değildir.

İktidarın yeniden üretimi, yetki, kaynak ve bağımlılık ilişkilerinin sürekliliğini; yenilenmesi, değişen koşullarda bu sürekliliği sağlayacak bilgi, beceri ve kurumları geliştirebilmesini ifade eder. Her ikisi de özne ve toplumun yaşayabilmesine, öğrenebilmesine, bakım verebilmesine ve ilişkilerini sürdürebilmesine dayanır. Bu kapasiteleri tüketen dayatma, iktidarın devamlılığının zeminini de aşındırır.

Tekil şirket, tükettiği çalışanın yerine başkasını koyabilir; toparlanma ve kirlenme maliyetini başka hanelere, bölgelere veya kuşaklara aktarabilir. Her aktarım yükü devralabilecek yaşam koşullarına dayanır. Bu nedenle tekil kazanç ile ortak zeminin tahribatı uzun süre birlikte sürebilir; çelişki kendiliğinden bir çöküş takvimi vermez. İnceleme, kaybın nerede biriktiğini ve yenilenme yükünü kimin üstlendiğini izler. İktidar maliyeti kendi hesabından çıkarabilir; tahribatı varlığını sürdürdüğü dünyanın dışına çıkaramaz.

## 2.5 Modern öznenin kurucu anlamının tersyüz edilmesi

İktidarın şirketi kurucu konuma taşınması, özne ile toplumun ortak yaşam içindeki konumunu değiştirir. İnsanlar düşünmeye, değerlendirmeye ve yaşamı üretmeye devam eder. Ancak iktidar, bu faaliyetlerin ortak amaçları ve bağlayıcı koşulları değiştirme gücünü daraltır.

**Şirkete bağlanan, özne ve toplumun haklarını kullanma, ihtiyaçlarını karşılama ve kararlarını gerçekleştirme koşullarıdır.** Bu yerleşimin bağladığı hak ve statülerin adları sürebilir. Kullanılabilirlikleri, süreklilikleri ve değiştirilebilirlikleri ise başka bir belirleme gücüne bağlanır. Dönüşüm, o ilişkideki tanımlı, verili veya kazanılmış konumların üzerinde durduğu kurucu koşullara ulaşır. Yurttaşlık, hak sahipliği ve karar verme yetkisi sürse bile bunların hayat içindeki karşılığını belirleme gücündeki değişim, özne ile toplumun o ilişkideki konumunu dönüştürür.

Descartes'in on yedinci yüzyılda kurduğu cogito, modern öznenin felsefi kuruluşundaki önemli başlangıçlardan biridir. “Düşünüyorum, öyleyse varım” önermesi, kuşkunun içinde düşünen kişinin varlığını kesinleştirir (Descartes, 1637/1995, IV). Bu önermeden demokratik yurttaşlık veya ortak yasaları belirleme hakkı doğrudan türetilmez. Burada tersyüz edilen, cogito'nun mantıksal geçerliliği değil, modern özneye bağlanan özerklik ve kuruculuk iddiasının yaşamın fiilî kuruluşundaki karşılığıdır.

Rousseau, kişinin oluşumuna katıldığı yasayla ilişkili özgürlüğü ve ortak iradeyi tartışarak bu sorunun siyasal yönünü açar (1762/1920, I. kitap, VI–VIII). Düşünen öznenin varlığını kesinleştirmek ile ortak yaşamı kurmaya yetkili yurttaşı tanımlamak farklı kuramsal işlemlerdir. Bu makale, bu iki kuruluş arasındaki ilişkiyi düşünme ile ortak koşulları belirleme gücünün ayrışması üzerinden araştırır.

Demokratik kuruculuk iddiasında kişi, ortak kuralların oluşumuna eşit yurttaş sıfatıyla katılabilir. Sermaye şirketinin kararlarından etkilenmek ise bu kararları belirlemekte kendiliğinden eşit yetki sağlamaz. Şirket kurucu konuma taşındığında özne, ilgili yaşam alanında çalışan, müşteri, kullanıcı veya yükümlü olarak tanınır. Aynı koşulları belirleyen kurucu muhatap konumundan ise uzaklaştırılır. Özgür düşünce devletin bağışladığı bir yeti olarak kurulmaz; devletin kurumsal güvenceleriyle düşüncenin ortak yaşamda bağlayıcı karşılık kazanmasının ilişkisi incelenir.

Ekonomik demokrasi ve işyeri demokrasisi tartışmaları, işletme yönetiminin demokratikleştirilmesini incelemeye açar (Dahl, 1986). Uluslararası Kooperatifler Birliği'nin ilkeleri, demokratik üye denetimini ve temel kooperatiflerde bir üye–bir oy ilkesini benimser (ICA, tarihsiz). Bununla birlikte bir işletmenin kendi üyeleri arasında demokratik olması, kararlarından etkilenen bütün toplum üzerinde kurucu yetki kullanmasını kendiliğinden demokratik olarak yetkilendirmez. İncelenen, işletmenin iç yönetimiyle birlikte onun belirlediği koşullara zorunlu olarak bağlananların bu koşulları değiştirme gücüdür.

Toplum, yaşamın ortak üreticisi olmayı sürdürürken önceden kurulmuş amaçlara katılımı ve uyumu yönetilen konumlara itilebilir. Devlet dolayımı bu koşulları bağlayıcılaştırırken yurttaşlık ve özgürlük kavramlarının sürmesi, kurucu ilişkinin değişmediği izlenimini taşıyabilir. Bu kavramsal süreklilik §3.2'de, kurucu gücü eksiltelen öznenin sonuçlardan sorumlu kılınması §4'te incelenir.

## 2.6 Şirket girişiminden kamusal gündeme: ileri yapay zekânın koşullarını kim belirliyor?

Bu karşılaştırma, şirket girişimlerinin kamusal gündeme nasıl referans olduğunu inceler. İleri yapay zekânın çalışma, hizmete erişim, mahremiyet ve ortak karar koşullarını dönüştürmesi karşısında, bu koşullar hakkında konuşabilmek ile onları belirleyebilmek arasındaki farkı araştırmaya açar.

16 Eylül 2026'da Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Avrupa Parlamentosundaki yıllık konuşmasında önde gelen ileri yapay zekâ laboratuvarlarını görüşmeye davet edeceğini açıkladı (Reuters, 2026c). Resmî konuşma şirket yöneticilerinin yavaşlama çağrılarını kamusal tutumun gerekçeleri arasında sayar. Davetin amacı, Türkçe çevirisiyle, “sektörün gelişme hızını ayarlamaya yönelik mevcut girişimlerini nasıl destekleyebileceğimizi” görüşmektir (von der Leyen, 2026, s. 9). Kayıt, gelecekte yapılacak görüşmenin duyurusudur.

Açıklama, kamunun nasıl destek vereceği sorusunu sektörün girişimlerinden hareketle kurar. Bu bulgu, kurucu konuma taşıma tezinin gündem oluşturma düzeyinde sınanabileceği somut bir ilişkiyi gösterir. Amaçları ve alternatifleri belirleme gücünün yer değiştirdiği sonucu için, duyurunun öncesindeki ve sonrasındaki kararlar, bilgi ve altyapı bağımlılıkları karşılaştırılmalıdır.

Örnek, devlet dolayımı sorusunu AB düzeyindeki ulusüstü kamusal yetkiye taşır. Kamu otoritesi toplantı düzenleyebilir, değerlendirme kapasitesi kurabilir, kaynak tahsis edebilir ve standartları bağlayıcılaştırabilir. Bu faaliyetlerin yönü, şirketçe sunulan yolları yaygınlaştırmakla etkilenenlerin kullanabileceği farklı amaç ve alternatifleri mümkün kılmak arasındaki ilişkide belirlenir.

| Kurucu ilişkinin boyutu | İzlenecek belirleme ve değiştirme gücü                                                                  |
|-------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Amaç                    | Hangi toplumsal ihtiyaçların öncelikli sayılacağını ve gelişmenin neye hizmet edeceğini kim belirliyor? |
| Takvim                  | Gelişmeyi hızlandırma, yavaşlatma ve durdurma koşullarını kim değiştirebiliyor?                         |
| Risk                    | Hangi zararların hesaba katılacağını ve kabul edilebilir sayılacağını kim belirliyor?                   |
| Alternatif              | Şirketlerin sunduğu yollar dışındaki seçenekleri kim uygulanabilir kılabilir?                           |
| Bağlayıcılık            | Şirket girişimleri hangi kamusal işlemlerle öznenin uyması gereken koşullara dönüşüyor?                 |

Şirketlerin karşı çıktığı kamusal kararların uygulanabilmesi ve etkilenenlerin temel koşulları değiştirebilmesi, şirket belirleyiciliğinin sınırlarını gösterir. Mevcut duyuru belirli bir özne kaybını, zorunlu bağlanmayı veya maliyet aktarımını belgelememektedir. Katılımcı düzeni de henüz açıklanmamıştır. Bu nedenle burada gösterilen gündem ilişkisi ile ileride kurulabilecek bağlayıcılık ayrı tutulur; kamunun fiilî değiştirme gücü §18'de sınıanır.

## 2.7 Devlet dolayımının sınırları: bilgi, kudret ve sorumluluk

Devletin kuralı uygulaması, o kuralın amaçlarını ve kullanılabilir alternatiflerini ne ölçüde belirlediği sorusunu açık bırakır. **Bilgi ve kudret asimetrisi**, öznenin uygulamaya tabi tutulurken kuruluşunu denetleyecek uzmanlık, zaman, erişim ve etkili müdahale gücünden yoksun kalmasıdır. Bilginin yayımlanması, bu gücün özneye geçtiği anlamına gelmez.

İktidar, devlet dolayımını ihale, yetkilendirme, hukuki güvence, finansman veya düzenleme yoluyla kurabilir. **Hizmeti yürütmek**, belirlenmiş koşullar içinde işlem yapmaktır. **Kurucu konum**, hakkın veya eylemin hangi koşullarda gerçekleşebileceğini belirleme ve bu koşulları değiştirme gücüdür. Şirket yalnız işlemi yerine getiriyorsa hizmet sunar; işlem yolunun, kullanım sınırlarının veya uygulanabilir alternatiflerin belirlenmesinde bağlayıcı güç kazanıyorsa kurucu konum sorusu doğar. Resmî yetki devri kadar fiilî altyapı bağımlılığı da bu gücü taşıyabilir. Kamu kurumlarının ve etkilenenlerin müdahale imkânı, gücün kapsamını belirler (§15.2).

Araştırma bu asimetriyi özneye yeni bir ispat yükü olarak geri veremez. Kayıp ve dayatılan kabul, kurucu ilişkilerin bütünü çözülmeden incelenemez; kaynak tahsisi, yararın dağılımı ve değiştirme gücü buradan izlenir. Gösterilmiş zarar belirsiz ilişki nedeniyle hükümsüzleşmez; belirsiz ilişki de zararın varlığıyla kanıtlanmış sayılmaz. **Devlet dolayımı, devletin kullandığı yetkinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.** Özne hesap sorabilmek için devlet-şirket ilişkilerinin tamamını önce kendi başına çözmek zorunda bırakılamaz.

Güvenlik alanında toplumun yaşamını korumak, devlet aygıtının kapasitesini sürdürmek, mevcut yönetimin devamını sağlamak ve şirketlerin tedarik sürekliliğini güvenceye almak farklı amaçlardır. Beka kavramı bunların özdeşliğini kanıtlamaz. §15.4, bu amaçları, seçilen karşılıkları ve toplumun taşıdığı yıkımı birlikte inceler.

## 3. Gerçekliğin kuruluşu ve dayatmanın sentaksı

### 3.1 Hakikatle kurulan ilişki ve bağlayıcı gerçeklik

Bir sınıflandırma insan hakkında üretilmiş bilgi olarak kalabilir; işe girmenin, yardım almanın, yolculuk yapmanın veya eve dönmenin koşuluna da dönüşebilir. İkinci durumda temsil, kişinin karşılaşacağı dünyanın kuruluşuna katılır. Gerçeklik Paradigması bu geçişi inceler.

Özne ve toplum kavramlarla hakikat üzerinden ilişki kurarken iktidar, bu taleplerin karşılaşacağı gerçekliği tanıma, kanıt, erişim ve yaptırım koşullarıyla düzenler. Özne hak kavramına dayanarak hakkının tanınmasını, adalet kavramına dayanarak haksızlığın giderilmesini ister. Haklılık, kurumsal tanınma ve bağlayıcı sonuç bu ilişkide ayrışabilir.

Dayatmanın sentaksı, bu ilişkide hakkın taşıyıcısı, yükümlülüğün muhatabı ve gerçekleşmenin koşullarını belirleyen konumun birbirinden ayrılmasında görünür. Yurttaşın devletten isteyebildiği bir hak, fiilen şirketin

işlettiği ödeme, kayıt veya iletişim düzeninden geçebilir. Hakkın tanınması ile şirketten bağımsız kullanılabilmesi aynı önerme değildir. Kurucu dönüşüm, hakkın adı sürerken onu hayata geçiren işlemleri kimin belirlediğinde görünür olur. Dayatmanın sentaksı, hakkın taşıyıcısı ile bu işlemleri değiştirebilen özne arasındaki ayrışmayı açıklar.

**Hakikatle ilişki**, olguların doğruluğuna ve hak ile adalet taleplerinin geçerliliğine yönelimi kapsar. Olgusal doğruluk, normatif haklılık ve kurumsal güvenilirlik farklı iddialardır. İnceleme, bir hesabın doğruluğunu kanıtlarla, bir talebin haklılığını ilgili normatif gerekçelerle sınar. Kurumun güvenilirlik iddiasını da bu doğruluk ve haklılık beklentilerini nasıl taşıdığıyla ilişkilendirir. Tarihsel itibar, hakikatin kendisi değil, hakikat iddiasının kurumsal taşıyıcılarından biridir. Bu ayrım, borç kaydı, adalet talebi ve yayın kimliğinin aynı kavramsal çerçevede farklı işler görmesini açıklar.

Hakikat öznenin yanlış inancıyla, gerçeklik iktidarın üstün bilgisiyle eşitlenmez. Yanlış gelir hesabı yanlış kalırken tahsilat ve erişim kesintisi yoluyla gerçek sonuç üretir. Doğru hesap da kullanım amacını ve dayatmasını açıklamaya yetmez. Özne haksızlığı bildiği hâlde onu durduracak zamandan, kaynaktan ve yetkiden yoksun kalabilir. Araştırılan, bilginin doğruluğu ve talebin haklılığıyla birlikte bunların yaşanan koşulları değiştirme gücüdür.

### 3.2 Kavramsal zamansal arbitraj ve kurumsal süreklilik

**Kavramsal zamansal arbitraj**, özne ve toplumun kavramla hakikat üzerinden kurduğu ilişki sürerken kavramın operasyonel bağlayıcılığının yeniden kurulması ve bu ayrışmanın iktidar getirisine dönüşmesidir. Kavramın taşıdığı tarihsel hakikat ve meşruiyet iddiası bugüne aktarılır; güncel karşılığı ise tanınma, erişim, kaynak, yaptırım ve düzeltme koşulları içinde düzenlenir. Bu inceleme, önceki çalışmada geliştirilen kavramı kurumsal süreklilik ile kurucu yetkinin yer değiştirmesi ilişkisine uygular (Tan, tarihsiz). Kavramın geçmişte tek ve saf bir anlama sahip olduğu veya vaaadinin eksiksiz gerçekleştiği varsayılmaz.

Koselleck'in deneyim uzamı (*Erfahrungsraum*) ile beklenti ufku (*Erwartungshorizont*) ayrımı, geçmişin bugünde taşınmasıyla geleceğe yönelimin farklılığını açar (2004, ss. 259–263). Zaman katmanları (*Zeitschichten*), farklı sürelerin ve tekrarların birlikte işleyişini düşündürür (2003). Bu kategoriler hakikat–gerçeklik ayrımıyla özdeş değildir. Buradaki soru, geçmişten taşınan kamusal güvencenin bugün hangi talebi kurduğu ve karşılığını belirleme gücünün kimde olduğudur. Tarihsel kullanım, vaat ve gerçekleşmiş işlev ayrı incelenir; kamusal iddia bütün özneler için yaşanmış kazanım sayılmaz.

Devletin mahkemeleri, parlamentosu, idaresi, kayıtları ve yaptırımlarının sürmesi, kurucu yetkinin de aynı konumda kaldığının dayanağı olarak okunabilir. Oysa iktidar şirketi kurucu konuma taşıyıp devleti dolayım olarak örgütlediğinde, eski adlar ve güvenceler değişen ilişkiyi örtebilir. Yurttaşın ortak koşulları belirleme talebi, önceden belirlenmiş koşullara uygunluğunun değerlendirilmesine çevrilebilir. Bu görünmezlik herkesin habersizliğini gerektirmez: Dönüşümü gören kişinin talebi de kurucu koşulları değiştiremeyen usuller içinde tutulabilir. Bilmek, haklı bulunmak, zararı durdurmak ve koşulları yeniden kurmak bu nedenle ayrı kapasiteler olarak izlenir.

Arbitraj, zararın sonradan olumlu bir adla anlatılmasını aşar: Kavramsal süreklilik, talebin yöneltileceği yeri ve geçerli sayılan işlemi de etkiler. İtiraz kurumunun varlığı müdahale gücünün yerine okunuyorsa, bu kullanımın koşulları kuranlara sağladığı hesap verme veya meşruiyet maliyetinden kaçınma imkânı araştırılır. Kurum adı, gecikme ya da kâr tek başına bu getiriyi göstermez; kavramın işleyişin sürmesine katkısı belirlenmelidir.

**Kurumun adı ve görünümü sürebilir; karar veren ve içeriği belirleyen yetki değişebilir. İlk sürekliliği ikincisinin değişmediğine güvence saymak, kurucu dönüşümü örter.** Arbitrajın zamansal yönü, geçmişte oluşmuş anlamın yeni yetki için kullanılmasıdır. Özgül getiri, bunun kabul, itiraz ve hesap verme koşullarında sağladığı avantajda aranır. §7.3'teki Telegraph karşılaştırması bu ayrımı açıklar.

Üç zaman birlikte işleyebilir: tarihsel iddianın bugüne taşınması, uygulama ile etkili düzeltme arasındaki süre ve maliyetin geleceğe aktarılması. Hak veya denetim dili, zarar sürerken çözümün beklenmesini sağlayabilir. Beklemenin bedeli ile kavramın bu süreyi iktidar avantajına çevirmekteki işlevi ayrı gösterilir.

Aşağıdaki karşılaştırma, kavramın taşıdığı kamusal iddiayı onun operasyonel karşılığından ayırır. İkinci sütun, geçmişte eksiksiz gerçekleşmiş düzeni değil, talebin dayandığı iddiayı gösterir.

| Alan ve karşılaştırma                                | Kavramın taşıdığı hakikat iddiası                                                        | Talebin operasyonel karşılığındaki dönüşüm                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>İstihdam ve sosyal güvence — Birleşik Krallık</b> | Çalışabilmek ve işsizlik karşısında geçimini sürdürebilmek ortak düzenin sorumluluğudur. | Yüksek istihdamı sürdürme taahhüdünün yanında, yardımın devamı bireysel iş arama, hazır bulunma ve yükümlülük kaydına bağlanır; uyumsuzluk sayılan hareket gelir kesintisine çevrilebilir (UK Parliament, 1944, 2012; NAO, 2016).                            |
| <b>Barınma — İngiltere</b>                           | Konut, hayatın güvenli ve sürdürülebilir biçimde kurulmasının dayanağıdır.               | Sosyal kiracılığın daralması ve mülk edinmenin teşvikiyle erişimde krediye uygunluk, ödeme gücü ve sınırlı sosyal stokun tahsis koşulları ağırlık kazanır (DCLG, 2015; McEnhill ve Foley, 2026).                                                             |
| <b>Demokratik karar — Yunanistan, 2015</b>           | Toplum ortak geleceğine ilişkin bağlayıcı karar verebilir.                               | Kreditör teklifini reddeden oy, finansmana erişimi belirleyen çok taraflı önkoşulları kendiliğinden değiştiremez; kamusal iradenin uygulanması ayrı bir müzakere ve onay düzenine bağlanır (E. Scott, 2015; Euro Summit, 2015).                              |
| <b>Gıda güvencesi — Hindistan</b>                    | Beslenme talebi hak olarak ileri sürülebilir.                                            | Hak kapsamı genişlerken, bu hakkı destekleyen kamu alımı ve stoklama politikası uluslararası tarımsal destek hesabı, bildirim ve koruyucu istisna koşulları içinde ayrıca değerlendirilir (DFPD, tarihsiz; WTO, 1994, 2013).                                 |
| <b>Sağlık ve ilaca erişim — Güney Afrika</b>         | Tedaviye erişim yaşamın korunmasına dayanır.                                             | Uygun fiyatlı ilaç sağlama girişimi patent ve tedarik koşullarıyla karşılaşır; şirketlerin hukuki itirazı kadar bu koşulları değiştiren toplumsal ve kamusal mücadele de erişimin kuruluşuna katılır (Republic of South Africa, 1997; MSF, 2001; WTO, 2001). |

Gıda hakkının genişlemesi ve ilaç politikasının mücadeleyle yeniden açılması, yönün her durumda kapanma olmadığını gösterir. Hakkın bir hukuk alanında tanınmasıyla onu karşılayan politikanın başka alanda sınıflandırılması arasındaki fark da tek başına arbitraj değildir. Güçlü teşhis, sürekliliğin değişen koşulları

nasıl taşıdığı ve kime hangi avantajı sağladığının §7.2'deki ölçütlerle gösterilmesini gerektirir. Tarihsel dayanaklar §15.1'de karşılaştırılır.

Beka kavramı bu mekanizmanın güvenlik alanındaki sınamasıdır. Yaşamın ve ortak geleceğin korunması beklentisi, belirli silah ve tedarik ilişkilerinin sürdürülmesine bağlanabilir. Arbitraj, tarihsel koruma iddiasının bu değişikliği daha az sorgulanır kılarak kaynak tahsisi ve hesap verme koşullarında sağladığı avantajda aranır. Her güvenlik gerekçesine aynı hükmü vermemek için sağlanan koruma, ona yüklenen zorunluluk ve dışlanan alternatifler karşılaştırılır (§15.4).

### 3.3 Çevresel yapılandırma, dahil etme ve hüküm sentaksı

**Çevresel yapılandırma**, öznenin karşılaşma, tanınma, erişim ve karar ortamının önceden kuruluşudur.

**Altyapısal dayatma**, bu kuruluşun mecburen içinden geçilecek bağlayıcı koşullar olarak işletilmesidir. Aynı işlemin bu iki analitik yüzü, idari, hukuki, teknik, klinik ve lojistik karşılaşmaları kapsar. Vakadaki dayatma, gerçek alternatif ve etkili itiraz üzerinden sınanır.

**Zorunlu dahil etme**, öznenin düzenin dışında kalmayı fiilen seçip seçemediğini; **koşullu dahil etme**, içeride hangi işlenebilir biçimde tanındığını sorgular. Kişi kayda zorunlu dahil edilirken hizmetten veya hareketten dışlanabilir. Dosya, risk, puan ve uygunluk statüsü, yaşayan özneyi işlem doğuran temsile çevirir.

**Altyapısal a priori**, karşılaşmayı önceleyen teknik ve idari koşullardır. **Karar ufku**, bu kuruluş içinde neyin ilgili veri, öncelik, risk, seçenek ve mümkün eylem sayıldığını gösterir. Öznenin ve görevlinin bu alanı değiştirebilme gücü incelenir. Buradaki öncelik, tarihsel olarak üretilmiş koşulların karşılaşmaya hazır gelmesidir.

**Hüküm sentaksı**, hangi yaşantının kanıt, hangi hareketin tercih ve hangi kaybın kişisel sorumluluk sayılacağını belirleyen ilişki düzenidir. Bir gelir temsili, belirli hesap ve yetkilendirme kurallarıyla borç hükmüne; borç hükmü ödeme ve kendini aklama yükümlülüğüne dönüşebilir. İnceleme, girdiyi, onu hükme çeviren kuralı ve bağlayıcı sonucu birlikte gösterir. Bu dönüşümlerin özneye dayatılan erişim ve yükümlülük koşullarını kurması, **dayatmanın sentaksını** oluşturur.

İktidar yapının her unsurunu yaratmadan onun sentaksını ele geçirebilir. **Metafizik gizlilik**, tarihsel kuruluşun “sistemin gereği”, “piyasanın zorunluluğu” veya “teknik karar” olarak tarihsizleştirilmesidir.

**Altyapısal egemenlik**, karşılaşmanın önemli koşulları üzerindeki bağlayıcı kontroldür; kapsamı, geçişleri belirleme ve değiştirme gücüyle saptanır. Onopticon'un özgül eşiği bu ilişkiden hareketle §6'da kurulur.

## 4. Homovictimus: eylemin koşullarından sorumluluğun öznesine

Özne dayatılmış düzende çalışır, başvurur, itiraz eder, belge toplar ve bir yol arar. **Homovictimus**, öznenin bu kısıtlı hareketinden, hareketin dayatılmış koşullarını da kendisi kurmuşçasına sorumlu tutulduğu konumdur. Kişi, fiilen değiştiremediği koşulların sonucuyla karşılaşır. İnceleme, kurumun bu sonucu hangi işlemle kişinin özgür seçimi, kusuru veya yükümlülüğü saydığını belirler. Koşulları kurmamış olmak, kişinin bütün eylem sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; haksız aktarım, gerçek hareket imkânı ile kendisine yüklenen sorumluluk arasındaki ilişkide gösterilir.

İşleyiş altı bağlantıyla izlenir:

**Zorunlu dahil etme → altyapısal kapanma → kısıtlı taktik hareket → hareketin özgür seçim veya kusur sayılması → sonucun özneye yüklenmesi → kurucu sorumluluğun görünmezleşmesi.**

Özne, dışında kalmayı fiilen seçemediği kayıt veya erişim düzeninde, kapanmış alternatifler arasında hareket eder. Kurum bu hareketi tercih, kusur veya kişisel yükümlülük olarak kaydettiğinde borç, yaptırım ve kendini aklama yükü özneye döner; koşulları kuran müdahale sonuç sorumluluğundan uzaklaşır. Zorunlu dahil etme, §6'daki zorunlu tanınmanın bu ilişkideki başlangıcını açıklar.

Kurumların eylemleri görev, sözleşme ve teknik katkı olarak parçalanırken öznenin önüne tek bir borç, kusur veya uyum talebi çıkabilir. **Öznenin özerkliği, koşulları belirlerken etkisizleştirilir; sonuçlarından hesap sorulurken yeniden devreye sokulur.** Bu seçici atıf, kişinin taktik hareketini özgür kuruculukla eşitleyen işlemde araştırılır.

**Kurucu faillik**, amaçları ve bağlayıcı koşulları belirleyebilme gücüdür. **Taktik faillik**, kurulmuş koşullarda bir yol bulma, kaybı azaltma veya karşı koyma hareketidir. **Meşrulaştırıcı katılım**, düzenin kabulünü veya rızaya dayandığı iddiasını besler. Aynı eylem birden fazla işleve katılabilir; uyumun rıza sayılması için bu geçiş gösterilmelidir. Homovictimus, insanları değişmez bir mağdur tipine ayırmaz; belirli ilişki içindeki özne-konumunu açıklar.

Dayatmanın tükettiği zaman ve kapasite kişisel yetersizlik olarak kaydedilip sonraki erişimi daraltmakta kullanılırsa, eksilme yeni dayatmanın gerekçesine dönüşür. Bu kayıtlı kişisel kusur yüklenmesi, §2.2'de ayrılan maddi maliyet aktarımına eklenir. Robodebt'teki kendini aklama yükü (§8.1) ve Woodburn'deki “gönüllü ayrılma” kaydı (§10.1), bu dönüşümün farklı gerçekleştirmeleridir.

Birleşik Krallık'taki sosyal yardım yaptırımları, aynı ilişkinin hukuki ve kurumsal kuruluşunu incelemeyi sağlar. 2012 tarihli Welfare Reform Act, Universal Credit için başvuru taahhüdünü, farklı iş arama yükümlülüklerini ve yaptırım kesintilerini düzenler (UK Parliament, 2012, §§4, 14–18, 26–28).

Kullanılabilir alternatif geliri bulunmayan kişi için başvuru maddi zorunluluktur. İş arama, görüşmeye gitme ve belge sunma yükümlülüklerinden biri yerine getirilemediğinde, idare gösterilen gerekçeyi yetersiz sayarak uyumsuzluk kaydı oluşturabilir ve ödemeyi kesebilir. Kişiye göre farklılaşan yükümlülükler, gerekçe değerlendirmesi ve itiraz yolları bu mekanizmanın kapsamını belirler.

Ulusal Denetim Ofisine göre idare, avans seçeneğinin geçim güçlüğünü önlemesi gerektiğini savunmuştur. İdare, başvuruçuların yaşadığı güçlüğe ilişkin kanıtları da sıklıkla geri çevirmiştir (NAO, 2018). Bu gerekçe, sunulan seçeneğin fiilen kullanılabilir olduğunu varsayarak programın ürettiği yükün hesabını kişinin o seçeneği kullanmasına kaydırır. Kaynaklar ilişkinin hukuki ve kurumsal kuruluşuna dayanak sağlar; bütün halkaları aynı kişinin hayatında izleyen tekil bir kayıt oluşturmaz. Zamanında işleyen itiraz, koşulların uyarlanması veya sorumluluğun kuruma yüklenmesi zinciri ilgili karşılaşmada kesebilir.

Boeing karşılaştırması, teknik tasarım ve sertifikasyonun kurduğu hareket alanıyla kaza sonrasında pilotlara yöneltilen kusur atfını birlikte incelemeyi sağlar (§15.2). Bu bağlantı Homovictimus açısından anlamlıdır; altı halkanın bütününün tekil karşılaşmada gösterildiği hükmünü kendiliğinden vermez. WPS örneğinde yalnız korunma ve onarım işinin kişiye düşmesi ise kusur atfının yerine kullanılamaz (§11.3).

Her bağlantı aynı kişi, konum ve zaman akışında araştırılır. Borç talebi, tercih formu, performans kaydı ve özne anlatısı aktarımı gösterebilir. İspat yükünün kişiye geçirilmesi için ayrıca özgür tercih beyanı aranmaz. Gösterilemeyen halka açık bırakılır; kaydın sonraki sınıflandırmaya dönmesi ise kurumsal geri beslemenin ayrı ilişkisidir.

**Ontolojik yoksunluk**, eyleme geçmenin, itiraz etmenin ve ortak koşulları değiştirmenin kullanılabilir dayanaklarından yoksun bırakılmadır. Düşünce ve taktik hareket sürerken bunları sürdürülebilir eyleme

çevirecek zaman, gelir, karar sağlığı ve kurumsal karşılık aşınabilir. Homovictimus, kurucu gücü eksiltelen özneye sonuç sorumluluğunun nasıl geri yüklendiğini bu düzeyde görünür kılar.

## 5. Kuramsal yerleşim ve tarihsel süreklilik

Tanınma, sınıflandırma ve hayat koşullarının kurumlarca kurulması algoritmayla başlamadı. Eğitimde sınav ve diploma, kültürde meşru beğeni, sanatta akademi ve sergileme düzeni, hukukta nüfus ve mülkiyet kayıtları, belirli varoluş biçimlerini görünür ve geçerli kıldı. Bu kurumların her biri, öznenin hangi konumlara erişebileceğinin kuruluşunda rol oynadı (Bourdieu ve Passeron, 1977; Bourdieu, 1984; Levine, 1988; White ve White, 1965; Becker, 1982; Weber, 1978).

Scott, devletin toplumu okunabilir kılmasını inceler (1998). Bowker ile Star ise sınıflandırmaların gündelik ve kurumsal sonuçlarını araştırır (1999). İstatistiksel kategorilerin insanları ve kurumları dönüştürmesi; sayısal nesnelliğin otorite kazanması; kredi kayıtlarının ekonomik kimlik üretmesi de aynı tarihsel hattın parçalarıdır (Hacking, 1990; Porter, 1995; Desrosières, 1998; Lauer, 2017). Onopticon, bu geçmişi dijitalleşmenin öncesinde etkisiz bir dönem saymaz. Algoritmanın neyi devraldığını, neyi değiştirdiğini ve hangi bağları yeni bir yoğunlukta işletebildiğini araştırır.

Öznenen başlayan araştırmanın güçlü bir kuramsal geçmişi vardır. Foucault, iktidarı mücadelelerden ve insanlara en yakın etkilerinden hareketle araştırmayı önerir (1982). Dorothy E. Smith'in kurumsal etnografisi, gündelik deneyimlerden bunları tekil durumların ötesinde eşgüdümleyen ilişkilere ilerler (2005, 2014). Gerçeklik Paradigması bu yönü, eksiltelen ile dayatılanı kurucu yetki ve sorumluluk dağılımıyla birlikte okuyarak geliştirir.

Foucault'nun disiplin ve yönetimsellik çözümlemeleri davranışın koşullarının kurulmasını; Deleuze'ün denetim toplumları çözümlemesi şirketleşmeyi ve kodlarla düzenlenen değişken erişimi tartışır (Foucault, 1977, 2008; Deleuze, 1992). Rouvroy ile Berns, algoritmik düzenlemenin bireylerle yüzleşmeyi aşındırmasını ve özgürleşmeyi daraltmasını inceler (2013). Gözetim bileşimi, hesaplamalı egemenlik ve olasılık siyaseti aynı alanın farklı bağlarını açar (Haggerty ve Ericson, 2000; Bratton, 2015; Amoore, 2013). Onopticon bu ilişkiler içinde sınıflandırma ve yönlendirmeden, zorunlu tanınma ile kapanmanın birlikte işlediği sürdürülen dayatmaya geçişi ayırt eder (§6).

Gözetim kapitalizmi ve platform kapitalizmi, şirketi birikim ve denetim ilişkileri içinde inceler (Zuboff, 2019; Srnicek, 2017). İşlevsel egemenlik, altyapı niteliğindeki özel güç, tasarımıyla yönlendirme ve ilişkisel veri yönetimi de şirketin kurucu gücünü ve kolektif denetimi tartışmaya açar (Pasquale, 2017; Rahman, 2018; Yeung, 2017; Viljoen, 2021). Corpopolitics'in ayrımı, iktidarın hangi belirleme ve değiştirme yetkilerini şirket konumuna taşıdığını, bu yetkilerin özne karşısında nasıl zorunluluğa dönüştüğünü açıklama yükündedir.

Poulantzas'ta devlet, sınıf ilişkilerinin maddi yoğunlaşması olarak kendi iç çelişkileriyle birlikte incelenir (1978, ss. 128–136). Jessop'un stratejik seçiciliği, kurumsal biçimlerle güçlerin stratejilerinin birbirini nasıl koşulladığını açıklar (1999). Bu yaklaşımlar, şirket lehine sonuçları devletin örgütlenişi ve mücadeleler içindeki seçiciliğiyle açıklayabilir. Bu makalenin daha keskin savı, iktidarın belirli yaşam alanlarında amaçları ve uygulanabilir alternatifleri belirleme gücünü şirket konumuna taşıırken devleti etkin dolayım olarak örgütlemesidir. Bu ayrım, temel koşulları değiştirme girişiminin karşılaştığı bağımlılıklarda görünür olur. Mann'ın uygulama ve eşgüdüm kapasitesi ile yöneticilerin özerk hareket kapasitesi arasındaki ayrımı da bu sorunun farklı yönlerini incelemeyi sağlar (1984).

Cohen'in hukukun bilgi ekonomisini kurduğu ve bu kuruluş içinde dönüştüğü tezi, dolayım savının karşılaşması gereken başka bir açıklamadır (2019). Hukuk mülkiyeti, sözleşmeyi ve bilgi akışını kurarken şirketin gücünü mümkün kılar; sınırlayabilir de. Bu makale, hukuki kuruluşun devamıyla bağlayıcı koşulları esaslı biçimde değiştirme gücünün yerini birlikte araştırır. Kavramsal zamansal arbitraj bu karşılaştırmaya şu soruyu ekler: Devletin ve hukukun süren varlığı, kurucu yetkinin değişmediği çıkarımını nasıl taşıyabilir? Yanıt, kurum adlarından önce öznenin talebinin hangi koşulları değiştirebildiğinde aranır.

Dahl'ın ekonomik demokrasi tartışması, şirketlerin mülkiyet ve denetiminden doğan kaynak eşitsizliklerini siyasal eşitsizlikle ilişkilendirir (1986). Bu çalışmanın ayrımı, demokratik kuruculuğun aşınmasını saptamanın ötesinde, kurucu yetki geri çekilirken sonuç sorumluluğunun hangi kayıt ve yükümlülükle özneye döndüğünü açıklamasında sınanır.

Thompson, çok sayıda görevlinin katıldığı kararlarda sorumluluğu kişilere bağlamayı; Bovens, sonuç doğurabilen hesap verebilirlik ilişkisini ele alır (Thompson, 1980; Bovens, 2007). Buradaki soru, koşulları belirleme yetkisini taşımayan öznenin nasıl maliyet ve sorumluluğun muhatabına dönüştüğüdür.

Lazzarato, borcu siyasi olarak kurulmuş, sorumluluk ve davranış biçimlendiren bir iktidar ilişkisi olarak ele alır (2012; Charbonneau ve Hansen, 2014). Homovictimus bu soruyu, borcun yanı sıra göç, çalışma ve yardım ilişkilerinde zorunlu uyumun özgür tercih olarak kaydedilmesine taşır. Özne mecburiyetini kavrarken kurum aynı hareketi gönüllü sayabilir. Sorumluluk aktarımı, kişinin bu gerekçeyi benimsemesine bağlı olmadan işleyebilir.

Wendy Brown, neoliberal aklın yurttaşı insan sermayesi olarak yeniden kurmasını; sorumluluğun bireye yüklenmesini, devletin şirket gibi düşünülmesini ve demokratik ortaklığın aşınmasını birlikte inceler (2015, ss. 17–18, 21–22, 200–219). Bu yakın açıklama karşısında Gerçeklik Paradigması, amaçları ve alternatifleri değiştirme gücünün nerede tutulduğunu ve haklı itirazın hangi maddi koşullarda etkisizleştirdiğini izler. Muhalefetin zeminsizleşmesi bu ilişkinin geçim, bakım, zaman ve karar sağlığındaki karşılığıdır. Kavramsal süreklilik ise kurumların bulunmasıyla ortak koşulları değiştirebilmenin neden birbirinin yerine okunabildiğini araştırır.

Fourcade ile Healy, sınıflandırma ve sıralamaların yaşam imkânlarını dağıtmasını ve bu dağılımı kişisel değer ile liyakat olarak haklılaştırmasını çözümler (2024, Giriş). Bu yakınlık, Onopticon'u her puanlamanın adı olarak kullanmayı sınırlar. Araştırılan geçiş, kişinin temsiline bağlı erişimi makul koşullarda reddedememesi, kaybı zamanında düzeltirememesi ve bu belirlemenin sonraki karşılaşmalarda sürmesidir. Temsilin doğru hesaplanması da bu soruları yanıtlamaz. Puanın doğruluğu ile puanın yaşamı bağlayıcı biçimde belirleme yetkisi ayrı değerlendirilir.

Herd ile Moynihan, öğrenme, kurala uyma ve psikolojik maliyetlerin hak kullanımını nasıl engellediğini; bu yüklerin siyasi tercihler ve idari kapasiteyle nasıl üretildiğini gösterir (2018, Giriş). Böylece öznenin kaybı, kamu işleminin teknik aksaklığına indirgenmeden açıklanabilir. Onopticon incelemesi bu açıklamayı, yükün hangi temsil aracılığıyla zorunlu kılındığını ve alanlar arası geçiş veya geri beslemeyle nasıl sürdürüldüğünü araştırarak belirginleştirir. İdari yükün hafiflemesi, öznenin hayatındaki gerçek bir değişimdir; bu değişimin bağlayıcı koşulları belirleme gücüne ne ölçüde ulaştığı da incelenir.

Koselleck, sözcüğün sürekliliğinden anlamın değişmezliğinin çıkarılamayacağını gösterir; kavramları tarihsel ilişkilerin hem göstergeleri hem kuruluşlarına katılan etkenler olarak inceler (2004, ss. 82–86). Kavramsal zamansal arbitrajın açıklama önerisi, bu sürekliliğin değişen kurucu yetkiye sağladığı özgül avantajı öznenin itirazı, maliyeti ve sorumluluğuyla ilişkilendirmektir.

Skinner, değer yüklü terimlerin davranışlara uygulanması üzerindeki mücadeleyi kavramsal değişimin siyasi yolu olarak inceler (1999). İfadenin anlamı, belirli bağlamda onunla yapılan işle birlikte araştırılır. Bu yaklaşım, zorunlu uyumun özgür tercih veya kişisel sorumluluk olarak yeniden betimlenmesini açıklayabilir. Homovictimus'un katkısı, bu betimlemenin davranışı hangi kayıt ve yükümlülükle özneye geri yüklediğinde sınıdır. Karşılaştırma, Cambridge geleneğinin bütünü yerine Skinner'in bu belirli çözümlemesini esas alır.

Boltanski ve Thévenot, uyumsuzluklarda kullanılan çoğul değer düzenlerini, insanların eleştiri kapasitesini ve gerekçelerin nesnelerle kurallara dayanan sınımmasını araştırır (1999). Bu yaklaşım, meşrulaştırmayı sözel bir örtüye indirgemez. Şirketi yalnız piyasa değeriyle, devleti yalnız kamusal değerle eşlemek de karşılaştırmayı daraltır; aynı kurum farklı gerekçelendirme ölçütlerini kullanabilir. Makalenin sorusu, yaşanan kaybın hangi ölçüte göre geçerli itiraz sayıldığı ve bu ölçütü değiştirme gücünün nasıl dağıldığıdır. Bir değerlendirmede haklı bulunmak, uygulamayı zamanında durdurmak ve onun koşullarını yeniden kurmak farklı sonuçlardır. Yetkinin özne karşısında keskinleşmesiyle sorumluluğun kurucu konumlara yöneldiğinde buharlaşması, bu sonuçlar arasındaki ilişkide araştırılır.

Boltanski'nin *On Critique* çalışması kurum, eleştiri ve toplumsal gerçeklik ilişkisini yeniden kurar (2011). Sonraki açıklamasında gerçeklik, kurumların istikrara kavuşturduğu düzeni; dünya, deneyimde ortaya çıkıp bu düzeni sorgulatabilen, bütünüyle sabitlenemeyen olanak ve olayları karşılar (2017). Özneden başlayan araştırma ve gerçekliğin kurumsal kuruluşu burada da birlikte düşünülür. Dünya–gerçeklik ayrımı, makalenin hakikat–gerçeklik ayrımıyla eşitlenmez. Gerçeklik Paradigması, haklı talebin bağlayıcılığıyla koşulları belirleme gücünün ayrışmasını şirketin kurucu konumu, devlet dolayımı ve sorumluluk dağılımı içinde açıklamayı önerir.

Bu kuramsal ilişkiler, aynı karşılaşmada hangi açıklamanın neyi belirginleştirdiği üzerinden karşılaştırılabilir:

| İncelenen ilişki                                            | Yakın literatürle okuma                                                                                                          | Bu çalışmanın belirginleştirdiği ilişki                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Robodebt'te yıllık gelirin borç talebine dönüşmesi          | Scott'ın idari basitleştirmesi ve Herd–Moynihan'ın yüklerin siyasi kuruluşu.                                                     | Vergi–yardım geçişinin bağlayıcılığı, zamanında kullanılamayan düzeltme ve kurumun hesabını yürütme yükünün özneye aktarılması.     |
| Foodinho'da puanın sonraki işe erişimi etkilemesi           | Deleuze'ün değişken erişimi ve Fourcade–Healy'nin yaşam imkânlarını sıralamalarla dağıtması.                                     | Gelir bağımlılığı altında reddedilemeyen sınıflandırmanın, çalışma–puan–erişim geri dönüşüyle sürmesi.                              |
| Woodburn'de operasyon öncesi verilerin karşılaşmayı kurması | Jessop'un devletin seçiciliği ve Cohen'in bilgi altyapısıyla hukukun birlikte kuruluşu.                                          | Kamusal müdahaleyi biçimlendiren amaç ve ölçütlerin hangi konumda belirlendiği; bunları değiştirme girişiminin nerede sınırlandığı. |
| Baskı altında uyumun “gönüllü” davranış olarak kaydı        | Lazzarato'nun sorumlu borçlu öznesi, Brown'ın demokratik ortaklığın aşınması ve Skinner'in retorik yeniden betimleme tartışması. | Zorunlu taktiğin özgür seçim olarak kaydı; koşulları belirlemeyen kişinin bunların sorumlusu hâline getirilmesi.                    |

| İncelenen ilişki                                           | Yakın literatürle okuma                                                                                                                                             | Bu çalışmanın belirginleştirdiği ilişki                                                                                             |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Devlet kurumları sürerken kurucu koşulların değişmesi      | Poulantzas–Jessop'un ilişkisel devlet çözümlemeleri, Cohen'in hukuk ile bilgi ekonomisinin birlikte kuruluşu ve Koselleck'in kavramsal süreklilik–değişim ilişkisi. | Kurumsal devamlılığın kurucu devamlılık olarak okunması; bu ayrışmanın kavramsal zamansal arbitraj yoluyla sağladığı özgül avantaj. |
| Yaşanan kaybın geçerli bir itiraz olarak değerlendirilmesi | Boltanski ve Thévenot'nun çoğul değer düzenleri, eleştiri kapasitesi ve maddi sınamalar yaklaşımı.                                                                  | İtirazın kabulü, uygulamanın durdurulması ve koşulları değiştirme gücü arasındaki ayrışma; süreç boyunca maliyetin kime ulaştığı.   |
| Yaşanan deneyimin kurumsal gerçekliği sorgulaması          | Boltanski'nin dünya–gerçeklik ayrımı ve kurumların gerçekliği istikrara kavuşturması.                                                                               | Haklı talebin bağlayıcılığının şirket konumuna taşınan kurucu yetki, devlet dolayımı ve sorumluluk dağılımıyla ilişkisi.            |

Tablo, düşünürlerin bu vakalara ilişkin hükümlerini değil, kavramlarının bu makaledeki karşılaştırmalı kullanımını gösterir. Önerinin açıklama katkısı, kurucu yetkinin değişmesi, kurumsal süreklilik ve sorumluluk aktarımının aynı karşılaşmada birbirine nasıl bağlandığında sınanır. Yakın kuramın aynı ilişkiyi açıklama artığı bırakmadan karşılaması, yeni kavramın bağımsız katkısını daraltır.

Bourdieu ile ilişki özellikle önemlidir. Habitus, tarihsel koşulların yerleşik eğilimlere dönüşmesini, pratiklerin her defasında bilinçli hesap gerektirmeden üretilmesini düşünür; davranışı mekanik olarak belirleyen bir kalıp değildir (1977). Bu makalenin metabolik a priori kavramı, hücre ve hormon üzerinden edinilmiş koşulların sonraki eylem kapasitesine etkisini araştırır. Habitusun yerine yeni bir sözcük konulmaz. Maruziyetin tarihi, edinilmiş değişim ve eylemin somut koşulları arasındaki belirli yol izlenir. Özne, kendisine dayatılan koşulları doğru biçimde kavraya da onları reddedebilmek için gerekli kapasiteye sahip olmayabilir.

De Certeau'nun taktik çözümlemesi, başkalarınca kurulmuş bir düzende gündelik hareketin yaratıcılığını görmeyi sağlar (1984). Buradaki soru, taktiğin neyi değiştirdiğidir: Tek bir sonucu mu, işleyişteki bir uygulamayı mı, yoksa koşulları belirleme yetkisini mi? Taktik başarının kurucu yetkiyle karıştırılmaması, öznenin girişimini küçültmez; başarının kapsamını ve sonraki karşılaşmada neyin değiştiğini belirginleştirir.

Sen'in yapabilirlik yaklaşımı, bir seçeneğe sahip görünmek ile onu kullanabilmek arasındaki farkı ortaya koyar (1980). Hirschman'ın çıkış, söz ve bağlılık ayrımı, ayrılma ve itirazın kurumsal etkilerini araştırmaya açar (1970). Bu çalışma, reddin kullanılabilirliğini hem karşılaşmanın o anına hem geçmişten taşınan ve gelecekte birikecek maliyetlerine yerleştirir. Aynı kapının açık olması, o kapıdan herkesin geçebileceği anlamına gelmez.

## 5.1 Yakın ontolojiler: yaşamı kurmak ve koşullarını belirlemek

İktidarın dayandığı yaşamı tahrip etmesi, yeniden üretim literatürüyle doğrudan ilişkilidir. Marx, kapitalist üretimin verimliliği artırırken zenginliğin kaynakları olan emekçiyi ve toprağı aşındırmasını inceler (1867/1887, Bölüm 15, §10). Fraser, sermaye birikiminin bakım, yetiştirme ve toplumsal bağları sürdürme faaliyetlerine bağımlılığını, sınırsız birikim yöneliminin bu faaliyetlerin koşullarını istikrarsızlaştırmasıyla birlikte açıklar (2016). Her iki çözümleme de bir düzenin işleyişindeki başarının kendi devamlılığının koşullarını tahrip edebilmesini düşünmeye imkân verir.

Negri'nin çokluk çözümlemesi, birlikte eyleyen ve üreten tekillikleri toplumsal varlığın kuruluşuna yerleştirir. Egemen iktidar, tabi kıldığı bu ilişkiden bütünüyle bağımsızlaşamaz (2002). Hardt ve Negri, toplumsal işbirliğinin ürettiği ortak olanı hem değer çekmenin hem direnme ve görece özerkleşme imkânlarının zemini olarak inceler; bunu açıkça praksisin toplumsal ontolojisi içinde kurarlar (2018). Bu yaklaşım, iktidarın yaşamı üretenlere bağımlılığını zaten ontolojik düzeyde düşünmektedir. Onu sırf söylem çözümlemesi saymak veya her kayıptan kendiliğinden özgürleşme çıkardığını varsaymak karşılaştırmayı zayıflatır.

§2.1'deki iki kuruculuk anlamı, Negri ile karşılaştırmayı belirginleştirir: Yaşamı üretmeye devam etmek, onun bağlayıcı koşullarını değiştirebilme gücünü güvenceye almaz. Gerçeklik Paradigması, üretici kapasiteden kurucu yetkiye geçişin hangi maddi ve kurumsal ilişkilerle daraltıldığını araştırır.

Nitzan ve Bichler kapitalizmi bir iktidar tarzı olarak kavrar. Şirketler ile hükümet organları, bu kuruluşta birbirini koşullayan farklı örgütlenmelerdir; onların devlet kavramı hükümetten daha geniş bir iktidar düzenini kapsar (2009, ss. 280–282). Bichler ve Nitzan'ın stratejik sabotaj çözümlemesi, faaliyetlerin kısıtlanmasıyla hiyerarşik gücün büyümesini ve sınırlandırılmamış gücün kendi koşullarını aşındırabilmesini birlikte tartışır (2020). Bu nedenle şirket ile devletin iç içeliği, iktidarın tahribattan kazanç sağlayabilmesi ve karşı koymanın iktidarı sınırlandırması bu makaleyle başlayan önermeler değildir.

Corpopolitics bu yakınlık karşısında, devletin uygulama kapasitesiyle şirketin kurucu yetkisinin birlikte artabildiği ilişkiyi açıklamalıdır. Kamu kurumunun şirketi sınırlayarak temel koşulları değiştirmesi ise ilgili iddiayı daraltır. Arbitraj, bu yetki dağılımının kurumsal süreklilik içinde nasıl tanındığını ve hangi avantajla sürdürüldüğünü araştırır.

## 5.2 Tahribatın yeni dayatmanın gerekçesine dönüşmesi

Bu çalışmanın yakın ontolojilere eklediği açıklama önerisi, yeniden üretim çelişkisinin belirli bir sürdürülme yolunu izlemektir. Kurumsal olarak üretilen eksilme, öznenin kusuru, riski veya tercihi olarak kaydedilebilir. Bu kayıt sonraki erişimi daraltan ya da yeni yükümlülük doğuran gerekçeye dönüştüğünde, öznenin koşulları değiştirme kapasitesi bir kez daha tüketilir. Kurucu karara yönelmesi gereken düzeltme, zarar gören kişiden yeni uyum talebine dönüşür. İktidar böylece dayandığı yaşamı aşındırırken o aşınmayı durdurabilecek karşı koymanın dayanaklarını da daraltabilir.

Örnek olarak, bir platform çalışanının gelirini sürdürebilmek için uzattığı çalışma süresinin yorgunluk yarattığı, bunun performans kaydına kişisel yetersizlik olarak geçtiği ve sonraki işlere erişimi daralttığı düşünülebilir. Bu, açıklayıcı bir varsayımsal örnektir. Foodinho incelemesi puan ile işe erişimin bağlantısını destekler; burada kurulan yorgunluk yolunun bütün halkalarının o vakada ölçüldüğü ileri sürülmez. Ayrım, kaybın yaşanması ile kaybın yeni bir bağlayıcı sınıflandırmaya dönüştürülmesi arasındadır.

Bu işleyiş kurumun zarar hakkında bilgisizliğini veya öznenin kendisini suçlamasını gerektirmez. Şikâyetler teknik uyarlamaya katkı sağlarken şikâyet edenlerin koşulları değiştirme gücü artmayabilir. Teknik öğrenmeyle toplumsal düzeltme kapasitesi farklı yönlerde ilerleyebilir.

Ekolojik tahribat bu öneriyi daha geniş maliyet ilişkisine açar. Zarar görenin kusurlu ilan edilmediği durumlarda da yaşama, korunma ve onarım yükü ona aktarılabilir. Bu yük, itirazı ve ortak hareketi tüketiyorsa kurucu koşulların sürmesine katılır. Her tahribatın bir sınıflandırma döngüsü oluşturduğu varsayılmaz. Araştırılan, zararın hangi yoldan yeni zorunluluk ürettiği ve bu zorunluluğun koşulları

değiştirme imkânına ne yaptığıdır. Makalenin özgünlük iddiası, bu ilişkinin açıklayıcı kuruluşunda aranır; parçalarının tarihte ilk kez söylenmiş olmasında değil.

Bu tarihsel ve kuramsal ilişkiler, üç müdahale düzeyinin birlikte araştırılmasını gerektirir: geleneksel kurumlar, algoritmik altyapılar, hücre ve hormon üzerinden karar sağlığına yönelik müdahaleler. Düzeylerin her biri diğerlerini dışlamadan işleyebilir. Aralarındaki bağlantı ise, ortak bir ad altında varsayılmak yerine, özne ve topluma ulaşan somut işleyişte gösterilir.

## 6. Onopticon hangi eşiği adlandırır?

Onopticon, ciddi ve sürdürülen bir dayatmanın nasıl bağlayıcılaştığını ve yeniden üretildiğini iki çekirdek koşul ile iki sürdürücü bağlantı üzerinden ayırt eder. Fenomenin araştırılmasını mahkemenin tanınmasına veya bütün çıkışların kapanmasına bağlamaz.

**İlk çekirdek koşul zorunlu tanınmadır.** Özne, önemli bir erişim veya eylem için teknik ve idari bir sınıflandırmaya girmek zorundadır ya da iradesi dışında sınıflandırılmıştır. Zorunluluk hukuki yükümlülükten, kişinin haberi olmadan kayda alınmasından veya maddi bağımlılıktan doğabilir. İnceleme, tanınmanın hangi kapıda işlediğini ve bu kapıyı kullanmamanın bedelini belirler. Bir müşteri profilinin bulunması tek başına yeterli değildir.

**İkinci çekirdek koşul, etkili itirazın zayıflığı altında fiili kapanmadır.** Sınıflandırma anlamlı bir imkân kapatır veya dayatılan sınıflandırmayı ve ona bağlı koşulları reddetmeyi ciddi biçimde sürdürülemez kılar. Mevcut itiraz yolları da kaybı ilgili süre içinde güvenilir biçimde durduramaz ya da düzeltmez. Gerekçeye ve kanıta erişim, müdahalenin durdurulabilmesi ve hakkın hâlâ kullanılabileceği zamanda düzeltme sağlanması birlikte değerlendirilir; süre ve maliyet etkilenen kişinin koşullarında ölçülür.

Kapanma, bütün hayatın geri dönüşsüz kuşatılması değildir. Geçimin, barınmanın, bakımın, hareketin veya önemli bir hakkın ciddi kesintiye uğraması yeterli olabilir. Kullanılabilir alternatif, sürdürülebilir ayrılma veya zararı zamanında durduran düzeltme ise bu koşulu zayıflatır ya da ortadan kaldırır.

**Alanlar arası bağlanma**, bir alanda üretilen bilgi veya statünün başka bir kurumsal ya da toplumsal işlevde belirleyici güç kazanmasıdır. Vergi kaydının sosyal yardım borcunu, göç statüsünün çalışmaya erişimi veya taşıt kaydının göç denetimindeki müdahaleyi belirlemesi bu açıdan incelenir. Teknik dosya birleşmesi veya bir gelir kaybının aile, konut ve sağlıkta doğurduğu güçlükler, işlevler arasındaki sonuç doğuran geçiş gösterilmeden bu bağlantının kanıtı sayılamaz.

**Geri besleme**, işlem veya sonucun sonraki sınıflandırmaya, tahsise, hedeflemeye ya da erişim kararına dönerek dayatmayı sürdürmesidir. Puan, bildirim ve tahsilattan oluşan ileri işlem sırası tek başına döngü değildir; sonucun sonraki belirlemeyi nasıl değiştirdiği gösterilmelidir. Geri dönüşü bir görevli de tamamlayabilir; otomasyon gerekli veya yeterli koşul değildir.

Bu ayrımlar üç teşhis düzeyi üretir:

| Teşhis          | Aranan ilişki                           | Teşhisin söylediği                                                                                                                |
|-----------------|-----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Onoptik dayatma | İki çekirdek koşul birlikte gösterilir. | Çekirdek dayatma gösterilir; sürdürücü bağın bulunmadığı durum ile bağ hakkında bilginin yetersiz olduğu durum ayrıca belirtilir. |

| Teşhis                           | Aranan ilişki                                                                                             | Teşhisin söylediği                                                                                                          |
|----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>İşleyen Onopticon</b>         | İki çekirdek koşulu, aynı düzenek içinde alanlar arası bağlanma veya geri beslemeden en az biri sürdürür. | Dayatma, gösterilmiş bir alanlar arası bağlantı veya çıktının sonraki belirlemeye geri dönmesi üzerinden işlerliğini korur. |
| <b>Pekişmiş Onopticon rejimi</b> | Dört koşul, birbirine bağlı biçimde işler ve kapanmanın yeniden üretilmesine katılır.                     | Alanlar arası bağlanma ile geri besleme aynı düzenin pekişmesinde birlikte rol oynar.                                       |

Pekişme, bağlantıların birlikte işlemesini anlatır; zararın ağırlığı veya düzenin süresiyle aynı ölçek değildir. Kısa bir müdahale ağır kayıp yaratabilir. Kanıtı duyulan güven ayrıca **güçlü, orta veya sınırlı** olarak kaydedilir: Bu değerlendirme, ilişki hakkındaki bilginin kapsamını belirtir; yaşanmış kayba veya tanıklığın değerine puan vermez. Gösterilemeyen bir bağlantı, diğer ilişkilerde saptanmış dayatmayı hükümsüz kılmaz; bilgi boşluğu da bağlantının gerçekleştiği iddiasına dönüştürülemez.

Teşhis birimi, dayatma ilişkisi, etkilenen konum ve süredir. Sınırı kurum dosyası veya şirket markası yerine fiilî bağlantılar belirler. Devlet dolayımı, yapay zekâ, karar sağlığı ve kavramsal zamansal arbitraj ek eşik koşulları değildir. Arbitraj, bağlayıcı kuruluşun kavramla hakikat üzerinden sürdürülen ilişkiden nasıl yararlandığını ayrıca araştırır.

## II. KISIM — Araştırmanın yöntemi

### 7. Özneden ilişkilere: araştırmanın kuruluşu

#### 7.1 Karşılaşma, kaynak ve açıklama

Araştırma, özne ve toplumdan eksiltelenleri, onlara dayatılanları ve karşılaşabilecekleri gerçekliği önceden kuran koşulları birlikte inceler. Yayımlanmış özne anlatıları ve saha araştırmaları gündelik kayıplarla kurumsal işlemleri ilişkilendirir; karşılaşmanın taşıyıcıları ile onları düzenleyen yetkinin karşılaştırılması kuruluşun işleyişini açıklar. Çalışma yeni saha görüşmeleri veya yaygınlık ölçümü içermez.

İnceleme, kayıp ve zorunluluktan bunları doğuran bağlayıcı işleme ilerler. Ardından temsil ve altyapıyı, son olarak koşulları belirleme gücünün dağılımını araştırır. Bu sıra, araştırmanın izlediği yöndür. **Corporalitics**, şirket konumunda örgütlenen koşul belirleme gücünü; **Onopticon**, zorunlu tanınma ve kapanmanın nasıl sürdüğünü; **Homovictimus**, sonuç sorumluluğunun özneye nasıl döndüğünü açıklar. **Kavramsal zamansal arbitraj** ise kavramsal sürekliliğin bu değişen ilişkilere sağladığı özgül avantajı inceler. Birine ilişkin bulgu, diğerlerinin teşhisini tamamlamaz.

Kurucu konum incelemesi, amaç, takvim, risk, alternatif ve bağlayıcılık üzerindeki belirleme gücünü izler (§2.6). Hizmet sözleşmesi, şirket kazancı veya siyasi yakınlık tek başına bu gücü göstermez. İnceleme, şirketin hangi koşulu değiştirebildiğini ve bu değişikliğin kimleri bağladığını ortaya koyar. Şirket çıkarıyla toplumsal yarar çatıştığında hangi koşulların korunduğunu ve maliyetin kimde kaldığını araştırır. Kamu kurumlarının ve etkilenenlerin şirket tercihinin aykırı değişiklikleri uygulayabilmesi temel karşılaştırma izidir.

**Kavramsal öneri, belgelenmiş gözlem, bu gözlemden çıkarılan sonuç ve araştırılmayı bekleyen bağlantı ayrı belirtilir.** Yapısal ilişkiyi incelemek gizli niyet itirafını gerektirmez; farklı kurumların aynı sonuca katkısı da kendiliğinden ortak niyet sayılmaz. Savaşta başlangıç, sürdürme, genişletme ve sona erdirmeye kararları ayrı izlenir. Seçenekler karar anındaki bilgi ve uygulanabilirlikleriyle karşılaştırılır; sonradan ortaya çıkan yıkım başlangıçtaki gizli niyetin kanıtına dönüştürülmez.

Öznenin anlatısı, kurum onayı bekleyen bir ek değil, yaşanmış kaybın, dayatılan kabulün ve itiraz maliyetinin doğrudan araştırma malzemesidir. Tanıklıklar, gözlemler ve kurum açıklamaları kendi bağlamlarında eleştirel olarak incelenir. Eksik sözleşme veya erişilemeyen veri tabanı, gösterilmiş kaybı hükümsüz kılmaz; açıklanamayan nedensel bağlantı ayrıca belirtilir. Kurumların ayrı dosyalara böldüğü hayatın sürekliliği yeniden ilişkilendirilir; belgeler paradigmanın izin koşulu olarak kullanılmaz.

| Kaynak türü                                                         | Öncelikle hangi iddiayı destekler?                                                  |
|---------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| Yayımlanmış özne anlatısı, saha görüşmesi veya gündelik yaşam kaydı | Yaşanmış kayıp, dayatılan kabul, itiraz maliyeti ve karşılaşmanın sürekliliği.      |
| Özgün saha araştırması ve araştırmacı gazetecilik                   | Görüşmeler, kayıtlar ve açıklanan yöntemle temellendirilmiş deneyim ve bağlantılar. |
| İşlem kaydı veya bağımsız denetim                                   | Belirli bir kullanımın, yetki ilişkisinin veya sonucun gerçekleşmesi.               |
| Mahkeme kararı                                                      | Kararın kapsamındaki hukuki hüküm ve maddi tespitler.                               |

| Kaynak türü                                  | Öncelikle hangi iddiayı destekler?                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Düzenleyici kurum kararı veya resmî inceleme | İncelenen uygulama, yükümlülükler ve saptanan aksaklıklar.                                                                                                             |
| Kamusal konuşma veya politika duyurusu       | İlan edilen gündem, gerekçe ve müdahale yönelimi; gerçekleşen bağlayıcılık ve özne üzerindeki sonuçlar ayrıca izlenir.                                                 |
| Sözleşme veya satın alma kaydı               | Edinilen kapasite, yükümlülük ve yetki dağılımı.                                                                                                                       |
| Ticaret, fiyat ve bütçe verisi               | Ölçülen miktar, fiyat veya tahsis; veri türüne göre fiilî harcama, net kâr, kurucu yetki ve hane erişimi ayrıca izlenir.                                               |
| Teknik belge veya patent                     | Tasarım, açıklanan işlev ya da talep edilen teknik buluş.                                                                                                              |
| Şirket açıklaması                            | Şirketin açıkladığı amaç veya kapasite; gerçekleşen kullanım için ayrıca uygulama bilgisi.                                                                             |
| Şirketin mali sonuç bildirimi                | Bildirilen dönem ve faaliyet alanındaki satış, faaliyet kârı ve siparişler; belirli çatışmaya atfedilebilir kazanç ve kamu kararını belirleme gücü ayrıca araştırılır. |

Mahkemeye sunulan iddia, yeminli ifade, belge açıklaması ve hüküm ayrı kaynak statüleridir. Araştırmanın tam metni, özeti ve onu aktaran haber de birbirinin yerine geçmez; aynı kaydı yineleyen haberler bağımsız doğrulama sayılmaz.

Kurucu konum ve veri altyapısı incelemeleri dört soruyu ayrı yanıtlar: **Kapasite:** Kim hangi araç ve yetkiye sahiptir? **Kullanım:** Bu kapasite hangi işlemde kullanılmıştır? **Bağımlılık:** Hak veya hizmetin gerçekleşmesi hangi koşula bağlanmıştır? **Sonuç:** Özne ve toplumun hayatında ne değişmiştir? Belgelenmiş erişim kapasitesi, kötüye kullanım olmasa da iktidar ilişkisi olarak incelenir. Gerçekleşmiş kullanım ve zarar için ise kendi dayanakları gerekir. Teknik şartname öngörülen sınırı, uygulama denetimi bu sınırın fiilen işleyişini gösterir. Kurumsal düzenlemeden çıkarılan özne-konumu yorumu, ölçülmüş deneyim bulgusundan ayrı sunulur.

Tanınma, kapanma, bağlanma ve geri besleme için dayanak ile çıkarım eşleştirilir. Her ilişki **belgeli, kısmi dayanak, belirsiz** veya **koşul yok / karşı kanıt var** olarak kaydedilir; kaynağın kapsamı, tarihi ve §6'daki güven düzeyi belirtilir. Bir yerde gösterilmiş ilişkinin varlığı, ne kadar sürdüğü ve ne ölçüde yayıldığı ayrı hükümlerdir. Sonraki müdahalelerin bu hükümlere etkisi §18'de sınanır.

Çıkış maliyeti bir toplam puan yerine nitel profil olarak kaydedilir: geçim ve bakım, ulaşılabilir alternatif, belge ve temsil desteği, zaman kaybı, kanıtlanan durumlarda edinilmiş hücre ve hormon koşulları, kolektif yardım imkânı. Bilinen süre ve tutarlar verilir; bilinmeyen miktarlar tahminle doldurulmaz. Ülke ortalaması, belirli kişinin bağımlılığını tek başına açıklamaz.

## 7.2 Kavramsal zamansal arbitrajın ayrı incelemesi

Arbitraj incelemesi, öznenin kavramla kurduğu hakikat ilişkisini onun operasyonel karşılığıyla birlikte izler: Doğruluk, hak, bağımsızlık veya sorumluluk iddiasıyla yöneltilen talep, hangi yetkinin belirlediği içerik, işlem ve sonuçla karşılaşmaktadır? Mekanizmayı açıklayan karşılaştırma, belirli vakada güçlü teşhis ve sonuçların ölçülmesi ayrı görevlerdir. Önceki kavramsal çalışmanın ölçütleri şöyle uyarlanır (Tan, tarihsiz, ss. 3–5, 13):

| Ölçüt                                            | İncelenen ilişki                                                                                                               |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Z1 — Korunan kavram</b>                       | Kavramın hakikat iddiası, kamusal vaadi veya meşruiyeti sürüyor mu?                                                            |
| <b>Z2 — Değişen operasyonel karşılık</b>         | Kavramın fiilî etkisi hangi karar, erişim ve kaynak koşullarına yeniden bağlanıyor?                                            |
| <b>Z3 — Yararlanan konum</b>                     | Ayrışmayı hangi aktör veya kurumsal konum avantaja çeviriyor?                                                                  |
| <b>Z4 — Maddi sonuç</b>                          | Özne ve toplumun gelirinde, zamanında, hareketinde, erişiminde veya maruziyetinde ne değişiyor?                                |
| <b>Z5 — Görünmezlik veya zayıf etkili itiraz</b> | Fark öğrenilebiliyor ve zararı durduracak zamanda değiştirilebiliyor mu?                                                       |
| <b>Z6 — Kuşaklar arası aktarım</b>               | Kuşakları kapsayan iddiada kavram ve işleyiş hangi kanalla sonraki kuşağa taşıyor?                                             |
| <b>Z7 — Arbitraj getirisi</b>                    | Kavramın korunması, yeni işleyiş kendi adıyla savunulsaydı doğabilecek hangi siyasi, hukuki veya toplumsal maliyeti azaltıyor? |

Güçlü arbitraj teşhisinde Z1–Z5 ile Z7 birlikte gösterilir; Z6 kuşaklar arası iddiada ayrıca aranır. Toplam puan eksik ilişkiyi tamamlamaz. Z3 yararlananı, Z4 maddi sonucu, Z7 kavramsal sürekliliğin özgül getirisini belirler. Z7'nin karşıolgusal yönü, gerekçelerin fiilî kullanımı ve uygun karşılaştırmalarla sınıanır; belge ile çıkarım ayrılır. Bu ölçütler kaybı tanımının önkoşulu veya Onopticon'un ek eşiği değildir.

Kavramın kullanım tarihi, aktör, muhatap ve yetkilendirdiği işlem birlikte kaydedilir. Skinner'in bağlamsal sorusu operasyonel karşılaştırmaya çevrilir (1999): Hak, tercih veya sorumluluk ifadesiyle hangi talep kabul edilmekte, davranış sınıflandırılmakta ve yükümlülük kurulmaktadır? §4'teki geçim talebi, yükümlülük kaydı ve gelir kesintisi arasındaki geçiş böyle izlenebilir. Öznenin gerekçeyi benimsemesi ile işlemin bağlayıcı sonucu ayrı değerlendirilir.

Boltanski ve Thévenot'nun yaklaşımından hareketle, kaybın hangi kanıt ve ölçütle işleme alındığı, hangi deneyimin dışarıda bırakıldığı ve ölçütü değiştirme yetkisinin nerede bulunduğu araştırılır (1999). Başvuruya kabul, haklı bulunma, zararı durdurma ve temel koşulları değiştirme ayrı sonuçlardır; beklemenin bedeli de kaydedilir. Kurumun kaybı ilgisiz bulması, araştırmacının onu dışlamasını gerektirmez. Bu sorular Z ölçütlerinin uygulanmasını ayırtılandırır.

Getirinin taşıyıcısı, kullanımı ve etkisi ayrılır: Korunan itibar ve kurumsal erişim taşıyıcıyı; sürekliliğin yeni yetkiyi gerekçelendirmedeki belgeli kullanımı mekanizmayı; kabul, itiraz veya hesap verme maliyetindeki değişiklik sonucu gösterir. Şirketin sürekliliği değerli bulması, okurun bundan nasıl etkilendiğini açıklamaz. Parasal miktar bilinmese de yetkiyi koruma veya hesap verme yükünü azaltma işlevi somut süreçte gösterilebilir.

Olay, araştırma ve yayın tarihleri; ilk bildirim, kurumsal işlem, zararı durduran müdahale ve onarım ayrı kaydedilir. Dosyanın kapanması tahribatın bittiğini, sonradan gelen düzeltme önceki korumanın yeterliliğini göstermez. Tarihsel vaadin bugüne taşınması ve maliyetin geleceğe aktarılması aynı çizgide izlenir. Gecikme arbitraj getirisiyle, kuşaklar arası aktarım da geri beslemeyle özdeşleştirilmez.

Ana vaka kümesinin belge kesim tarihi 14 Eylül 2026'dır. Kavramsal bütünleştirme ve Telegraph karşılaştırmaları 15 Eylül'de yapılmıştır; en geç tarihli gazete nüshası 9 Eylül 2026'dır. 16 Eylül 2026 tarihli ek inceleme, AB'nin ileri yapay zekâ duyurusunu, ABD et ticareti ve üretim desteğini, savaş ve beka ilişkisini

kapsar. Beş şirket-kamusal işlev karşılaştırması ile sağlık, eğitim ve yargı kayıtlarının işletimi de aynı tarihte incelemeye katılmıştır. Bütçe tahminleri, şirket açıklamaları, mahkeme ve tahkim kayıtları, teknik belgeler ve insani durum açıklamaları kendi tarihleri ve kapsamlarıyla değerlendirilir. Tarihsiz veya güncellenen teknik sayfalarda erişim tarihi belirtilir. Bu ekler dokuz ana düzeneğin yeniden tarandığı veya yeni Onopticon teşhisleri yapıldığı anlamına gelmez; tarihsel uygulamalar güncel durumdan ayrılır. Tamamlanmamış Cytopolitics metni ve kavramsal zamansal arbitraj çalışması kavramsal dayanaklardır; vaka iddiaları özgün kaynaklarına bağlanır (Tan, hazırlık aşamasında; Tan, tarihsiz).

### 7.3 Telegraph: görünen süreklilik ve değişen kurucu ilişki

Telegraph karşılaştırması, **kurumsal kimliğin sürekliliği altında değişen sahiplik ve yönetim yetkisini** açıklamak için kullanılır. Bu örnek, iki şirket konumu arasındaki devirdir; kurucu yetkinin devletten şirkete taşınmasının doğrudan kanıtı olarak kullanılmaz. Makalenin genel teziyle ilişkisi, görünen sürekliliğin karar veren konumdaki değişimi nasıl taşıyabildiğindedir.

The Daily Telegraph'ın 25 Şubat ve 9 Eylül 2026 tarihli ön sayfalarında isim, logo, temel mizanpaj, İngilizce yayın ve telegraph.co.uk adresi sürmektedir. Kiosko.net her iki nüshayı Birleşik Krallık altında sınıflandırır (The Daily Telegraph, 2026a, 2026b). Okura ulaşan tanınma biçiminin sürekliliği, bu iki görselde izlenebilir.

19 Şubat tarihli resmî belge, RB Investco'nun satın alma opsiyonu ve kredi haklarının DMGT'ye önerilen devrini konu alır (DCMS, 2026a). Axel Springer, RedBird IMI ile 575 milyon sterlinlik anlaşmasını 6 Mart'ta açıklamış; satın alma 30 Haziran'da tamamlanmıştır (Axel Springer, 2026a, 2026c). Aynı gün Carolin Hulshoff Pol'ün CEO olarak atanacağını ve mali yönetimdeki değişikliği duyurmuştur (Axel Springer, 2026b). İkinci nüsha, Almanya merkezli grubun sahipliğinde yayımlanan Britanya gazetesidir; yayın ülkesi ile nihai sahiplik ayrı ilişkilerdir.

Bu anlamda görünen yayın kimliği bakımından bir gazete, sahiplik ve yönetim ilişkileri bakımından iki farklı kurucu düzen söz konusudur. İsim, logo ve tarih gerçekten sürer. Bu süreklilik, içeriği belirleyen ilişkinin de değişmediğine güvence sayıldığında yeni yetki örtülebilir. Okurun değişimi bilmesiyle bu yetkiye müdahale edebilmesi de farklı kapasiteler olarak incelenir.

Yeni sahip, Britanyalı kimliği ve editoryal sesi koruma taahhüdünü ABD'ye genişleme, dijital dönüşüm ve yapay zekâ hedefleriyle birlikte açıklamıştır (Axel Springer, 2026c). İçeriği kuran örgütlenme, hangi olayın haber olacağını, neyin öne çıkarılacağını ve hangi ilişkilerin sorgulanacağını belirler. Sahiplik ve atama yetkisinin devri belgelidir; yayın çizgisinin fiilî dönüşümü ise karşılaştırmalı içerik incelemesini gerektirir.

Zamansal avantaj, yeni sahibin gazetecilerin emeği, okurların ilgisi ve kamusal tanınmayla oluşmuş geçmişten yararlanabilmesidir. Yeni yetki, tanınmayı baştan kurmadan mevcut kimlikle işlemeye başlar. Marka değeri ve müşteri ilişkileri ticari avantajı açıklarken, kavramsal arbitraj incelemesi doğruluk, bağımsızlık ve kamusal sorumluluk iddialarının bu yetkinin kabulünde ve hesap verme koşullarında gördüğü özgül işlevi araştırır.

Devlet dolayımı devrin hukuki koşullarında izlenir. Kültür Bakanı Lisa Nandy, 14 Nisan'da satın alma opsiyonunun Axel Springer'e devrine izin verdiğini; mevcut kanıtlarla kamu yararı ve yabancı devlet etkisi rejimleri kapsamında müdahaleye yönelmediğini bildirmiştir. Yeni bilgi hâlinde yasal sürelerde müdahale imkânı saklıdır (DCMS, 2026b).

Görseller korunan kimliği, devir belgeleri değişen yetkiyi gösterir. Korunan kimliğin kabul ve hesap verme maliyetine fiilî etkisi, içerikteki dönüşüm ve okurun müdahale gücü bu malzemeye tamamlanmış sonuçlar

değildir. Devrin duyurulması öğrenilebilirlik lehine kanıttır. Bu örneğin kavramsal açıklama işlevi bu sınırlar içinde korunur; güçlü arbitraj teşhisi §7.2'nin ölçütleriyle, ek açıklama katkısı §18'deki karşılaştırmayla sınılanır.

### Okuma tablosu: üç inceleme kümesinin ayrımı

| İnceleme kümesi                    | Araştırma sorusu                                                                                 | Makaledeki yeri                                            |
|------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| Dokuz ana düzenek                  | Zorunlu tanınma ve fiili kapanma hangi bağlarla sürdürülüyor?                                    | §§8–11 ve §17'deki Onopticon karşılaştırması.              |
| Beş şirket–kamusal işlev vakası    | Şirket hangi koşulları belirleyebiliyor; devlet bu ilişkiyi nasıl kuruyor veya değiştirebiliyor? | §15.2'de CPS, Próspera, Starlink, Facebook ve Boeing –FAA. |
| Dört ülkedeki on iki kayıt sistemi | İçerik erişimi, işletim, hizmet sürekliliği ve sağlayıcı değiştirme gücü kimde bulunuyor?        | §11.3 ve Ek 1.                                             |

Bu kümeler farklı araştırma sorularını yanıtlar. Bir kümedeki bulgu, diğerindeki teşhisi kendiliğinden tamamlamaz.

### III. KISIM — Kayıtlar, erişim ve altyapıların işleyişi

#### 8. Borç ve yardım: kaydın yaşama yükümlülük olarak dönmesi

##### 8.1 Robodebt: kurumun hesabından yurttaşın sorumluluğuna

Avustralya'daki Robodebt uygulamasını anlamak için borç hesabının ekranından önce o hesabı karşılamak zorunda bırakılan kişinin hayatına bakmak gerekir. 2015–2019 döneminde kullanılan yöntem, yıllık vergi bilgisi ile iki haftalık sosyal yardım bildirimleri arasında ilişki kuruyor; yıllık gelirin ortalamaya bölünmesiyle geçmiş dönemlerin geliri yeniden hesaplanıyordu. Düzensiz çalışan bir kişinin yıllık kazancı, hangi iki haftada ne kadar kazandığını tek başına göstermez. Kraliyet Komisyonu'nun incelemesi, bu yöntemin sosyal yardım borcu üretmekte kullanılmasının hukuki ve idari sorunlarını ayrıntılı olarak ortaya koyar (Royal Commission into the Robodebt Scheme, 2023).

Onoptik ilişki, hatalı temsile kurumsal bağlayıcılık verilmesiyle başlar. Yurttaşın önüne yalnızca “gelirin hakkında böyle düşünüyoruz” açıklaması gelmez; karşılaması veya çürütmesi beklenen bir borç talebi gelir. Kurumun eski geliri nasıl yeniden kurduğunu açıklama yükü ile yurttaşın geçmişini belgelemek zorunda bırakılması arasındaki asimetri, işlemin yaşanan gerçekliğidir.

Tanınma zorunludur; kişi sosyal yardım ve borç işlemlerinin tanımladığı konumun içindedir. Yardım almaktan vazgeçmek, daha önce kendisine çıkarılmış borcu ortadan kaldırmaz. Bu nedenle bağımlılık, yalnızca “bu yardıma başvurmasaydı” sorusuyla değerlendirilemez. Borçla karşılaşmış kişinin önünde, kurumun geçerli saydığı biçimde yanıt verme zorunluluğu vardır.

Alanlar arası bağlanma da belirgindir. Vergilendirme amacıyla üretilmiş yıllık gelir temsili, sosyal yardım hakkı ve borç yükümlülüğü üzerinde belirleyici güç kazanır. İki ayrı kurumsal işlev arasındaki geçiş, yalnız veri eşleştirmesi düzeyinde kalmaz; öznenin karşılaması beklenen talebi kurar. Robodebt bu nedenle vergi–sosyal yardım bağlantısı üzerinden işleyen Onopticon teşhisi alır.

İtiraz imkânı, zaman ve belgeye erişimle birlikte okunmalıdır. Yıllar öncesinin ücret kayıtlarını elde etmek, işverenlere ulaşmak, kurumun hesabını anlayabilmek ve bütün bunları tahsilat sürerken yapmak, itirazın fiilî maliyetidir. Deanna Amato'nun vergi iadesi, başarılı hukuki itirazdan önce borca karşı tahsil edilmiştir. Bu kayıt, düzeltmeden önce gerçekleşmiş somut kaybı gösterir (Victoria Legal Aid, 2019). Bütün yurttaşların bütün itiraz yollarından yoksun olduğunu ileri sürmeden, belirli dönemde düzeltmenin geç ve ağır yükler altında işlediği saptanabilir.

Homovictimus ilişkisi burada açık bir biçim alır. Kurumun yönteminden doğan sonuç yurttaşın borcu olur; geçersizliğini gösterme işi yurttaşın sorumluluğuna dönüşür. Belgeyi bulamamak borçluluğu sürdüren bir durum gibi işlev görebilir. Kurumsal kuruculuk, kişisel yükümlülüğün arkasında görünmezleşir. Yurttaşın hesabın yanlışlığını bilmesi bu yükü kendiliğinden durdurmaz. Hakikat ile bağlayıcı gerçekliğin ayrılması, burada disiplinsiz veya bilgisiz bir özne varsaymadan gösterilebilir. Borç ve sorumluluk kavramlarının korunmasından doğan özgül arbitraj getirisi ise bu bulgudan ayrı araştırılır.

Borç üretimi, bildirim ve tahsilatın ardışık işlemesi teknik geri beslemeyi ayrıca kanıtlamaz. Tahsilat veya oluşan yeni kaydın sonraki belirlemeye nasıl döndüğü bu incelemede gösterilmemiştir. Dolayısıyla Robodebt'in statüsü **güçlü kanıt desteğiyle işleyen Onopticon**dur; alanlar arası bağlanma gösterilmiş, geri besleme açık bırakılmıştır.

Hukuki yardım, bireysel itirazlar, Federal Mahkeme süreci ve Kraliyet Komisyonu, düzenin kesintiye uğratılmasında rol oynamıştır (Prygodicz v Commonwealth of Australia (No 2), 2021; Royal Commission into the Robodebt Scheme, 2023). Bu müdahaleler açıklamanın içindedir. Sonraki düzeltme, önceki dayatmayı geriye dönük olarak ortadan kaldırmaz; dayatmanın süresi ve düzeltmenin erişimi hakkında bilgi verir.

Komisyonun sunulan ağır sıkıntı ve bireysel ölümlerle ilgili anlatılar, kaybın ciddiyetini araştırmayı gerektirir. Bunlardan doğrudan bir nüfus düzeyinde nedensel ölüm toplamı üretilmez (Royal Commission into the Robodebt Scheme, 2023; RMIT FactLab, 2023). Services Australia'nın kaydı, 23 Haziran 2026'da onaylanan ek uzlaşmanın 475 milyon Avustralya doları ilave tazminat içerdiğini bildirir (2026). Bu, devam eden telafi sürecinin verisidir; ortalamaya dayalı eski yöntemin 2026'da aynı biçimde işletildiğinin göstergesi değildir.

## 8.2 FSV: vergi şüphesinin borç yardımını kapatması

Hollanda'daki FSV kayıt sistemi, vergi alanındaki şüphelerin başka bir yardım ilişkisine nasıl taşındığını incelemeyi sağlar. Veri koruma otoritesinin kararı, yanlış veya yetersiz temellendirilmiş kayıtları, kişilerin kayıttan habersizliğini ve düzeltme güçlüklerini belgeler. Bazı kişiler için bu durum ödeme düzenlemesi veya borç yapılandırma imkânının reddiyle ilişkilidir (Autoriteit Persoonsgegevens, 2022, ss. 8–9).

Bu makaledeki pozitif teşhis birimi, FSV'ye kayıtlı herkes değildir. Vergi alanındaki kaydın MSNP/WSNP borç yardımı yollarına erişimde kullanıldığı, belgelenmiş alt gruptur. Yalnızca vergi idaresi içindeki bir ödeme takviminin reddi, ikinci bir alanı kendiliğinden kurmaz. Ayrı borç yardımı işlevine geçen sınıflandırma ise alanlar arası bağlanmayı gösterir.

Kişinin bilmediği kayda karşı etkili itiraz üretmesi güçleşirken, borçtan çıkış yolu aynı kayıtlarla kapanabilir. Daha sonra benimsenen telafi politikası, haksız borç yardımını dışlamalarını tanır (Government of the Netherlands, 2022). Düzenli FSV kullanımı 27 Şubat 2020'de sona ermiştir (Belastingdienst, 2022). Sonraki resmî değerlendirmenin kayıtlıların çoğunluğunda olumsuz maddi sonuç bulunmadığını belirtmesi, teşhisin bütün kayıtlılara yayılmasını sınırlar; belgelenmiş dışlama yolunu ortadan kaldırmaz.

Bu belirli yol, **güçlü kanıt desteğiyle işleyen Onopticon**dur. Zorunlu kayıt, etkisiz veya erişilemeyen düzeltme ve borç yardımına geçen belirleyici sonuç birlikte işler. Kaydın uzun süre saklanması, sonraki belirlemeyi nasıl etkilediği gösterilmeden geri besleme sayılmaz.

## 8.3 Sırbistan Sosyal Kart: düzeltilemeyen kaydın karşısındaki kişi

Sırbistan'da 2022 sonrasında uygulanan Sosyal Kart sistemi hakkındaki özgün saha araştırması, kaynak kayıtlardaki sorunların sosyal yardım kaybına dönüşmesini izler. Brane'nin düzeltme için belge toplaması itiraz süresini aşmış, yeniden başvuru ayrıca beklemeyi gerektirmiştir. Ratka'nın karşılaştığı kaynak kaydı, sosyal yardım görevlilerinin değiştiremediği bir alanda bulunmuştur. Dinko'nun destek olarak yaptığı itiraz ise başarılı olmuştur (Amnesty International, 2023b).

Bu üç karşılaşma, “itiraz yolu vardır” cümlesini işlemin sonucuyla birlikte okumayı gerektirir. Belgeye erişim, düzeltme yetkisinin yeri, hukuki yardım ve süre farklı sonuçlar doğurur. Yardımı kesen kurumun esas aldığı kaydı değiştirememesi, özneyi yetkinin kullanıldığı yer ile düzeltmenin yapılabildiği yer arasında dolaştırır. Kurumlar vardır ve işlem yapmaktadır; fakat bu varlık öznenin kaybını durdurma gücüyle eşleşmeyebilir. Yardımın kesildiği süre, yetki dağılımının kişinin geçimine maliyetidir. Dinko'nun başarılı itirazı, desteğin bu ilişkide yaratabildiği farkı gösterir.

Vergi ve diğer idari kaynaklardaki temsillerin yardım kararına belirleyici biçimde girmesi, alanlar arası bağlanmayı destekler. Belgelenmiş bağımlı başvuruçular için zorunlu tanınma ve zamanında düzeltilemeyen kayıp birlikte gösterildiğinden teşhis **güçlü kanıt desteğiyle işleyen Onopticon**dur. Geri besleme ayrıca gösterilmemiştir.

Context'in özgün haberciliği, tartışmalı kayıtlar ile kurumların sisteme dayanmasını ayrıca inceler (Smith, 2023). Avrupa Komisyonu'nun şeffaflık, başvuru yolları ve denetim çağrısı da düzeltme tartışmasının devam ettiğini gösterir (European Commission, 2025, s. 85). Bu kayıtlar, yardım alan toplam kişi sayısındaki her değişikliğin tek nedenini belirlemez. İncelenen mekanizma, belirli kişilerin kaynak kayıt, yardım kararı ve düzeltme arasında yaşadığı ilişkidir.

## 8.4 SyRI ve çocuk bakım yardımı: teşhisin sınırında kalan ilişkiler

SyRI, kamusal verileri dolandırıcılık riski incelemesinde bağlayan bir düzenektir. Lahey Mahkemesi, düzenlemenin özel hayatın korunması bakımından adil dengeyi sağlayamadığına hükmetmiştir. Aynı karar, risk raporunun her durumda soruşturma veya yaptırıma dönüşmediğini de ayırır (Rechtbank Den Haag, 2020, §§6.55–6.60). Tasarlanmış sonuç bildirme ve model değerlendirme usulleri, gerçekten işlemiş ve kapanmayı sürdüren bir geri besleme döngüsünün yerine geçmez.

Bu nedenle SyRI'de zorunlu tanınma ve veri bağlantıları güçlü biçimde desteklenirken, belirli bir uygulamada anlamlı bir imkânın fiilen nasıl kapandığı ayrıca izlenmelidir. Statüsü **güçlü aday** olarak kalır. Mahremiyet ihlalinin ciddiyeti, eksik kalan teşhis bağlantısını gereksiz kılmaz.

Çocuk bakım yardımı skandalı ise milliyet bilgisinin hukuka aykırı ve ayrımcı biçimde işlenmesini, ağır geri ödeme taleplerini ve ailelerin zayıf pratik itiraz konumunu belgeler (Autoriteit Persoonsgegevens, 2021; Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2020; Amnesty International, 2021). Bu geniş vaka adı altında **onoptik dayatma** güçlü biçimde gösterilir. İş, barınma ve aile hayatında yayılan zararların tümü tek başına kurumsal alanlar arası bağ veya geri besleme kanıtı sayılmaz. FSV'nin belirli borç yardımı yolu, bu nedenle ayrı ve daha kesin bir teşhis birimidir.

Çocukların aile dışına yerleştirilmesine ilişkin CBS verileri, etkilenen nüfustaki örtüşmeyi gösterir; bütün yerleştirmelerin yardım sistemi tarafından oluşturulduğu şeklinde nedensel bir toplam vermez (CBS, 2022). İktidarı kaybın yaşandığı yerden okumak, kaybı küçültmeden hangi müdahalenin hangi sonucu ürettiğini araştırmayı gerektirir.

## 9. Çalışma ve gıda: bugünkü kaydın yarının imkânını belirlemesi

### 9.1 Foodinho: çalışmanın puana geri dönmesi

İtalya'daki Foodinho/Glovo incelemesinde puan, çalışmanın dışından bakan bir değerlendirme olarak kalmaz. Yakın dönemdeki çalışma, devam ve yoğun zamanlardaki etkinlik puanı etkiler; puan çalışma zamanı seçimine erişimi belirler; sonraki çalışma yeniden puanlamanın kaydına dönüşür. Düzenleyici karar, bu işleyişi ve itiraz ile koruyucu usullerdeki eksiklikleri inceler (Garante, 2024, §§4.5.1–4.5.4).

Geçimi bu işe bağlı çalışan için puanlamaya katılmamak, sürdürülebilir bir reddetme yolu olmayabilir. İncelemenin öznesi, bütün çalışanlar için aynı bağımlılık varsayımıyla kurulmaz. Başka geliri olan, daha az saate ihtiyaç duyan veya gelir kaybını karşılayabilen bir kişi aynı arayüzle farklı koşullarda karşılaşabilir. Teşhis, puan ve tahsis düzenine maddi olarak bağımlı konum için verilir.

Bu vakada geri besleme doğrudan işlevseldir: çalışma kaydı, puan ve yeni çalışma fırsatı birbirini izleyen ve yeniden başlayan bir ilişki kurar. Zorunlu tanınma ve zayıf etkili itiraz altındaki erişim kaybı, bu döngüyle sürdürülür. **İşleyen Onopticon teşhisi güçlü kanıt desteğine sahiptir.** İncelenen kayıt, 2024 kararının ele aldığı 2022–2023 uygulamalarıyla ve İtalya'da gerçekten kullanılan puanla sınırlıdır.

Rosenblat ve Stark'ın Uber araştırması, bilgi asimetrisi ve algoritmik emek yönetimini karşılaştırmak için önemlidir (2016). Ancak başka bir platformun işleyişi, Foodinho'nun her teknik ayrıntısını açıklamaz. Reuters'ın Ağustos 2026 tarihli haberi, Glovo'nun adli denetimi etrafındaki ayrı gelişmeleri de aktarır (Reuters, 2026b). Bu, kurumsal mücadele ve düzeltme sürecini günceller; önceki puan düzeninin değişmeden sürdüğünü veya nihai bir ceza hükmünü kendiliğinden göstermez.

Foodinho, devlet dolayımının merkezde olmadığı işveren odaklı karşılaştırmadır. İşe erişim üzerinde doğrudan kontrol ile gelir bağımlılığı, dayatmayı sürdürebilir. Çalışma temposunun hücre, hormon veya karar sağlığı üzerinden edinilmiş başka maliyetler üretip üretmediği ise çalışanlara ilişkin ayrı bir araştırma gerektirir. İdari teşhis, bu ek yolu hazır bulgu olarak içermez.

## 9.2 Jharkhand: dağıtılan gıdanın kaydı ve sonraki tahsis

Hindistan'ın Jharkhand eyaletindeki Aadhaar bağlantılı kamu gıda dağıtımını inceleyen araştırmalar, usulsüz kayıpların azalmasıyla hak sahibi kişilerin erişimden dışlanmasının aynı uygulamada bulunabildiğini gösterir. Ayrıntılı uygulama çözümlemesinin dayanağı, araştırmacıların 2022 tarihli tam değerlendirmesidir; 2025 yayınına ilişkin erişilen özet ve yayın bilgisi bu metnin yerine geçirilmez (Muralidharan vd., 2022, ss. 157–159; 2025).

2016–2017 uygulamasının ilgili aşamalarında kimlik doğrulama ile kayıtlı dağıtımın sonraki tahsislerde kullanılması birlikte incelenir. Daha önce dağıtılmış görünen miktar, gelecekte dağıtılacak kaynak üzerinde belirleyici olur. Erişim sorunu yaşayan kişi açısından kayıt, yalnız geçmişin hesabı değildir; bir sonraki karşılaşmada gıdanın bulunup bulunmayacağını etkileyen kurumsal gerçekliğe katılır.

Geri besleme burada bireysel davranış puanı düzeyinde değil, tahsis düzeyindedir. Kimlik doğrulama engelleri ve kullanılabilir gıdanın bulunmaması, bağımlı hak sahibi için anlamlı bir kapanma yaratabilir. Düzeltmenin gıdaya ihtiyaç duyulan zamandan sonra gelmesi, resmî telafinin fiilî erişimi geri getirmeyebileceğini gösterir. Araştırmacıların kaydettiği kesintiler ve değişiklikler, mekanizmanın dönemini sınırlar.

Bu belirli uygulama **güçlü kanıt desteğiyle işleyen Onopticon** olarak değerlendirilir. Dayatmayı sürdüren bağlantı, dağıtım kaydının sonraki tahsise dönmesidir. Foodinho'daki bireysel döngü ile biçimsel bir benzerlik bulunur; işleyiş ölçeği, etkilenme biçimi ve kurumsal tarih aynı değildir.

Andhra Pradesh'teki farklı biyometrik akıllı kart uygulaması, ödeme dağıtımını iyileştirmiş ve usulsüz kayıpları azaltırken incelenen programlara erişimi azaltmamıştır (Muralidharan vd., 2016). Bu karşılaştırma, biyometrik teknolojinin her durumda Onopticon üreteceği iddiasını zayıflatır. Kimlik doğrulama kadar alternatif işlemler, tedarik, uygulama ve düzeltme düzenleri de sonucu belirler.

Gıda erişiminin bu şekilde kurulması, karar sağlığı araştırması için önemli bir başlangıçtır. Bununla birlikte, bu idari kayıttan doğrudan belirli bir beslenme sonucu veya edinilmiş hücre ve hormon değişimi çıkarılmaz. Araştırmanın devamı, erişimdeki dayatmanın öznenin yaşadığı beslenme koşullarıyla nasıl birleştiğini izlemelidir.

## 10. Statü, hareket ve hedef: öznenin karşılaşmadan önce belirlenmesi

### 10.1 Woodburn/ELITE: hedefin kurulması ve devlet dolayımı

Woodburn vakasında inceleme, belirli bir insanın özgürlüğünü kaybettiği karşılaşmadan başlar ve bu karşılaşmayı hazırlayan temsillere geri gider. Bir kişinin hangi bölgede, hangi araçta veya kimin yanında bulunduğu, kendisi hakkında ayrı bir yazılım işareti bulunmasa da bağlayıcı sınıflandırmanın içine girmesine yol açabilir. Tanınma, burada tek başına bireysel veri profilinden daha geniş bir ilişkide işler.

Teşhis birimi, ICE'nin 30 Ekim 2025 tarihli Woodburn operasyonu ve M-J-M-A-'nın karşılaşma ile işlem sürecidir. Operasyon hakkında Aralık 2025 duruşma tutanakları ve 27 Şubat 2026 tarihli geçici hukuki koruma kararı incelenir. ELITE'in Palantir bağlantısı Cox'un araştırmacı gazetecilik çalışmasına dayanır; mahkeme kaydı ise uygulamadaki işlemleri ve karşılaşmaları gösterir (Cox, 2026; U.S. District Court for the District of Oregon, 2025, 2026). Bu iki kanıtın işlevi birbirinden ayrıdır.

Duruşmada bir görevli, operasyon bölgelerini seçmek için ELITE haritası ve konum olasılıklarını kullandığını; bilgilerin önceki kayıtlar ve temaslara dayandığını anlatmıştır. Anlatım, izlerin kontrol gerektirdiğini de içerir (U.S. District Court for the District of Oregon, 2025, ss. 227–231). İncelenen karar ufku, hangi konumun önce görüldüğü ve hangi kaydın ilgili sayıldığıyla kurulur. İnsan denetiminin gücü, izleri kontrol etmenin yanında bu öncelikleri, veri dayanaklarını ve uygulanabilir seçenekleri değiştirebilmesiyle araştırılmalıdır.

Mahkeme görüşü, araç kayıt bilgisini göç kontrolleri, takip ve alıkoyma ile ilişkilendirir. M-J-M-A-'nın avukat talebi o karşılaşmada alıkoymayı durdurmamış; işlem sırasında telefon görüşmesi talepleri de karşılanmamıştır (U.S. District Court for the District of Oregon, 2026, ss. 8–14). Özne açısından ortaya çıkan gerçeklik, hareket özgürlüğünün kaybı ve bu kaybı zamanında durdurabilecek itirazın kullanılamamasıdır.

Alanlar arası bağlanma, taşıt tesciline ilişkin temsilin göç denetiminde operasyonel güç kazanmasıyla gösterilir. Bu, Robodebt'te vergi bilgisinin sosyal yardım borcunu kurmasıyla aynı teşhis ölçüsüne tabidir: Bir işlevin ürettiği temsil, başka bir işlevde bağlayıcı müdahaleye katılır. Bağ gerçekleştirilenin insan görevli olması, bağlantıyı geçersiz kılmaz.

Bu nedenle Woodburn/ELITE **güçlü kanıt desteğiyle işleyen Onopticon**dur. Zorunlu tanınma, somut kapanma, zamanında etkili itirazın zayıflığı ve sonuç doğuran alanlar arası bağ birlikte gösterilir. Teşhis, mahkemenin kullandığı bir kavram veya bütün ICE faaliyetlerine ilişkin bir hüküm değil, bu çalışmanın belirli operasyon kayıtlarından yaptığı çıkarımdır. Kararın geçici hukuki koruma aşamasındaki niteliği korunur.

Mahkeme, alıkoyma kayıtlarının gelecekte yeni göç bağlantıları üretmesi riskini belirtir (2026, s. 43); gerçekleşmiş geri dönüş bu kayıta gösterilmez. Belgelenmiş alanlar arası bağ, işleyen Onopticon için yeterlidir. Pekışmış rejim hükmü ise geri dönüşün fiilî izini de gerektirir.

Homovictimus ilişkisi, “gönüllü ayrılma” kaydında görünür olur. M-J-M-A-, uzun süre alıkonulma tehdidi altında imzalamaya zorlandığını anlatmıştır. Mahkeme bu anlatımı daha inandırıcı bulmuş ve görevlinin dil desteğini sorgulamıştır (2026, ss. 15–16). Zorunlu dahil etme ve alıkoyma altında geliştirilen çıkış taktiği, kayıta gönüllü ayrılma biçimini alabilir. Eylemin kurucu koşulları tercihin görünür anlamından çıkarılır. Bu kayıt, gönüllülük kavramı ile eylemin kuruluşu arasındaki ayrışmayı destekler. Arbitrajın güçlü teşhisi için bu adlandırmanın belirli süreçte sağladığı hukuki veya idari avantajın ayrıca izlenmesi gerekir; bu açık bağlantı Onopticon statüsünü değiştirmez.

Woodburn, devlet dolayımının somutluğunu da gösterir. Harita veya kayıt, zorlayıcı kamusal yetkiyle karşılaşma içinde bağlayıcılık kazanır. İktidarın şirketi kurucu konuma taşıma tezi açısından araştırılması gereken ilişki; arayüzün hangi amaçları ve tanınma biçimlerini kurduğu, bu koşulları kimin değiştirebildiği ve devletin bunları nasıl etkinleştirdiğidir. Operasyon kaydı, bu araştırmaya güçlü bir giriş sağlar; tedarikçinin bütün sorumluluk zincirini tek başına tamamlamaz.

## 10.2 eVisa: mevcut hakkın kullanılamayan temsil hâline gelmesi

Birleşik Krallık'taki eVisa sistemi, göç statüsünün iş, konut kiralama ve seyahat gibi alanlarda kanıtlanmasını dijital kayıtlarla ilişkilendirir (UK Home Office, tarihsiz). Ozkul ve Godin'in kırk göçmenle yapılan görüşmeleri içeren araştırmasında bir katılımcı yanlış çalışma kısıtlaması nedeniyle iş teklifini kaybettiğini, başka bir katılımcı ise şikâyetine rağmen kimlik karışıklığının çözülmediğini anlatır (2025, ss. 36, 50).

Burada hukuki statü ile statünün kullanılabilirliği ayrılır. Özne hak sahipliğine dayanarak talepte bulunurken, zorunlu temsil hakkın fiilî kullanımını engelleyebilir. Devlet dolayımı, statünün verilmesiyle birlikte ispat ve düzeltme koşullarında işler. Hak ve başvuru kurumları sürmektedir; bu süreklilik erişimin de sürdüğünü göstermez. Vaka, hakikat üzerinden kurulan ilişki ile bağlayıcı gerçekliğin ayrışmasını somutlaştırır. Kurumsal sürekliliğin bu ayrışmayı nasıl örttüğü, hangi aktörün bundan yararlandığı ve kavramın korunmasının özgül getirisi ise mevcut anlatımlarla tamamlanmış değildir.

Araştırması Haziran 2025 öncesinde tamamlanmış bu belgelenmiş dışlamalar, göç kaydının başka erişim kapılarında belirleyici güç kazanması nedeniyle **orta kanıt desteğiyle işleyen Onopticon** olarak değerlendirilir. Görüşmeler belirli yaşantıları ve kayıpları gösterir; ülke genelindeki hata oranını veya tek tek dosyalarda verilmiş bir esas kararı sağlamaz. Geri besleme gösterilmemiştir.

## 10.3 Hebron: karşılaşmanın sonraki tanınmaya dönüşmesi

Hebron'daki kontrol noktalarını inceleyen saha araştırması, zorunlu yüz tanıma, hareketin sınırlandırılması, tanınmayı reddeden kişinin evine dönüşünün engellenebilmesi ve yüzlerin sonraki karşılaşmalar için kayda alınması hakkında sakin ve asker tanıklıkları içerir (Amnesty International, 2023a, ss. 41–45, 51).

Öznenin evi, kaydın dışındaki bağımsız bir güvence gibi işlemez; eve dönüşün yolu tanınma koşulundan geçebilir. Karşılaşmada üretilen kayıt daha sonraki tanınmanın girdisine dönüştüğünde geri besleme kurulur. Askerî ve idari izin ile zorlayıcı uygulama, bu ilişkinin devlet dolayımıdır.

2020–2022 gözlemleri için teşhis **orta kanıt desteğiyle işleyen Onopticon**dur. Tanıklıklar çekirdek dayatmayı ve karşılaşmadan kayda dönen ilişkiyi destekler. Red Wolf ile diğer veri tabanları arasında ileri sürülen bazı bağlantılar teknik olarak kesinleştirilmediği için alanlar arası birleşmiş devre hükmü verilmez. Bu kayıt, sistemleri Palantir'e atfetmez ve 2026'da bütün mimarinin değişmeden kaldığını göstermez.

## 11. Birleşme ve pekişme: çok alanda bulunmak ile aynı devrede işlemek

Şirketin faaliyet alanları kapasitenin dağılımını; belirli uygulamalar arasındaki sonuç doğuran geçişler ise birleşmeyi gösterir. Bu bölüm, aynı tedarikçinin varlığıyla tek devreyi eşitlemeden pekişmeyi ve karar ortamını kurma gücünü inceler.

## 11.1 Tarihsel Xinjiang/IJOP: bağı koşulların yeniden üretilmesi

2016–2019 dönemindeki Xinjiang/IJOP düzenine ilişkin tersine mühendislik ve saha incelemesi, gündelik etkinliklerin ve idari kayıtların polis uyarılarına ve soruşturmalara dönüşmesini araştırır. Görevlilerin değerlendirme, sonuç ve yeni şüpheleri uygulamaya geri girmesi, teknik dönüş yolunu kurumsal kullanımla ilişkilendirir (Human Rights Watch, 2019).

Aksu'daki 2016–2018 alıkoyma listesine ilişkin ayrı inceleme, kayıtları ve görüşmeleri birlikte ele alarak IJOP sınıflandırmaları, alıkoyma, sınırlı hukuki güvenceler ve görevlilerin değerlendirmeleri arasındaki bağı destekler (Human Rights Watch, 2020). İki araştırma birlikte okunduğunda farklı alanlardan gelen bilgilerin müdahaleye taşındığı ve müdahalenin sonuçlarının sonraki belirlemelere döndüğü tarihsel bir düzen belirir.

Bu vaka **orta kanıt desteğiyle pekişmiş Onopticon rejimi** olarak değerlendirilir. İki çekirdek koşul, alanlar arası bağlanma ve geri besleme birbirine bağlı biçimde desteklenir. İç işleyişe erişimin eksikliği ve teknik çözümleme, sızdırılmış kayıt ile tanıklığın birlikte kullanılmasından doğan sınırlar, güven düzeyini belirler. Pekişme, bu koşulların birleşmesini anlatır; bütün nüfusun her davranışının aynı biçimde denetlendiği veya düzenin geri döndürülemez olduğu hükmünü içermez.

Švec'in 2026 tarihli yayınının erişilen özeti, 2014–2022 dönemindeki baskıya verilen politika karşılıklarını ve değişiklikleri ele alır (2026). Bu yayın, tarihsel kayıtların 2026'ya değişmeden taşınmasını sağlamaz. Araştırmanın zamanı ve düzenin sonraki dönüşümü ayrı sorulardır. Homovictimus için gereken sorumluluk aktarımı da alıkoyma veya geri besleme bulgusundan otomatik olarak çıkarılmaz.

## 11.2 Palantir'in faaliyetleri: kapasitenin kanıtı ve kullanımın izi

Palantir'in Ontology belgeleri veri, mantık ve eylemin bağlanmasını, sonuçların sisteme geri yazılmasını açıklar (Palantir Technologies, tarihsiz-a, tarihsiz-b). Tasarımın karar ufkunu kurma kapasitesi, belirli uygulamada neyin veri, öncelik ve mümkün müdahale hâline geldiği izlenerek değerlendirilir.

ICE'nin Investigative Case Management (ICM) ve FALCON altyapılarındaki yapım ve bakım ilişkileri EPIC kayıtlarında; yeni işlevler ImmigrationOS satın alma kaydında izlenir (EPIC, 2020; U.S. Immigration and Customs Enforcement, 2025). Ticari veri araçlarının sunduğu imkânlar da araştırılmıştır (The Intercept, 2021, 2022; In These Times, 2025). Bu kaynaklar mimariyi, Woodburn kayıtları belirli kullanımı açıklar.

American Dragnet, ICE'nin ABD'deki yetişkinlerin dörtte üçünü hizmet aboneliğiyle konumlandırabilecek ve aynı oranda sürücü belgesi bilgisine erişebilecek kapasitesini; yaklaşık üçte birinin sürücü belgesi fotoğrafının yüz tanıma aramasından geçirilmesini tahmin eder (Wang vd., 2022). Kayıt ve sözleşmelere dayanan bu tahminler bütün kişilerin yaptırma uğradığını göstermez; gündelik işlemlerden kurulan tanıma ortamının kapsamını araştırmaya açar.

**Savaş alanında** şirket açıklaması ve habercilik, Ukrayna'da hedeflemeyle ilişkili rolü; NATO açıklaması Maven Smart System'in Müttefik Harekât Komutanlığındaki kullanımını gösterir (Reuters, 2023a; Bergengruen, 2024; NATO, 2026). Pentagon'da mali yıl sonuna kadar planlanan kalıcı statü, 14 Eylül itibarıyla gerçekleşmiş aşama sayılmaz (Reuters, 2026a). Belirli saldırının karar ve geri besleme zinciri bu kayıtlarla tamamlanmaz.

**Sağlık alanında** NHS England, Federated Data Platform ihalesini Palantir öncülüğündeki konsorsiyuma vermiştir (NHS England, 2023). Ayrı platform örnekleri ve kimliklerin diğer uygulamalarla birleştirilmediği açıklaması, sınırsız birleşme iddiasını sınırlar (NHS England, tarihsiz-a; UK Parliament, 2025).

Sağlık Bakanlığının 21 Ağustos 2026 tarihli mektubu, NDIT için Palantir'de çalışan üç mühendisin yönetici erişimini ve NHS talimatıyla teknik destek sırasında kimliği belirlenebilir hasta verilerine erişebilmesini açıklar. Mektup, önceki etki değerlendirmesindeki yalnız NHS personelinin erişebildiği ifadesinin hatalı olduğunu kabul eder. Erişim ihtiyaca bağlı ve süreyle sınırlıdır; verilerin rutin incelenmesi veya şirketin kendi amacıyla kullanılması yetkilendirilmemiştir (Frith, 2026, s. 3). Böylece hukuki kullanım sınırıyla teknik erişimin varlığı ayrılır. NDIT'e ilişkin bu kayıt, FDP'nin bütün uygulamalarında sınırsız erişim bulunduğu sonucuna genişletilemez.

Aynı mektup, normal ihale süreleri nedeniyle gerekli görülürse Mart 2027'ye kadar yeni bir sözleşmenin kurulmasını düşük olasılıklı bulur; henüz karar verilmediğini belirtir. NHS'nin proje ürünleri ve veri modellerindeki fikrî hakları ile başka platforma geçiş haklarını da kaydeder; FDP kullanımının kurumlara zorunlu tutulmadığını açıklar (Frith, 2026, ss. 2, 4–5). Hukuki değiştirme hakkı ile hizmeti sürdürerek zamanında değiştirme kapasitesi burada ayrı araştırılır. Hasta açısından fiilî kapanma bu belgelerle gösterilmiş değildir; erişim kapasitesi ve geçişin kurumsal koşulları ise inceleme konusu yapılabilir.

**Sağlık verisinin göç denetimine taşınması** konusunda NPR, Ocak 2026 Medicaid aktarımını, kapsam uyumsuzluğunu, dava ve durdurma, silme veya kullanmama açıklamalarını aktarır (2026). Haberdeki Temmuz dosyalarının asılları incelenmediğinden ikinci bir tamamlanmış vaka sayılmaz. 2026 aktarımı, Ekim 2025 Woodburn operasyonunun kaynağı olarak da kullanılamaz.

**İsrail ve Gazze bağlamında** Palantir'in savunma ortaklığı beyanı ile Lavender hakkındaki tanıklıklar ve ordunun itirazları ayrı kayıtlardır (Palantir Technologies, 2024; Abraham, 2024). Bunlar Lavender'ın Palantir ürünü olduğunu, tek operasyonel zinciri veya sonuçların sonraki hedeflemeye döndüğünü göstermez.

Dubai'nin Oyoon düzenlemesi görev ve işbirliğini belirler; fiilî kapanmayı sürdüren devreyi tamamlamaz (Government of Dubai, 2021, md. 2 ve 10). Oyoon, Abu Dhabi'deki Falcon Eye ve Falcon modeli ayrı düzeneklerdir. Yapay zekâ ajanlarına dayanan hükümet programı ilanları da kullanım gösterilene kadar tasarım düzeyinde değerlendirilir.

İktidarın devlet dolayımıyla yapay zekâyı fiilen kullanması, resmen danışman görünen çıktının karar ufkunda ne yaptığıyla araştırılır. Görevli veriyi, kategoriye, önceliği ve kapatılmış seçeneği değiştirebiliyor mu? Kurum hizmeti sürdürerek başka altyapıya geçebiliyor mu? “İnsan denetimi” kavramının karşılığı bu güçte aranır. Kurumsal varlık ve insan imzası kurucu denetimin yerine kullanılıyorsa arbitrajın özgül getirisi ayrıca izlenir. Yazılımın hukuken egemen ilan edilmesi gerekmez; belirleyici olan bağlayıcı işleyiştir.

### 11.3 Kamusal kayıtlar: teknik erişim ve işletim bağımlılığı

Sağlık, eğitim ve yargı kayıtları, hizmete erişimi ve kişi hakkında yapılacak işlemleri etkiler. Bu kayıtları koruyan veya işleten konumun gücü, hukuken izin verilen kullanım amaçlarıyla sınırlı bir soru değildir. Hukuk bir işlemi yasaklarken teknik yapı aynı işlemi mümkün kılabilir. Barındırma, koruma ve destek görevlerinin sağladığı erişim bu nedenle ayrı incelenir (§7.1).

Bir emaneti korumak ile onu açabilecek araçları denetlemek arasındaki fark, dört soruyu öne çıkarır. **İçerik:** Kim okuyabilir? **Değişiklik:** Kim kayıtları ve yazılımı değiştirebilir? **Süreklilik:** Kim hizmeti sürdürebilir veya durdurabilir? **Geçiş:** Kamu kurumu ve etkilenenler bu koşulları sağlayıcıdan bağımsız değiştirebilir mi? Şifreli depolama, yetkili kullanıcının içeriği görmesini kendiliğinden engellemez. İçeriği okuyamayan işletmeci de hizmetin sürekliliğini belirleyebilir. Ek 1, dört ülkeden on iki sistemi bu görev ayrımlarıyla sunar.

**Arbor'un okul kayıtları rehberine** göre mühendisler, kişiye özgü kriptografik anahtarlarla sunuculara uzaktan bağlanır. Rehber, talimatla veri değişikliğini, yedekten geri yüklemeyi ve başka sisteme veri çıkarmayı da açıklar. Bu anahtarlar sunucuya giriş araçlarıdır; kendiliğinden veri şifresini çözme anahtarı sayılamaz. Okullar yönetici girişlerini izleyebilir; sözleşme sonrasında veri dışı aktarma yolları da tanımlanmıştır (Arbor Education, 2026). Kayıt, şirketin işleme katılma kapasitesini gösterir. AWS'de barındırma bilgisinden AWS çalışanlarının öğrenci içeriğine erişimi veya okulun hiçbir biçimde ayırlamayacağı sonucu çıkarılamaz. Gerçek geçişin maliyeti ve kullanılabilirliği ayrıca incelenir.

**ABD Adalet Bakanlığının Antitröst Birimi değerlendirmesi**, bulutta şifreli saklanan dava materyalleri için genel ve ayrıcalıklı kullanıcılar arasında yüklenici personeli de sayar. Görevli oldukları dosyalarda görüntüleme, arama ve inceleme yapabilirler (U.S. Department of Justice, 2025, ss. 1–3). Belge, içerikle çalışabilen tanımlı yüklenici kullanıcıları gösterir. Microsoft çalışanlarının aynı erişime sahip olduğunu veya bütün yüklenicilerin siber güvenlik görevlisi olduğunu göstermez. Bulgudan kurucu konum hükmüne geçmek, bu erişimin bağlayıcı koşulları belirlemedeki rolünü açıklamayı gerektirir.

**ParnasSys için SIVON değerlendirmesine** göre Topicus, kurum içindeki yetkilendirmeyi ihtiyaçla sınırlar. Sistem yöneticisi, okulun talebi üzerine destek veya güvenlik işlemi için kişisel verilere erişebilir (SIVON, 2025, s. 34). Belge böylece koşullu erişimi gösterir. Okulun talebinin yalnız usul gereği mi arandığı, yoksa erişim için teknik katılımının da mı gerektiği bu kayıttan belirlenemez. Bu nedenle şirketin erişimi tek taraflı açabildiği ileri sürülmez. §11.2'deki NDIT örneğiyle ortak soru, veriye ilişkin hukuki sorumluluk ile onu işletmeye yarayan araçların hangi konumlarda bulunduğu.

**CMS'nin WPS bildirimi**, kapasite açıklamasından farklı olarak gerçekleşmiş bir olayı kaydeder. Medicare işlemlerini yürüten WPS'nin MOVEit dosya aktarım sistemindeki açıktan yararlanan yetkisiz kişiler, Mayıs 2023'te dosyaları kopyalamıştır. CMS, sonraki incelemeler üzerine 2024'te 946.801 mevcut yararlanıcıya kişisel verilerinin olaydan etkilenmiş olabileceğini bildirmiştir. Bu sayı, aynı sayıda kişinin kimlik dolandırıcılığına uğradığını göstermez; CMS bildirim tarihinde böyle bir kullanımdan haberdar olmadığını belirtmiştir (CMS, 2024). Olay, kamu hizmeti kayıtlarının yüklenicinin işlettiği ortamdan çıkarılabildiğini gösterir; WPS veya yazılım üreticisi Progress personelinin kasıtlı kullanımının kanıtı değildir. Yeni kart, sağlayıcılara numara bildirme ve kayıtları izleme gibi onarım işleri özneye de ulaşır. Kurumun destek sunmasıyla kişinin zaman ve takip yükü birlikte değerlendirilir.

**Teknik olarak sınırlandırılmış erişim** de karşılaştırmanın parçasıdır. gematik'in ePA şartnamesindeki A\_24621, işletmecinin tek bir çalışanının güvenli işlem ortamındaki verilere erişimini teknik olarak engellemeyi zorunlu kılar. A\_24617 ise bu ortamı doğrulayan kriptografik güven unsurunun işletmecinin denetimi dışında bulunmasını ister (gematik, 2026, §§3.5.1.1–3.5.1.2). Bunlar sözleşmeye eklenmiş kullanım yasaklarının ötesinde mimari gerekliliklerdir. Şartnamenin varlığı, uygulamanın bağımsız denetimle doğrulandığı anlamına gelmez; tek çalışana yönelik engel de bütün kurumsal veya ortak hareket kapasitelerinin ortadan kaldırılmasıyla eşitlenemez. İnceleme, hukuki güvenceler kadar teknik sınırlamanın gerçek kapsamını da ciddiye alır.

**Devletin bağlayıcılığı kurması**, kayıtların işletimini finansman ve katılım koşullarına bağlamasında görülebilir. NHS'nin Microsoft Defender for Endpoint belgesi, uygun cihazların hizmete alınmasını ve merkezi Microsoft lisanslarından yararlanmayı katılıma bağlayan koşulları açıklar. Hizmet, cihazlardan Microsoft bulutuna güvenlik telemetrisi gönderir. Bu kayıt, hasta dosyalarının içeriklerinin aynı yolla aktarıldığını göstermez (NHS England, tarihsiz-b). Buradaki zorunluluk belirli kurumsal lisans düzenine ilişkindir; FDP kullanımının zorunlu olduğu savına taşınmaz. Kamu kurumu altyapıyı seçerken hasta veya

öğrenci aynı sağlayıcı seçiminin doğrudan tarafı olmayabilir. Verisine ilişkin hakları, altyapıyı seçme ve değiştirme gücüyle bu nedenle ayrı değerlendirilir.

Bu karşılaştırma, **veriye erişim gücü ile hizmetin koşullarını belirleme gücünü** ayırır. İçeriği okuyabilen yüklenici, hizmetin kurallarını belirlemeyebilir; içerik erişimi sınırlı işletmeci ise hizmetin devamını belirleyebilir. Corpopolitics incelemesi bu görevlerden hangisinin hakların kullanılmasını ve kararların uygulanmasını bağladığını araştırır. Hasta, öğrenci veya başvurucunun kendi kaydını düzeltme hakkı, kayıt düzenini seçme ve değiştirme gücünden farklı bir müdahale düzeyidir.

## IV. KISIM — Karar sağlığı, üretim ve kamusal işlevler

### 12. Hücre ve hormon: karar sağlığının koşullarına yönelen iktidar

#### 12.1 Bilmek, karar vermek ve yapabilmek

Özne koşulları anlayabilir ve değiştirmek isteyebilir; buna rağmen kararını sürdürecektir enerjiyi, zamanı, geliri veya desteği bulamayabilir. §1'de tanımlanan karar sağlığı, burada hücre ve hormon üzerinden edinilmiş koşullar bakımından incelenir. Değerlendirme, öznenin amaçları ve değişim girişimleriyle toplumsal katılım imkânlarına dayanır. Yoksulluk, engellilik, farklı düşünme veya belirli bir ürünü kullanma tek başına kapasite kaybı sayılmaz; araştırmacının onayladığı tercih dışarıdan bir normal ölçüsü yapılmaz.

**Cytopolitics**, hücre ve hormon üzerinden özne ile toplumun karar sağlığına yönelen dayatmayı inceler. Bu düzeye inmek, kararın koşullarını araştırmanın aracıdır. İktidarın kurucu konumları örgütlemesi; ürün bileşimi, üretim ve çalışma düzeni, maruziyet, alternatifler ve bunları bağlayıcı kılan devlet dolayımı içinde izlenir (Tan, hazırlık aşamasında).

**Metabolik a priori**, geçmişte edinilmiş hücre ve hormon koşullarının sonraki karşılaşmaya taşınmasını adlandırır. Özne her karar anına önceki maruziyetlerinden bağımsız bir durumda gelmez. Çalışma zamanları, bakım imkânları ve tüketim koşulları sonraki kararın koşullarına katılabilir. Araştırma bu tarihi ortaya koyar; edinilmiş değişimden kaçınılmaz davranış sonucu çıkarmaz.

Bu nedenle hücre veya hormon düzeyindeki bir bulgu ile kolektif karşı koyma arasında kurulacak ilişki aşamalı olarak araştırılmalıdır. Maruziyeti kim düzenlemektedir? Hangi değişim edinilmiştir? Değişim, kişinin gerçekleştirmek istediği eylem bakımından neyi etkilemektedir? Koşulu değiştirmek için ne kadar zaman, gelir, bakım veya destek gerekmektedir? Bu yük, ortak hareketi sürdürme imkânlarına nasıl ulaşmaktadır? Bütün soruların aynı araştırma dosyasında yanıtlanması şart değildir; farklı bulguları birbirine bağlayan geçişlerin gerekçesi açık olmalıdır.

#### 12.2 Deneyssel bulgunun taşıdığı ve taşımadığı iddia

Gıda ve ödül araştırmaları, kararın maddi koşullarına uzanan belirli bağlantıları araştırılabilir kılar:

| Araştırma                                | Gösterdiği veya incelediği ilişki                                                                                        | Bu makaledeki işlevi                                                                                                       |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Schulte vd. (2015); Gearhardt vd. (2023) | İşleme, yağ ve glisemik yük özellikleriyle bağımlılık benzeri yeme bildirimleri; belirli ölçüm çerçevelerinin bulguları. | Bağımlılık iddiasının ölçülmüş ilişkilere dayanmasını sağlar; tekrar tüketimden doğrudan teşhis çıkarılmasını desteklemez. |

| Araştırma                   | Gösterdiği veya incelediği ilişki                                                                                                                                                                | Bu makaledeki işlevi                                                                                                                       |
|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| DiFeliceantonio vd. (2018)  | Yağ ve karbonhidratın birleşimine verilen değerin ve ödül yanıtının incelenmesi.                                                                                                                 | Ürün bileşiminin değerlendirmeye nasıl katılabileceğini araştırmaya açar.                                                                  |
| Edwin Thanarajah vd. (2023) | Sekiz haftalık rastgele atamalı araştırmada tekrarlanan tatlı ve yağlı atıştırılmalık maruziyeti sonrası tercih ve ödül işleme değişimleri.                                                      | Edinilmiş maruziyet tarihinin sonraki yanıt taşınmasını incelemek için dayanak sağlar.                                                     |
| Kullmann vd. (2025)         | Yirmi dokuz genç erkekle yürütülen, rastgele atama içermeyen küçük araştırmada beş günlük yüksek kalorili beslenme sonrası bazı beyin insülin yanıtı değişimlerinin yedi gün sonra da görülmesi. | Kısa maruziyet ile daha sonraki yanıt arasındaki belirli ilişkiyi gösterir; genellemenin kapsamını sınırlayan tasarım özellikleri korunur. |
| Chellappa vd. (2021)        | Gece çalışmasının benzetildiği koşullarda gündüz yemek yemenin, gece yemekle görülen glikoz toleransı bozulmasını önlemesi.                                                                      | Çalışma ve beslenme zamanının birlikte kurulduğu koşulları araştırmaya açar.                                                               |
| Dicken vd. (2025)           | Sağlıklı beslenme rehberlerine uygun iki diyetin karşılaştırılmasında her iki grupta kilo kaybı, az işlenmiş diyetle daha fazla kayıp.                                                           | İşleme düzeyi ve tüketim koşulları tartışmasına deneysel karşılaştırma sağlar.                                                             |

Dicken ve çalışma arkadaşlarının deneyi hakkındaki yöntem tartışması, eksik gözlemler, sıra etkileri ve sonuçların yorumuyla ilgilidir; araştırma ile eleştiri ve yanıt birlikte değerlendirilmelidir (Ludwig vd., 2026; Dicken vd., 2026). Deneylerin hiçbirine, ölçmedikleri siyasi itaat veya kolektif karşı koyma sonucu yüklenmez. Aynı şekilde gece çalışma deneyi, Foodinho çalışanlarının hücre ve hormon koşullarını doğrudan ölçmüş sayılmaz.

Cargill'in duyuusal tasarım açıklaması, tüketici kabulü ve yeniden satın alma amacını gösterir (2026). Bu amaç, belirli ürünün belirli kişide bağımlılık ve siyasi yönlendirme ürettiğini kanıtlamaz. Tasarım, maruziyet ve sonuç arasındaki geçişler ayrıca gösterilir.

### 12.3 Bağımlılık, edinilmiş çıkış maliyeti ve geri dönüş

Bağımlılık, bu yaklaşımda yalnızca bir ürüne tekrar yönelme olarak tanımlanamaz. Altyapısal bağımlılık, önemli bir amaca ulaşmanın belirli koşulları kabul etmeyi gerektirmesidir. Klinik bağımlılık iddiası ise kontrol güclüğü, kişinin amaçlarıyla çatışma, işlevsel zarar ve değiştirme girişimlerine ilişkin uygun kanıt gerektirir. İki ilişki kesişebilir; fakat biri diğerini otomatik olarak açıklamaz. Etkili bakım veya tedaviye ihtiyaç duymak da kendiliğinden patolojik bağımlılık olarak adlandırılmaz.

**Edinilmiş bedensel çıkış maliyeti**, ürünü, çalışma zamanını veya yaşam koşulunu değiştirme yükünün kişinin o koşul içinde geçirdiği tarihle kısmen oluşmasıdır. Ürün veya ritim değiştirmedeki **bedensel ikame maliyeti** bu kapsamda değerlendirilir. Gelir ve zamana ek olarak toparlanma, bakım ve destek gerekebilir. Alternatifin piyasada bulunması sürdürülebilir geçişi, alışılmış ürünü tercih etmek de bu maliyetin varlığını tek başına göstermez.

Araştırılan yol şöyledir: Örgütlenmiş maruziyet, edinilmiş hücre veya hormon koşullarına katılır; bu koşullar reddi sürdürmenin maliyetini etkiler; maliyet zaman, gelir, bakım ve desteği tükettiğinde ortak karşı koymanın zeminine ulaşabilir. Kurum veya şirket katılımı tercih olarak kaydederken kişi, ayrılmanın bedelini karşılayamadığı için katılımını sürdürmek zorunda kalabilir. Bu davranışın kişisel sorumluluk olarak yüklenmesi ayrıca gösterildiğinde Homovictimus ilişkisi kurulur.

Bu yolun üç dönüşü ayrılmalıdır. **Kurumsal öğrenmede**, kaydedilmiş davranış ve sonuçlar sonraki sınıflandırma veya tahsisi etkiler. **Edinilmiş tarihte**, önceki maruziyet sonraki yanıtın koşullarına katılır. **Siyasi düzeltmede**, itiraz ve zarar bilgisi müdahaleyi durdurabilecek veya koşulları değiştirebilecek bağlayıcı bir sonuca dönüşür. Edinilmiş tarih, Onopticon teşhisindeki kurumsal geri beslemenin yerine geçmez. Şikâyet toplamak da şikâyetin bağlayıcı düzeltme üretmesiyle aynı değildir.

Kurumsal öğrenme hızlanırken öznenin toparlanması ve etkili düzeltme yavaş kalabilir. Daha isabetli sınıflandırma, hayatın yenilenmesinin ölçüsü değildir. Bu zaman farkı, yenilenme yükünün dağılımını ve ortak itiraz kapasitesini etkiler. Kavramsal zamansal arbitraj, “tercih”, “koruma” veya “denetim” iddiasının bu farkı hangi özgül avantajla taşıdığını ayrıca araştırır. Edinilmiş tarih, kurumsal öğrenme ve arbitraj getirisi birbirinin kanıtı sayılmaz.

Cytopolitics çalışmasında önerilen **sitopolitik otoimmünite**, siyasi bir benzetmedir: Kısa vadede geçimi veya mevcut düzen içinde kalmayı sağlayan uyarlanmalar, zaman içinde o koşulları değiştirebilmenin dayanaklarını aşındırabilir (Tan, hazırlık aşamasında). Burada klinik bir otoimmün hastalık tanısı konulmaz. Kısa vadeli kazanım, uzun vadeli yük ve aralarındaki ilişki gösterilir. Kişinin kendi aşınmasını görüp onu durduracak imkânı bulamaması da bu ilişkide araştırılabilir; yalnız katılmaya devam etmesinden böyle bir konum çıkartılmaz.

## 13. Üretimden gündelik hayata uzanan koşullar

### 13.1 Sofraya ve dikkate ulaşan kurucu kararlar

Özne bir ürünle karşılaştığında, ürünün üretim tarihi de o karşılaşmaya gelmiştir. Bileşimin, işleme biçiminin, fiyatın, dağıtımın, çalışma saatlerinin ve hazırlama zamanının birlikte kurulması, “ne tüketildiği” sorusunun koşullarını belirler. Bu nedenle tüketim örüntüsünü kişisel tercih olarak adlandırmadan önce, o örüntünün hangi kullanılabilir yollar içinde oluştuğu araştırılmalıdır.

ABD'nin Ağustos 2021–Ağustos 2023 verilerine ilişkin çalışma, enerjinin yaklaşık yüzde 55'inin ultra işlenmiş gıdalardan geldiğini bildirir. Birleşik Krallık için sık kullanılan yüzde 56,8 tahmini ise 2008–2014 dönemine ilişkindir; bunlar aynı yılın ülke karşılaştırması değildir (Williams vd., 2025; Rauber vd., 2018). Olumsuz sağlık sonuçlarıyla ilişkileri birleştiren derleme, yaygın maruziyetin önemini gösterir (Lane vd., 2024). Bu sayılar, Onopticon'un bütün koşullarını veya siyasi yönlendirmenin tamamını tek başına göstermez. Araştırmayı gerekli kılan yoğunluğu ve hangi yolların izlenmesi gerektiğini belirginleştirir.

Gündelik hayatın başka alanlarında da karşılaşma önceden kurulabilir. Eğitimde ölçülebilir performansın öğretmen ve öğrencinin faaliyetini nasıl düzenlediği; mükemmeliyetçilik beklentilerinin nasıl değiştiği; insan deneyimlerinin hangi kategorilerle tıbbileştirildiği bu bağlamda incelenebilir (Ball, 2003; Biesta, 2010; Curran ve Hill, 2019; Conrad, 2007). Dünya Sağlık Örgütü'nün tükenmişliği mesleki bir olgu olarak sınıflandırması, kullanılan kategorinin kapsamını gösterir (WHO, 2019). Kategorinin kendisi, etkilenen kişinin çalışma koşullarının nasıl değiştiğini henüz söylemez.

Dikkat ve bilgi alanında da benzer bir kuruluş sorusu vardır. Kamuoyunun ve gündemin oluşumu ile kültürel üretimin örgütlenmesi, dijital platformlardan önce incelenmiştir (Lippmann, 1922; McCombs ve Shaw, 1972; Adorno ve Horkheimer, 2002). Güncel dikkat araştırmaları ve çevrimiçi haber yayılımı bu incelemeyi yeni araçlarla sürdürür (Mark, 2023; Vosoughi vd., 2018). Filtre balonları ve akış algoritmaları hakkında farklılaşan sonuçlar ise, her kullanıcı için aynı enformasyon kapanmasının varsayılmasını sınırlar (Arguedas vd., 2022; Guess vd., 2023).

Tüketim, dikkat ve tercih alanları bu çalışmanın yatay ilişkilerini; sınıflandırma, tahsis ve müdahale altyapıları ise dikey ilişkilerini oluşturur. Bunlar değişmez şirket türleri değildir. Bir ticari arayüz ile kamusal bir işlem arasında sonuç doğuran bağ kurulabilir; aynı şirketin iki alanda bulunması o bağı kendiliğinden üretmez. Araştırmanın işi, yatay ve dikey işlevlerin özneye ulaşan karşılaşmada nasıl birleştiğini göstermektir.

### **13.2 Hücresel müdahale kapasitesi ve gerçekleşmiş toplumsal kullanım**

Stanley ve çalışma arkadaşlarının araştırmaları ile 10,765,878 B2 numaralı patent; düzenlenmiş kanallar, parçacıklar veya ferritinle ilişkili mekanizmalar üzerinden manyetik alan ya da radyo frekansı ile hücresel etkinliğe müdahale yaklaşımlarını ele alır (Stanley vd., 2012, 2015, 2020). Patentte talep edilen buluş, deneysel sonuç ve Meister'in fiziksel mekanizmaya ilişkin itirazları ayrı değerlendirilir (Meister, 2016).

Araştırmanın sorusu, yanıtın teknik olarak kurulabilmesinin hangi uygulamada toplumsal dayatmaya dönüştüğüdür. Etkilenen konum, maruziyet, edinilmiş değişim, karar sağlığına ulaşan maliyet ve amaçları değiştirme yetkisi izlenir. Teknik kapasite, nüfusların rıza dışı siyasi denetiminin kanıtı değildir; kuruluşun toplumsal kullanımına ilişkin araştırma alanıdır.

### **13.3 Hücreden üretim, izin ve yaşam alanının kuruluşu**

Hücre kültüründen gıda üretiminde UPSIDE Foods'un önceki şirket adıyla menkul kıymet kaydı, güvenlik dosyası ve tarımsal denetim kayıtları yatırım, üretim ve izin ilişkilerini gösterir (SEC, 2020; FDA, 2022; USDA FSIS, 2023). FDA'nın gönüllü piyasa öncesi danışmada sunulan güvenlik değerlendirmesine ilişkin sorusu kalmadığını bildirmesi ürün onayı değildir; USDA denetim izni ve etiket kayıtları ayrıca değerlendirilir.

Hücre hattı, üretim ortamı, biyoreaktör, yatırım ve izinler üretimin kurucu koşullarıdır. Sektör raporu şirket katılımını; yasaklara ilişkin haber izinlerin değişebilirliğini araştırmaya açar (Good Food Institute, 2026; WUSF, 2026). Bu malzemede tüketicinin zorunlu bağımlılığı ve fiilî kapanma gösterilmemiştir; inceleme kapanma öncesi kuruluşu kapsar.

Canlı hayvanlarda hastalık denetimi, kayıt, hareket izni, aşılama ve itlaf üzerinden başka bir devlet dolayımıdır. ABD'nin kuş gribi tedbirleri, Fransa'nın ördek aşılama programı ve AB düzenlemesi koruyucu idari yetkileri belgeler (USDA APHIS, tarihsiz; Ministère de l'Agriculture, 2023; European Union, 2023). Koruma ve ekonomik sonuçlar birlikte incelenir. Hayvanın idari statüsü, üreticinin bağımlılığı ve tüketicinin reddi ayrı konulardır. Bu kayıtlar iki üretim alanının nedensel olarak birbirini oluşturduğunu veya tek devrede birleştiğini göstermez. İzlenen, üretim ve izin kararlarının sofraya hangi koşulları taşıdığıdır.

### 13.4 Doğadan eksiltelenin özneye maliyetlenmesi

Kirlenen deniz, kullanılamaz su, bozulan hava ve iklim değişimi öznenin barınma, geçim, sağlık ve ortak yaşam koşullarından eksilmedir. İnceleme bu kayıp ve korunma bedelinden üretim, yatırım ve izin kararlarına ilerler. Koşullar şirket konumunda kurulup devlet dolayımıyla bağlayıcılaştırıldığında belirleme gücü ile sonuçların yükü farklı yerlerde toplanabilir.

IPCC'nin 2023 sentezi, insan kaynaklı iklim değişikliğinin gıda ve su güvenliği, sağlık ve geçim üzerindeki zararlarını; soruna tarihsel katkısı daha az olan kırılgan toplulukların orantısız biçimde etkilenmesini birlikte değerlendirir. Bazı ekosistem kayıplarının geri döndürülemezliği de raporun saptamaları arasındadır (IPCC, 2023). UNEP'in deniz çöplü ve plastik kirliliği değerlendirmesi ise ekosistemler ve canlılar üzerindeki etkileri, insan sağlığına yönelik riskleri ve toplumsal maliyetleri bir arada inceler (UNEP, 2021). Bu kaynaklar tahribatın ortak yaşamla maddi bağlantısını destekler. Belirli kararların hangi şirket ve devlet ilişkileriyle kurulduğu, kazanç ve maliyetin nasıl dağıldığı ayrıca izlenir.

Maliyet üç yoldan özneye ulaşabilir: sağlık, gelir, konut, geçim veya zaman kaybı; temiz su, serinleme, yer değiştirme ve bakım için korunma yükü; onarımın ortak kaynaklardan karşılanmasıyla başka ihtiyaçların ertelenmesi. Yollar birlikte işleyebilir, fakat finansman ve dağılım gösterilmeden her onarımın aynı kişilere yüklendiği söylenemez. Ödenen tutar da satın alınamayan sağlığı, geri getirilemeyen zamanı ve yitirilen yaşam alanını bütünüyle ölçmez.

Maliyet aktarımı rıza gerektirmez; kişinin o dünyada yaşamak zorunda olması yeterli olabilir. Korunma imkânı gelirle dağıldığında tahribattan uzaklaşma gücü eşitsizleşir. Koruyucu mal ve hizmetlerin zorunlu harcamaya dönüşmesi yeni bağımlılık yaratabilir; kirlenen ile korunmayı satanın aynı şirket olduğu varsayılmadan kazancın kime ulaştığı araştırılır.

Ekolojik tahribat Onopticon'dan geniştir. Hücre ve hormon etkisi özgül maruziyet yoluyla, Homovictimus maliyete eklenen kişisel kusur veya tercih kaydıyla, arbitraj ise koruma vadinin değişen işleyişe sağladığı avantajla araştırılır. Zararı geleceğe aktarmak bu bağlantıların veya kurumsal geri beslemenin yerine geçmez.

Ozon tabakasının incilmesi ile sera gazlarının yol açtığı küresel ısınma, ilişkili fakat farklı fiziksel süreçlerdir. Ozon değerlendirmesi, sanayide üretilen ozon tüketici maddelerin etkisini ve Montreal Protokolü kapsamındaki sınırlamalarla bu maddelerdeki azalmanın sağladığı toparlanma işaretlerini açıklar (Salawitch vd., 2023). Bu örnek, tahribatın kaderleştirilmesini engeller: ortak ve bağlayıcı müdahale, üretim koşullarını değiştirerek zararın seyrine etki edebilir. Devlet dolayımının sorusu da neyi bağlayıcı kıldığına döner; izin ve yük aktarımı kadar, sınırlama ve sorumluluğun uygulanması da incelenir.

Bir aktör kaybı başka bölgeye, topluluğa veya kuşağa aktararak kazancını sürdürebilir; bu, gücünü mümkün kılan doğadan bağımsızlaşması değildir. Bedeli başkasına ödetmek, tahribatın varoluş koşullarına etkisini kaldırmaz. Dünya, iktidarın dışına boşaltılabileceği bir artık alan değildir; özne ve doğadaki aşınma onun yenilenme zeminine de yönelir.

### 13.5 Et ticareti ve üretim kapasitesi: devlet dolayımının öznenin sınanması

Et tedarikinde inceleme, hanenin aynı geliriyle neye ulaşabildiğinden, beslenmesini sürdürmek için hangi ihtiyaçlarından vazgeçtiğinden ve bu koşulları değiştirme gücünden başlar. Tedarik miktarındaki artışın hane için karşılığı, fiyat, gelir ve fiilî erişim birlikte izlendiğinde belirlenebilir. “Halkın ihtiyacını karşılamak” amacı, özneye ulaşan sonuçla ve gelecekte bu ihtiyacı karşılayacak kapasitenin kuruluşuyla sınanır.

USDA'nın 4 Eylül 2026'da güncellediği *Livestock and Meat International Trade Data*, ülke ve ürünlere göre fiziksel ticaret miktarlarını verir. Parasal değer, birim fiyat ve şirket kârı içermez; kamu ve özel sevkiyat toplamaları devletin şirketlere ödemesi sayılamaz. İki aylık yayın gecikmesi, güncelleme tarihiyle gözlem dönemini ayırmayı gerektirir (USDA ERS, 2026a, 2026b). Bu veriler yarar ve maliyet dağılımını veya politikanın kurucu aktörünü tek başına göstermez.

Aynı alandaki 26 Ağustos 2026 tarihli başkanlık kararı, kıyma üretiminde kullanılan belirli yağsız sığır eti kırpıntıları için kota içi düşük tarifieden yararlanabilecek miktarı geçici olarak 300.000 ton artırmıştır. Açıklanan amaç, tüketicinin uygun fiyatlı ete erişimidir. Kararın 6(b) hükmü, ilgili ithalatın kırpıntı piyasa fiyatının yüzde 25 altında satılıp satılmadığının izlenmesini ister. Bu koşul sağlanmazsa USDA ve USTR başkana bildirimde bulunacak; başkan kalan ek kotayı kaldırıp kaldırmamayı değerlendirecektir. İzleme görevi tanımlanmıştır; geri çekme ayrıca karar gerektirir. İthal girdiye ilişkin fiyat ölçütü, marketteki kıymanın aynı oranda ucuzlayacağı güvencesi değildir (The White House, 2026).

Bu düzenlemede devletin yetkisi görünürdür. İncelemenin konusu, yetkinin şirketlere sağlanan avantajı öznenin erişimine nasıl bağladığıdır. USDA'nın ayrı fiyat serisi çiftlik, toptan ve perakende aşamalarını karşılaştırmaya imkân verir. Bu aşamalar arasındaki fiyat farkı, işleme ve dağıtım maliyetlerini de içerdiğinden doğrudan net kâr sayılamaz. Ulusal ortalama da belirli hanenin erişiminin yerine geçmez (USDA ERS, 2026c, 2026d).

| İzlenen ilişki           | Özne ve toplumdan başlayan sınama                                                                                                              |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bugünkü erişim           | Fiyat ve gelir birlikte düşünüldüğünde hane yeterli gıdaya düzenli ulaşabiliyor mu; başka hangi ihtiyacından vazgeçiyor?                       |
| Kazanç ve maliyet        | İthal maliyetindeki avantaj, üretici, işleyici, dağıtıcı ve tüketici arasında nasıl bölüşülüyor; kamunun üstlendiği yük nedir?                 |
| Gelecekteki kapasite     | Kaynaklar üretimin devamlılığını ve ihtiyacı karşılama gücünü artırıyor mu; üretim artışı, bütçe getirisi ve erişim ayrı ayrı nasıl değişiyor? |
| Kurucu güç ve bağımlılık | Ürün, tedarik ve fiyatlama koşullarını kim değiştirebiliyor; üretici ve tüketicinin belirli araçlara bağımlılığı azalıyor mu?                  |
| Etkili düzeltme          | Açıklanan yarar gerçekleşmediğinde hangi koşul değiştiriliyor, kim hesap veriyor ve kaybın sürmesinin bedelini kim taşıyor?                    |

Yerli üretim desteği, bugünkü bütçe harcamasını gelecekteki kapasiteye dönüştürebilecek karşılaştırma seçeneğidir. Üretim artışı, bütçeye net getiri ve halkın ihtiyacının karşılanması ayrı sonuçlardır; desteğin kime ulaştığına, darboğazlara ve kazanımın dağılımına bağlıdır. Kamu yararı, bütçe kazancıyla birlikte üreticinin devamlılığı, istihdam, erişim ve öznenin taşıdığı maliyet üzerinden değerlendirilir.

Sığır üretiminde zaman ayrıca belirleyicidir. Damızlık dişileri sürüde tutarak gelecekteki kapasiteyi büyütmek, başlangıçta kesime giden hayvanları azaltabilir; bu sırada ithal yağsız et ihtiyacı artabilir (USDA ERS, 2025). Geçici ithalat ile yerli üretim desteği birlikte yürütülebilir. USDA, 31 Ağustos 2026'da damızlık tutmayı destekleyecek sigorta düzenlemesi, bölgesel işleme tesislerine kredi garantileri ve kamu alımlarında yerli ete öncelik içeren *Ranchers First* girişimini açıklamıştır (USDA, 2026). Bu kayıt destek yönelimini gösterir; gerçekleşmiş ödeme ve yararın kaydı değildir. Üretici örgütü AFBF'nin yayımladığı değerlendirme ise ek ithalatın satış dönemine denk gelerek sürü büyütme teşvikini zayıflatabileceğini ileri sürer (Newton,

2026). Bu görüş, sonuç ölçümü yerine geçirilmeden, iki politikanın birbirini nasıl etkilediğini araştırmaya katılır.

Üretimin yıllar gerektirmesi, bugünkü arzın hemen büyütülememesini açıklayabilir; önceki yıllarda kapasitenin neden korunmadığını tek başına açıklamaz. İnceleme bu nedenle bugünkü müdahaleden önceki yatırım, destek, kapasite kaybı ve kullanılmamış seçeneklere uzanır. “Yerli” üretimin desteklenmesi de kurucu gücün topluma döndüğü anlamına gelmez: kaynaklar birkaç yerli şirketin belirleyiciliğini artırabilir. Ölçüt, üretimin milliyetiyle birlikte özne ve toplumun yaşam koşulları üzerindeki gücünün nasıl değiştiğidir.

Uygulanabilir kalıcı seçeneklere rağmen kaynaklar sürekli bağımlılığı ve şirketlerin koşul belirleme gücünü yeniden üretiyorsa devlet dolayımının yönü burada araştırılır. Tahsisler, vazgeçilen seçenekler ve özneye kalan maliyet birlikte gösterilmelidir; ithalat veya şirket kazancı tek başına bu hükmü taşımaz.

## 14. Eşitsiz maruziyet: aynı kuralın farklı hayatlara ulaşması

Aynı teknik kural, farklı hayatlarda farklı maliyet üretir. Borca itiraz için işten ayrılabilenle bir günlük gelir kaybını karşılayamayanın; puanlamayı bırakabilen çalışanla bütün geçimi ona bağlı olanın imkânları aynı değildir. Etkili itiraz bu konumlarla birlikte değerlendirilir.

Eşitsiz maruziyet, kimlik gruplarının kendiliğinden taşıdığı bir kırılancılık olarak tanımlanmaz. Tarihsel ilişkiler insanları farklı konumlara yerleştirir; idari kategoriler, mahalle seçimi, gelir koşulları, bakım yükleri veya göç statüsü bu konumları sürdürebilir. Araştırma, hangi sınıflandırmanın kimleri nasıl kapsadığını ve kimlerin hangi kaynaklarla karşılık verebildiğini izler.

Crenshaw'ın kesişimsellik yaklaşımı, tek eksenli bir incelemede görünmeyen ilişkileri açığa çıkarmaya yönelir (1989, 1991). Burada sınıf, ırksallaştırma, toplumsal cinsiyet ve göç konumu birbirinden bağımsız risk puanları gibi toplanmaz. Aynı düzeneğin içinde nasıl kesiştikleri ve hangi sonuçları ürettikleri araştırılır. Collins'in tahakküm matrisi, yapısal, disipliner, hegemonik ve kişiler arası ilişkilerin birlikte örgütlenmesini düşünmeyi sağlar (2000). Onopticon protokolü, bu geniş ilişkiler içinde belirli bağlayıcı mekanizmaları izler.

Browne'un kölelik tarihine ilişkin çözümlemesi, bedensel işaretleme, gemi düzeni ve fener yasaları üzerinden Siyah hayatın zorunlu görünürlüğünü inceler (2015). Bu tarih, analog kurumların sırf yavaş veya görünür oldukları için kolayca itiraz edilebilir sayılmasını engeller. Zorunlu tanınma ve ağır çıkış maliyeti, dijital altyapılardan önce de vardır. Aynı tarih, izlenenlerin karşı gözlem, kaçınma ve reddetme pratiklerini de içerir.

Benjamin'in New Jim Code, Noble'ın arama sistemleri ve Pasquale'ın kapalı karar düzenleri üzerine çalışmaları, tarafsızlık iddialarının içinde eşitsizliğin nasıl yeniden üretilebildiğini araştırır (Benjamin, 2019; Noble, 2018; Pasquale, 2015). Açıkça ırksal bir veri alanı bulunmaması, tasarımın ve tarihsel erişim koşullarının etkisini kendiliğinden ortadan kaldırmaz. Couldry ve Mejias'ın veri sömürgeciliği ile Eubanks'ın yoksulluğun otomatik yönetimine ilişkin incelemesi de hangi hayatların yoğun kayıt ve müdahale alanı hâline getirildiğini düşünmek için önemlidir (2019; 2018).

Bu ilişkiler vakalara döndüğünde farklı giriş yolları görülür. SyRI'nin düşük gelirli mahallelerdeki uygulamaları, kimlerin incelemeye seçildiği sorusunu öne çıkarır. Alston'ın müdahalesi, yoksul ve dışlanan nüfuslara orantısız yönelimi tartışır; mahkemenin hükmü ise özel hayatın korunmasına ilişkindir ve ayrı ayrımcılık iddiasını karara bağlamaz (Alston, 2019; Rechtbank Den Haag, 2020). Sosyolojik yorum ile hukuki hüküm, aynı sonuçmuş gibi sunulmaz.

Çocuk bakım yardım vakaasında milliyet verisinin ayrımcı kullanımı daha doğrudan bir kategori ilişkisi sunar. Elde tutulan çifte vatandaşlık kayıtları ile risk işlemlerinde kullanılan belirli milliyet ölçüleri aynı değişken olarak alınmamalıdır. Düzenleyici kurumun saptadığı hukuka aykırı işlem ile bunun daha geniş ırksallaştırma ilişkisi içinde yorumlanması ayrı açıklama adımlarıdır (Autoriteit Persoonsgegevens, 2021; Amnesty International, 2021).

Göç denetiminde kişi, yalnız kendi kaydı nedeniyle değil, ailesi, bulunduğu yer, kullandığı araç veya ilişki içinde olduğu kişi üzerinden de müdahaleye açık hâle gelebilir. American Dragnet mimari kapasiteyi, Woodburn ise belirli bir ilişkisel karşılaşmayı incelemeyi sağlar (Wang vd., 2022; Manning, 2025). Tek operasyon, ülke düzeyindeki eşitsizliğin oranını vermez; hangi yolların araştırılması gerektiğini gösterir.

Hebron'da bu inceleme, Mbembe'nin nekropolitik çözümlemesiyle yakından ilişkilidir. Nekropolitika, yalnız yaşam ile ölüm arasında ani bir kararı değil, işgal ve zor altında hayatın sürekli örgütlenmesini de ele alır; kontrol noktaları, aşagılanma ve hareketin sınırlandırılması bu çerçevenin içindedir (Mbembe, 2003, 2019). Onopticon aynı karşılaşmada zorunlu tanınma, geçiş kaybı, itirazın etkisi ve kaydın geri dönüşünü izler. Mekanizmanın belirlenmesi, işgalin siyasi tarihini veya yaşam üzerindeki nihai tehdidi açıklamadan çıkarmaz.

Ekolojik tahribatta maruziyet, uzaklaşabilme, korunmayı satın alabilme ve onarım kararına katılma ayrı kapasitelerdir. Daha az görünür zarar, daha az maruziyetin kanıtı olmayabilir. Korunma güçlüğü sağlık ve geçim kaybına, itiraz kaynaklarının tüketilmesini de ekleyebilir.

D'Ignazio ve Klein'in ayrıcalığın tehlikesine ilişkin tartışması, zarardan korunmuş olmanın zararı görmeyi zorlaştırabileceğini belirtir (2020). Başvuru formunun varlığını yeterli sayan yönetici ile başvurunun maliyetini taşıyan özne aynı koşullarda değildir. Kavramsal sürekliliğin etkisi de bu dağılımda araştırılır: aynı hakka dayanmak, aynı zamanda sonuç alabilmek anlamına gelmez. Öznenin farkındalığı kadar talebini bağlayıcılaştıracak kaynakları izlenir.

Kayıp birikebilir: Gelir kaybı sonraki itirazı, bakım yükü belge toplamayı zorlaştırabilir; edinilmiş hücre ve hormon koşulları değişimin yükünü etkileyebilir. Birikim, kurumların tek devrede birleştiğinin kanıtı değildir. Alanlar arası bağ için kurumsal geçiş, metabolik a priori için edinilmiş değişim ayrıca gösterilir.

Maruziyetin ilişkilerle örüntülenmesi ve ret kaynaklarının eşitsizliği, evrensel bir kırılma yasası olarak sunulmaz. Etkilenmeyen konumlar, zamanında düzeltme ve değişen uygulamalar karşılaştırmaya katılmalıdır; vaka teşhisi nüfus düzeyindeki dağılım iddiasından ayrılır.

## **15. Modern devletin işlevi: sorun çözmenin koşulu olarak sorun yönetimi**

Modern devlette çözüm talebi yetkili kurum, tanınan kategori, kabul edilen kanıt, usul ve takvim aracılığıyla işleme alınır. Bu düzenleme yalnız çözüm yolunu değil, neyin sorun ve çözüm sayılacağını da belirler. Sorun yönetiminin çözümün önüne geçtiği eşik, işlemin tamamlanmasının yaşanan zararı durdurmanın yerine konulmasıdır.

Yönetim korumayı örgütleyebilir; belirleyici soru işlemin insanların hayatında neyi durdurduğu, neyi sürmeye bıraktığıdır. Kurum görevini tamamladığını bildirirken yardım isteyen kişi aynı tahribatı yaşayabilir. Kurumsal varlık çözümün güvencesi olarak kullanıldığında, koruma talebiyle bağlayıcı sonuç arasındaki ayrışma araştırılır.

Merton'ın amaç kayması, araçların örgütün amaçları karşısında öncelik kazanmasını anlamayı sağlar (1940). Lipsky'nin gündelik kamu hizmeti çözümlemesi, kaynak ve çalışma baskıları altında oluşturulan uygulamaların yurttaşın karşılaştığı politikayı fiilen nasıl kurduğunu gösterir (2010). Gerçeklik Paradigması bu ilişkileri, öznenin kaybının sürüp sürmediği ve korumanın ne zaman kullanılabilir olduğu üzerinden yeniden okur.

Kurum dosyayı bekletebilir veya başka birime aktarabilir; insan aynı sürede geçimini, güvenliğini ve bakımını sürdürmek zorundadır. İdari bakımdan “beklemede” olan, hayat bakımından süren kayıp olabilir. Gecikme maliyetin dağıtıldığı zamandır. Bunun kavramsal zamansal arbitraj sayılması, korunan vaadin bu süreyi kimin lehine ve hangi özgül avantajla işlettiğinin gösterilmesini gerektirir.

Başvuru, belge ve takip yükleri ilk dayatmaya eklenebilir. İktidarın sorumluluğunu işletmenin bedelini de öznenin karşılaması, sorun yönetimini ortak yaşamdan eksiltlen bir işleyişe dönüştürür.

§13.5'teki üretim karşılaştırması zaman ufkunu genişletir: Tekrarlanan acil açığın giderilmesi, gelecekte aynı açığı azaltacak kapasitenin kuruluşuyla birlikte değerlendirilir. Acil müdahalenin gerekliliği önceki kapasite kaybının hesabını kapatmaz. Başarı, işlemin tekrarlanabilmesinde değil, erişim ve üretim gücü sağlanarak aynı bağımlılığın azaltılmasında aranır.

### **15.1 Toplumsal talebin karşılanabilirlik koşulları: beş alanın karşılaştırılması**

İstihdam, konut, demokratik karar, gıda ve ilaç erişimi aynı tarihsel çizginin örnekleri değildir. Karşılaştırma, talebin karşılanacağı koşulları kimin belirlediğine yönelir. Dışa açıklık, finansal serbestleşme, özelleştirme ve uluslararası hukukun birlikte bulunması nedensellik kurmaz. Weiss'ın farklılaşan devlet kapasiteleri ile Rodrik'in uluslararası bütünleşme, ulusal karar ve kitlesel siyaset arasındaki gerilim çözümlemeleri bu ayrımı destekler (Weiss, 1997; Rodrik, 2000).

İstihdam alanında 1944 tarihli parlamento tartışması, yüksek ve istikrarlı istihdamı koruma sorumluluğunu hükümetin üstlenmesini kaydeder (UK Parliament, 1944). 2012 reformunda ise Universal Credit'e erişimin temel koşulları arasında başvuru taahhüdü; çalışma durumuna göre farklılaştırılmış yükümlülükler ve yaptırımlar bulunur (UK Parliament, 2012). NAO'nun Büyük Britanya incelemesi 2015'te yaklaşık 400 bin yaptırım uygulandığını tahmin eder; sayı yalnız Universal Credit'e ait değildir. Rapor yaptırımların yeni olmadığını da belirtir (NAO, 2016). Dolayısıyla karşılaştırma, koşulsuz bir geçmişten koşullu bir bugüne geçiş kurmaz. Makro düzeyde istihdamı sağlama sorumluluğuyla kişinin yardım almaya devam edebilmek için davranışını kanıtlama yükü arasındaki ağırlık farkını görünür kılar. §4'te incelenen sorumluluk aktarımı burada, toplumsal sorunun hangi bölümünün doğrudan öznenin uyumuna bağlandığını gösterir.

Konut alanında İngiltere'nin sosyal kiracı haneleri 1981'de 5,5 milyon ve bütün hanelerin yaklaşık yüzde 32'siyken, 1991'de 4,4 milyon ve yüzde 23'e gerilemiştir. Resmî konut araştırması, düşük inşa oranlarıyla Right to Buy satışlarını birlikte ele alır; sosyal kiracılığın daha geniş kesimlerden en fazla ihtiyaç içindeki gruplara yönelmesini kaydeder (DCLG, 2015, §§1.33–1.36). 1980/81–2024/25 arasında bu programla kiracılara iki milyondan fazla konut satılmıştır (McEnhill ve Foley, 2026). Bu satışlar doğrudan şirketlere devredilmiş konut sayısı değildir. Kurucu soru, kamusal stok daralırken barınmayı hangi kredi, gelir ve tahsis koşullarının belirlediğidir. Kredi sağlayıcıların konumu bu ilişkide araştırılır; konut açığı küreselleşmenin kaçınılmaz sonucu sayılmaz. İnşa, satış ve kaynak kullanımı kararlarının kamusal sorumluluğu sürer.

Yunanistan'da 5 Temmuz 2015 referandumunda oy verenlerin yüzde 61,3'ü oylamaya sunulan kreditor teklifini reddetmiştir (E. Scott, 2015). Buna karşılık 12 Temmuz tarihli, ertesi gün yayımlanan Avro Zirvesi

bildirisi, yeni program müzakerelerinin yetkilendirilmesini önce KDV, emeklilik ve diğer alanlarda yasal adımlara ve kurumsal doğrulamaya bağlamıştır (Euro Summit, 2015, ss. 1–2). Referandum yapılmış, hükümet ve parlamento varlığını sürdürmüştür; fakat ret kararının koşulları değiştirme gücü finansman bağımlılığı içinde sınırlandırılmıştır. Burada siyasi talep, uygulanabilirliği başka onaylara bağlı bir müzakere girdisi hâline gelir. Kreditör devletler ve uluslararası kurumlar şirketle özdeşleştirilemez; bu örnek çok düzeyli bağlayıcılığı gösterir, şirketin kurucu konumunu tek başına kanıtlamaz.

Hindistan'ın 2013 Ulusal Gıda Güvenliği Yasası, kırsal nüfusun yüzde 75'ine ve kentsel nüfusun yüzde 50'sine kadar uzanan tahıl desteği hakkı öngörür (DFPD, tarihsiz). Bu, küresel bütünleşme döneminde hak kapsamının genişleyebildiğini gösterir. Aynı zamanda kamu alımı ve stoklama politikası, WTO Tarım Anlaşması'nın destek hesabıyla karşılaşır. Tarım Anlaşması, piyasa fiyatı desteğini idari fiyatla 1986–1988'e dayanan sabit dış referans fiyatı arasındaki fark üzerinden hesaplar (WTO, 1994, Ek 3, §§8–9). Bali kararı ise belirli programlara uyumsuzluk koruması sağlar. Bu koruma bildirim, veri ve koruyucu koşullara bağlıdır (WTO, 2013, §§2–6). Ticaret hukukunda değerlendirilen doğrudan gıda hakkının haklılığı değil, onu karşılayan politikanın destek boyutudur. Bu düzeylerin bağlanması, Jharkhand'daki doğrulama kaynaklı dışlamanın WTO tarafından üretildiğini göstermez; iki mekanizmanın bağlantısı ayrıca kanıt ister.

Güney Afrika'da 1997 ilaç düzenlemesi, uygun fiyatlı tedarik, jenerik ikame ve fiyatlandırma için kamusal araçlar öngörmüştür (Republic of South Africa, 1997). Düzenlemeye karşı çıkan 39 ilaç şirketi, toplumsal ve uluslararası kampanyanın sürdüğü ortamda davayı Nisan 2001'de geri çekmiştir (MSF, 2001). Aynı yıl Doha Bildirgesi, TRIPS'in kamu sağlığını koruyacak biçimde yorumlanmasını ve zorunlu lisans esnekliklerini teyit etmiştir (WTO, 2001). İlaç şirketlerinin erişim koşullarındaki belirleyiciliği hukuki mücadeleye konu olmuş, bu belirleyiciliği sınırlayan politika alanı savunulabilmiştir. Güney Afrika'nın apartheid geçmişi, karşılaştırmaların başlangıcına herkes için işleyen bir kamusal sağlık düzeni yerleştirmeyi engeller. Dava engelinin kaldırılması da ilaca erişimin bütün sorunlarının aynı anda çözüldüğü anlamına gelmez.

Beş alanda ortak soru, ihtiyacın tanınmasıyla onu karşılayacak koşulları değiştirebilmenin ilişkisidir. İş arayan ve konut başvurusu ayrıntılı izlenirken yeterli iş ve konut üretilemeyebilir. Devletin uygulama gücü özneye yönelirken keskinleşebilir; kurucu aktörlerin sorumluluğu yetki ve sözleşmeler arasında dağılır. Bu asimetri mülkiyet, kredi, tedarik ve alternatifleri belirleme gücü içinde araştırılır. Her örnek aynı kurucu yerleşimi kanıtlamaz; hak genişlemesi ve kolektif kazanım açıklamanın sınırındadır.

Karşılaştırma, §3.2'deki tabloya tarihsel dayanak, §16'ya farklı muhalefet sonuçları ve §18'e karşı kanıt sağlar. Sonraki beş vaka, bu talep ve koşul ayrımını şirketin somut belirleyiciliği üzerinden sınar. Ardından Epstein incelemesi koruma talebinin işleme alınmasıyla yıkımın durdurulması arasındaki ilişkiyi ele alır.

## 15.2 Şirketin kurucu konumu: beş kamusal işlevin karşılaştırılması

Bu karşılaştırma, beş kamusal işlevin gerçekleşme koşullarında şirketin belirleyiciliğini araştırır. **İşletim bağımlılığı**, hizmeti sürdürmenin belirli bir sağlayıcıya bağlanmasını; **pazarlık gücü**, bir kararı etkileme kapasitesini; **düzenleyici bağımsızlığın aşınması**, denetleyen denetlenenin etkisine girmesini anlatır. **Kurucu konum** sorusu, bu ilişkiler içinde yaşamı bağlayan hangi koşulları şirketin belirleyip değiştirebildiğidir. Böylece kavram, bu mekanizmaların özne ve toplumun kurucu konumuna ne yaptığını araştırır. Vakalar farklı mekanizmalar için kanıt sunar; her biri aynı düzeyde kurucu yetki devrini göstermez.

**Güney Afrika — CPS ve sosyal yardımın ödeme koşulları.** SASSA, 2012'de ödeme sözleşmesini Cash Paymaster Services'e vermiştir. Anayasa Mahkemesi sözleşmeyi 2014'te geçersiz bulmuş, ancak yardımlar kesilmesin diye geçersizliğin etkisini ertelemiştir. 2017'de hazır bir alternatif bulunmaması yaklaşık 17

milyon yararlanıcının ödemelerini tehlikeye sokmuştur. Bu sayı fiilen yardımı kesilmiş kişilerin sayısı değildir. Mahkeme, hizmetin toplam on sekiz ay daha sürmesini sağlamıştır. Bu müdahale hak sahiplerini korumuş, fakat hukuka aykırı sözleşmeden çıkışı da ertelemiştir (CALS, 2026; Constitutional Court of South Africa, 2026).

Hakkın devlete karşı tanımlı olması, ödeme koşullarının şirkete bağımlı kurulmasını önlememiştir. Yurttaşın yaşamsal ihtiyacı, şirketin hizmetten çıkarılmasının acil maliyetine dönüşmüştür. Bununla birlikte devlet şirketi hizmeti sürdürmeye zorlayabilmiş; ödemeler 2018'de başka düzene aktarılmıştır (SASSA, 2018). Anayasa Mahkemesinin 8 Nisan 2026 kararı, 81.286.177 rand kârın iadesini emretmiştir; tasfiye nedeniyle alacağın ileri sürülmesi ile fiilî tahsilat ayrıdır (Constitutional Court of South Africa, 2026). Vaka, belirli dönemdeki ağır işletim bağımlılığını ve bu bağı değiştiren kamusal ve kolektif müdahaleyi birlikte gösterir.

**Honduras — Próspera ve bölgesel kuralların yatırım güvencelerine bağlanması.** ZEDE çerçevesi, özel ekonomik bölgelere işlevsel ve idari özerklik tanımıştır. Próspera şirketinin tanıtımı bu çerçeveyi farklı vergi, düzenleme ve uyuşmazlık çözüm koşulları sunan bir yönetim modeli olarak açıklar (Próspera, tarihsiz). Tahkim kaydı, hukuki istikrar anlaşmalarına izin veren ve mevzuatın kaldırılmasından sonra belirli güvencelerin sürmesini öngören düzenlemeleri aktarır. Aynı kayıt, egemenlik, savunma ve başka ulusal yetkilerin korunduğunu da belirtir (ICSID, 2025, §§65–68). Şirket ile ZEDE'nin yönetim organları hukuken aynı özne sayılmaz; şirket merkezli düzenin kamu hukuku içinde kuruluşu incelenir.

Honduras'ın 2022'de ZEDE mevzuatını kaldırması sonrasında yatırımcılar tahkime başvurmuştur. 19 Mart 2026 tarihli usul kararı, davacıların Ekim 2025 talebini kaydeder: Öncelikle hakların geri verilmesi, bunun alternatifi olarak yaklaşık 1,63 milyar ABD doları tazminat istenmiştir. Tutar davacıların talebidir; tahkim heyetinin hükmettiği tazminat değildir (ICSID, 2026, §7). Toplumun ortak kuralları siyasal karar yoluyla değiştirmesi, geçmişte tanınmış yatırım güvenceleri üzerinden mali bir uyuşmazlığa taşınmıştır. Belirleyicilik, değişikliğin hiç yapılamamasında değil, hangi kuralların ne maliyetle değiştirilebildiğinin şirket haklarıyla yeniden koşullandırılmaya çalışılmasındadır.

**Ukrayna — Starlink ve askerî eylemin iletişim koşulları.** SpaceX Başkanı Gwynne Shotwell, Şubat 2023'te şirketin Ukrayna'nın Starlink'i insansız hava araçlarında kullanımını sınırlandırdığını açıklamıştır. Askerî haberleşme ile şirketin anlaşma kapsamını aştığını savunduğu saldırı amaçlı kullanım arasında ayrım yapmış; teknik önlemleri ayrıntılandırmamıştır (Reuters, 2023b). ABD senatörlerinin Eylül 2023 mektubu, şirketin hizmeti tek taraflı değiştirmesini sınırlandıracak sözleşme hükümlerini ve alternatif altyapıları sormuştur. Kırım olayına ilişkin ilk anlatının değiştirildiğini de kaydeden bu mektup, operasyon sırasında bağlantının kesildiğini kesinleştirmez (Shaheen vd., 2023).

USAID denetimi, terminal alımı, bağış ve Ukrayna'ya devir işlemleri üzerinden kamu kurumlarının bu iletişim kapasitesini sağlama rolünü gösterir (USAID OIG, 2025). Bu tedarik kaydı ile şirketin kullanım sınırlaması açıklaması aynı terminal ve operasyon zinciri olarak birleştirilemez. Vakanın gösterdiği ayrışma, askerî eyleme karar verme ile iletişim altyapısının kullanım sınırlarını belirleme arasındadır. Şirketin müdahalesi bu altyapıya dayanan eylemin uygulanabilirliğine ulaşır. İletişim kapasitesindeki artış ve belirli kullanımlardaki şirket bağımlılığı birlikte değerlendirilir.

**Avustralya — Facebook ve haber dolaşımının pazarlık koşuluna dönüşmesi.** Facebook, Şubat 2021'de haber ödemelerini düzenlemeyi amaçlayan yasa tasarısına karşı platformdaki haber görüntüleme ve paylaşmayı sınırlandırdığını duyurmuştur. Hükümet, 23 Şubat'ta düzenlemedeki değişiklikleri açıklamıştır. Bunlar platformları kapsama alırken ticari anlaşmaları dikkate almayı, ön bildirim ve tahkim öncesi

arabuluculuğu içerir (Frydenberg ve Fletcher, 2021). Facebook da haber erişimini yeniden açmasını bu değişikliklerle ilişkilendirmiştir (Facebook, 2021).

Devletin şirkete resmen haber dağıtım yetkisi devrettiği bu belgelerde gösterilmez. Buna rağmen şirketin kontrol ettiği erişim, düzenlemenin koşulları üzerinde pazarlık aracı olmuştur. Okuyucu ve yayıncıların platformdaki iletişimi, kendi başlarına değiştiremedikleri bir açma ve kapatma kararına bağlanmıştır. Ülkenin bütün haber kaynaklarının kapanmaması ve yasanın çıkarılması, şirket gücünün kapsamını belirler. Bu vaka, kurucu konumun hukuki yetki devriyle birlikte fiilî altyapı belirleyiciliği üzerinden de araştırılması gerektiğini gösterir.

**Boeing — FAA ve güvenliğin değerlendirilme koşulları.** ABD Temsilciler Meclisi Ulaştırma Komitesi çoğunluk personelinin 2020 raporu, FAA adına değerlendirme yapan Boeing çalışanlarını inceler. Rapor, bazı temsilcilerin önemli güvenlik bilgilerini FAA'ya iletmediğini belgeler. FAA yönetiminin bazı teknik uzman görüşlerini Boeing lehine geçersiz kıldığı örnekleri de gösterir. Rapor bunu düzenleyicinin sektör etkisine girmesi çerçevesinde değerlendirir. 2018 Endonezya ve 2019 Etiyopya kazalarında toplam 346 kişi ölmüştür (U.S. House Committee on Transportation and Infrastructure, 2020, ss. 6, 13–14).

Kamusal onay sürerken onayın bilgi ve değerlendirme koşullarının bir bölümü denetlenen şirketin örgütlenmesine yerleşmiştir. Yolcu ve uçuş ekibi, güvenlik değerlendirmesini kendileri yeniden kurma gücüne sahip olmadan onun sonucuna dayanır. Raporun Lion Air pilotlarına yöneltilen erken suçlamayı ve tasarım sorunlarının geri plana itilmesini eleştirmesi, ayrıca sorumluluğun aşağıya aktarılmasını araştırmaya açar (aynı kaynak, ss. 190–193). Bu kayıt, güvenlik denetiminin kuruluşuyla kişiye yüklenen kusuru ilişkilendirir. Homovictimus incelemesinde bu bağlantının yeri ve eksik halkalar §4'te açıklanır.

| Vaka       | Şirkete bağlanan koşul                              | Devletin kuruluş veya müdahale biçimi                                | Özne ve toplumun konumu                                                            |
|------------|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|
| CPS        | Yardım ödemesinin sürekliliği.                      | Sözleşme; alternatifsizlik altında mahkemece hizmetin sürdürülmesi.  | Hak sahipliği sürerken ödeme düzeninin devamına bağımlılık.                        |
| Próspera   | Bölgesel yatırım ve yaşam kurallarının istikrarı.   | ZEDE mevzuatı, güvenceler, ardından kaldırma ve tahkim uyumsuzluğu.  | Ortak kuralları değiştirme girişiminin yatırımcı talepleriyle karşılaşması.        |
| Starlink   | İletişim altyapısının kullanılabilirliği.           | Tedarik ve devir; sözleşme ve alternatif arayışı.                    | Eyleme karar verme ile onu gerçekleştirme araçlarını belirlemenin ayrılması.       |
| Facebook   | Platformdaki haberin görünmesi ve paylaşılması.     | Erişim kesintisiyle birlikte ilerleyen düzenleme müzakeresi.         | İletişimin sürekliliğinin şirket–devlet pazarlığına bağlanması.                    |
| Boeing–FAA | Güvenlik onayına temel olan bilgi ve değerlendirme. | Şirket içindeki temsilcilerin yetkilendirilmesi ve denetim ilişkisi. | Yolcu ve ekibin değiştiremediği güvenlik koşuluna dayanması; pilotlara kusur atfı. |

CPS, hakkın gerçekleşmesini işletim bağımlılığına; Próspera, kural değişikliğini yatırım güvencelerine; Starlink, eylemin uygulanmasını şirketin kullanım sınırlarına bağlayan ilişkileri görünür kılar. Facebook erişim kesintisini düzenleme pazarlığında kullanmış; Boeing–FAA ilişkisi kamusal onayın bilgi ve değerlendirme koşullarını şirket örgütlenmesine taşımıştır. Ortak soru, bu farklı mekanizmaların özne ve toplumun haklarını kullanma ve koşulları değiştirme gücünü nasıl yeniden dağıttığıdır. Devlet her vakada sözleşme, yetkilendirme, kaynak, düzenleme veya müdahale yoluyla etkin bir rol üstlenir.

### 15.3 Epstein: yaklaşık yirmi üç yılın hangi açıdan okunacağı

Epstein karşılaştırması, istismar ve sömürü karşısında zamanında etkili korumayı araştırır. 1996 bildirim kaydı ile 2019 federal yakalaması arasındaki yaklaşık yirmi üç yıl, ara müdahalelerle silinmeyen koruma sorununun zaman aralığıdır.

Maria Farmer'ın sonraki dava dilekçesi polis bildirimini 29 Ağustos 1996 olarak tarihler; açıklanan FBI başvuru kaydı 3 Eylül 1996 alındı damgası taşır (Farmer, 2025, §§112–119; FBI, 1996). Bunlar bildirim olaylarıdır; Farmer'ın hukuk davasının başlangıcı değildir. Sansürlü kayıt, çocukların cinsel istismarını içeren materyal iddiası ve tehditlerle ilgilidir. Sonraki bütün iddiaları yeniden üretmez ve ilk mağdurun kim olduğunu belirlemez.

| Tarih                       | Belgelenen kurumsal olay                                                                                                  | Eylül 1996'dan yaklaşık süre             |
|-----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| 6 Aralık 2001–25 Nisan 2002 | Yerel kolejde kişilerin bulunup yönlendirilmesine ilişkin polis incelemesi; kayıta yasadışı faaliyet saptanmadığı sonucu. | İncelemenin başlangıcı 5 yıl 3 ay sonra. |
| Mart 2005                   | Bir ailenin şikâyetiyle Palm Beach soruşturmasının başlaması.                                                             | 8 yıl 6 ay.                              |
| 23 Mayıs ve 24 Temmuz 2006  | Sırasıyla federal savcılık dosyası ve FBI soruşturmasının resmen açılması.                                                | Yaklaşık 10 yıl.                         |
| 24 Eylül 2007               | Florida Güney Bölgesi'nde federal kovuşturamama anlaşmasının imzalanması.                                                 | 11 yıl.                                  |
| 30 Haziran 2008             | Eyalet mahkemesinde suçun kabulü ve on sekiz aylık hapis cezasının başlaması.                                             | 11 yıl 10 ay.                            |
| 6 Temmuz 2019               | Yeni federal suçlamalarla yakalama.                                                                                       | 22 yıl 10 ay.                            |

2001–2002 polis kaydına ilişkin bilgi, Hill'in açıklanan belgeler üzerindeki haberciliğine dayanır (2025). OPR raporu, 2005–2008 soruşturma ve işlem tarihlerini kaydeder (2020, ss. 11, 18, 21 ve yönetici özeti). In re Wild kararı, 2007 anlaşmasını ve mağdurların katılımına ilişkin sorunları ele alır (2021). Tablo, ilk işlem yapıncaya kadar yirmi üç yıl geçtiği iddiasını kurmaz. Kurumsal işlemlerin koruyucu etkisinin hangi süre boyunca ve hangi kararlar üzerinden sorgulanacağını gösterir.

Maxwell'in mahkûmiyetini onayan temyiz kararı, 1994'ten yaklaşık 2004'e uzanan istismar kanıtlarını aktarır; bu, erken bildirim sonrasında devam eden istismarı destekler (United States v. Maxwell, 2024, ss. 4–5). 2008 sonrası dönem için ABD Virjin Adaları yönetiminin hukuk davası dilekçesi, 2018'e kadar uzanan insan ticareti ve istismar iddiaları ile 2017'ye uzanan bir anlatım içerir (GVI, 2021, §§55, 70–71, 213). Bu ikinci kaynak, ceza yargılamasında sabit kabul edilmiş bütün dönemlerin kaydı olarak sunulmaz; hukuk davasındaki iddialar olarak kullanılır.

2007 anlaşması, tamamlanmamış soruşturma adımları ve mağdurların görüşlerinin süreçteki yeri, koruma bakımından belirleyici karar noktalarıdır. OPR, önemli inceleme adımlarının tamamlanmadığını ve anlaşmanın kötü muhakeme içerdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, kendi mesleki ölçütlerine göre mesleki suistimal saptamamıştır. Acosta'nın kararında yasak bir saike ilişkin kanıt da bulmamıştır (2020, yönetici özeti, ss. ix–xi). Bu bulgular, ortak bir gizli niyet varsaymadan somut kararların sonuçlarını incelemeyi sağlar.

In re Wild kararında temyiz mahkemesinin genişletilmiş heyeti, suç mağdurlarının haklarına ilişkin yasanın, dayanak bir ceza yargılaması dışında bağımsız hukuk davası yolunu yetkilendirmediğine hükmetmiştir. Daha geniş biçimde hakların suçlama öncesinde ne zaman doğduğu meselesi açık kalmıştır (2021, ss. 12–14). Savcılık tercihleri, böylece belirli bir itiraz yoluna erişimi de etkilemiştir. Bu tespit, bütün başvuru yollarının ortadan kalktığı anlamına gelmez; incelenen yolun kurumsal koşulunu gösterir.

Devlet dolayımı bu karşılaştırmada bildirimin suça, incelemenin soruşturmaya, pazarlığın bağlayıcı anlaşmaya ve mağdurun itirazının belirli bir usule dönüşmesinde işler. Yetki parçalanması, dosyayı sonuçlandırmaya yönelik kurumsal teşvikler, kaynak tercihleri, eşitsiz nüfuz ve mağdurların dışlanması, birbirinin yerine geçmeyen veya birlikte işleyebilen açıklama yollarıdır. Bunlar sürenin uzunluğundan çıkarılmış niyetler olarak değil, somut karar kayıtlarında araştırılmalıdır.

Yangın ihbarında kaydın alınması ve ekibin varması önemlidir; korumanın etkisi kurtarma ve yeni zararı önleme üzerinden değerlendirilir. Bu imge soruşturmaya yangın söndürmeye aynı süreyi biçmez; zarar görenin korunmasının dosyanın bitmesini bekleyemeyeceğini anlatır.

Aralıktaki her işlem maruziyeti nasıl değiştirdiğiyle incelenir. Sonraki istismar eylemleri, önceki istismarın süren sonuçları ve hesap sormadan doğan ikincil zarar ayrılır. 2019 yakalaması bütün tahribatın sonu değildir; yaptırım davranışı keserken geçmiş kaybı bütünüyle onaramayabilir.

Reuters'ın 2026 araştırması, Epstein hakkında suçlamada bulunmuş yirmi üç kişinin tehdit ve tacizle karşılaştığını belirlemiştir. Bu kişiler konuşmalarının veya kimliklerinin açığa çıkmasından sonra hedef olmuştur. Adalet Bakanlığı, bildirilen sansür hatalarını hızla düzelttiğini açıklamıştır (Spector ve So, 2026). Bu kayıt, Epstein'in ölümünden sonra da hesap sorma ve belge açıklama süreçlerinde ikincil mağduriyet üretilebildiğini gösterir. Aynı kişi tarafından sürdürülmüş yeni istismar gibi yazılmaz.

Vakanın insanlığa karşı ağır bir suç olarak ahlaki ve siyasi mahkûmiyeti, bu çalışmanın koruma sorusuyla ilişkilidir. “İnsanlığa karşı suç”un teknik hukuki sınıflandırması ise sivillere yönelik yaygın veya sistematik saldırı, ilgili devlet ya da örgüt politikası ve bilme unsurları gibi bağlamsal ölçütleri gerektirir (United Nations, 1998, md. 7). Zamanında etkili koruma talebi, bu sınıflandırmanın tamamlanmasını beklemes.

Kritik kararlar, sorun yönetiminin etkili korumanın önüne geçtiği yorumunu destekler; alternatif müdahalenin önleyeceği mağduriyet sayısı bu dosyadan hesaplanamaz. Arbitraj açısından açık soru, adalet ve koruma kurumlarının sürekliliğinin bu mesafeyi nasıl taşıdığı ve kime ne avantaj sağladığıdır. Sürenin uzunluğu bu hükmü tamamlamaz.

Bu karşılaştırma yeni bir Onopticon teşhisi üretmez; devletin sorun yönetimini, kurumsal faaliyetin yıkımı durdurma etkisiyle sınar.

## **15.4 Savaş ve beka: güvenliğin koşulları ile yıkımın maliyeti**

Saldırı kararı, toplumun korunması ve silah şirketlerinin kazanç beklentisi arasındaki ilişki; gerekçe, karar gücü ve sonuç birlikte incelenerek araştırılır. Başlangıç, saldırıya uğrayan toplumdan eksiltelenler ve saldıran devletin kendi toplumuna yüklediği bedeldir. Yıkımın gösterilmesiyle saldırının kurucu nedeninin açıklanması ayrı aşamalardır; kaybı incelemek bütün devlet–şirket ilişkilerinin önceden çözülmesini gerektirmez.

Gerçek bir tehdidin bulunması, seçilen saldırının gerekliliğini kendiliğinden göstermez. Tehdidin kapsamı, seçilen karşılığın koruyucu etkisi, öngörülebilir yıkımı ve daha az yıkıcı uygulanabilir seçenekler kararındaki bilgiyle karşılaştırılır. Toplumun bekası, devlet aygıtının kapasitesi, mevcut yönetimin devamı ve

şirket getirisi bu karşılaştırmada ayrı tutulur (§2.7). Güvenlik adına hangi yaşamların, hangi süre boyunca ve kimin belirlediği koşullarla korunacağı araştırılır. Açıklanan amacın doğrulanması da reddedilmesi de yalnız kullanılan kavrama bırakılamaz.

16 Eylül 2026 itibarıyla incelenen üç birincil kayıt, ABD'nin İran'a karşı askerî operasyonlarının maliyeti, bir silah üreticisinin mali sonuçları ve bölgesel çatışmanın insani etkileri arasında karşılaştırma kurmayı sağlar. Bunlar aynı nüfusu ve dönemi ölçen tek bir nedensel veri kümesi değildir:

| Kayıt ve dönem                                                | Belgelenen bulgu                                                                                                                                                               | İddianın kapsamı                                                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>CBO, 15 Eylül raporu; 1 Ağustos 2026 itibarıyla tahmin</b> | ABD Savunma Bakanlığı için yaklaşık <b>38 milyar dolar</b> maliyet; tüketilen mühimmatın ve kaybedilen teçhizatın yenilenmesi ile ek operasyon giderleri dahil (CBO, 2026).    | Toplam insani kayıp, fiilen yapılmış bütün ödemeler veya şirketlere aktarılmış net kâr değildir.                                    |
| <b>RTX, 23 Temmuz bildirimi; 2026 ikinci çeyrek</b>           | Raytheon bölümünde yaklaşık <b>8,27 milyar dolar satış ve 1,04 milyar dolar faaliyet kârı</b> ; önceki yılın aynı dönemine göre sırasıyla <b>%18 ve %29</b> artış (RTX, 2026). | Bölümün farklı programlarını kapsar; artışın tamamı İran savaşına atfedilemez ve saldırı kararını şirketin belirlediğini göstermez. |
| <b>UNICEF, 30 Mart açıklaması; 31 Mart 2026 yayını</b>        | Bölgedeki çatışmada <b>1,2 milyondan fazla çocuğun yerinden edilmesi</b> ; hastane, okul, su ve sanitasyon altyapısındaki tahribat (UNICEF, 2026).                             | İlk aya ilişkin bölgesel kayıttır; eylül ayının güncel toplamı veya bütün kayıpları tek aktöre atfeden bir neden analizi değildir.  |

CBO, Bakanlığın bilgi taleplerini yanıtlamaması nedeniyle kamuya açık kayıtlara dayandığını ve önemli tahmin belirsizliği bulunduğunu belirtir (2026). Kamu maliyeti, şirket getirisi ve insani yıkım bu kapsam sınırlarıyla karşılaştırılır; birbirinin ölçü birimine veya tamamlanmış nedensel kanıtına çevrilmez.

Silah şirketlerinin barış dönemlerinde zorunlu olarak kâr kaybettiği önermesi de ayrıca sınanmalıdır. Lockheed Martin'in 6 Ocak 2026 tarihli duyurusu, PAC-3 MSE yıllık üretim kapasitesini yaklaşık 600'den 2.000'e yükseltmeyi hedefleyen yedi yıllık bir çerçeve anlaşmasını açıklar. Şirket, uzun vadeli talep öngörülebilirliğini vurgular; ilk sözleşme için Kongre ödenek sürecine işaret eder (Lockheed Martin, 2026). Bu düzenleme, İran'a karşı şubatta başlayan operasyonlardan öncedir. Belirli savaşın başlangıcını şirket büyümesinin tek kaynağı saymaya izin vermez; savaşın nedeni olduğu sonucunu da vermez.

Silah kullanımıyla yeni tedarik ihtiyacı arasındaki bağ ise ayrıca belgelenebilir. Kongreye sunulan denetim raporu, 29 Haziran itibarıyla maliyeti **33,4 milyar dolar** olarak hesaplar. Bunun **22,3 milyar doları** tüketilmiş mühimmatın, **3,7 milyar doları** kaybedilmiş teçhizatın yenilenmesine ilişkindir. Rapor altyapı onarımını bu tahmine katmaz (Lead IG, 2026, s. 8). Bu rakamlar CBO'nun sonraki tarihli tahminine eklenmez. Mühimmatın kullanılması yeni tedarik ihtiyacına dönüşmüştür; ihtiyacı yaratmak amacıyla savaşa girildiği aynı kayıtlarla gösterilmiş değildir. Bu ihtiyaç ilişkisi, öznenin sınıflandırma çıktısının sonraki girdiye döndüğü Onopticon geri beslemesiyle de özdeşleştirilmez.

Başlatma, sürdürme, genişletme ve sona erdirmeye ayrı karar alanlarıdır. İlk nedenin belirsizliği devam kararlarını araştırmayı durdurmaz. Tehdidi azaltabilecek uygulanabilir yollar ertelenirken tedarik bağımlılığı korunuyorsa, güvensizliğin kime koşul belirleme gücü kazandırdığı incelenir. Sorun yönetimi yıkımı durdurma etkisiyle değerlendirilir.

| Özneden başlayan sına                                        | İzlenecek ilişki                                                                                  |
|--------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Hangi kaybın önlendiği ileri sürülüyor, hangi kayıp yaşıyor? | Tehdit bilgisi, koruyucu sonuç, öngörülebilir yıkım ve karar anındaki alternatifler.              |
| Kazanç elde eden aktör neyi değiştirebiliyor?                | Satış ve kârın yanında amaçları, tedarik ölçütlerini ve uygulanabilir seçenekleri belirleme gücü. |
| Güvenlik artarken bağımlılık nasıl değişiyor?                | Korunmanın belirli şirketlerin ürünlerine, bakımına ve devam sözleşmelerine bağlanması.           |
| Yıkım sürdüğünde kim durdurabiliyor ve kim hesap veriyor?    | Kararı değiştirme yetkisi, etkili itiraz, sorumluluğun uygulanması ve onarım yükünün dağılımı.    |

Şirket güvenliğin koşullarını belirleyen kurucu konuma taşındığında devlet dolayımı bunları zorunlu fedakârlıklara çevirebilir. Hüküm kazançtan değil, amaç ve alternatifleri belirleme gücünün yer değiştirmesinden çıkarılır. Beka kavramı bu değişimi avantaj sağlayarak taşıyorsa arbitraj araştırılır (§3.2). Devletin son imzası kurucu ilişkinin tamamını açıklamaz; sorumluluğunu da azaltmaz.

Ölüm, yerinden edilme, yakınların ve altyapının kaybı, askerî bütçeyi aşan bir yeniden kurma yükü yaratır. Gelir, bakım, zaman ve örgütlenme kaynaklarının tüketilmesi toplumun savaş koşullarını değiştirme gücünü aşındırabilir (§16). Güvenlik iddiası bu hayatlarda korunanlara dönülerek sınırlanır; maliyetin başka topluma veya kuşağa aktarılması tahribatı ortadan kaldırmaz (§2.4).

Bu kayıtlar yeni bir Onopticon teşhisi üretmez. Homovictimus için de maliyet aktarımına ek olarak zorunlu koşullardaki hareketin özgür tercih, kusur veya kişisel yükümlülük biçiminde özneye dönmesi gösterilmelidir (§4).

## V. KISIM — Muhalefet, karşılaştırma, sinama ve sonuç

### 16. Kurucu faillik ve muhalefetin zeminsizleşmesi

Muhalefet; koşulları adlandırma, başkalarıyla ilişki kurma, anlaşmazlığı sürdürme ve ortak hareketle sonuç üretme kapasitesidir. Toplumsal karar sağlığının bu boyutu, özne ve toplumun varoluş koşullarına dayanır.

Geçim, eğitim, hukuk, sağlık, zaman ve bilgiye erişim itirazın sürdürülebilmesinin koşullarıdır. Çalışan itiraz ederken geçinebilmeli; yardım alan kişi belgeye, hareketi sınırlandırılan temsilcisine ulaşabilmelidir. Bu dayanaklar tüketildiğinde ifade hakkı sürebilirken ortak karşı koymanın fiilî gücü aşınır.

**Muhalefetin ontolojik zemini**, ortak koşulları tartışıp değiştirebilmenin maddi ve kurumsal dayanaklarıdır (Tan, hazırlık aşamasında). Hücre ve hormonun yanı sıra gelir, zaman, bakım ve kurumsal erişim üzerinden bu zemine ulaşan yollar ayrı incelenir; hepsinin tek uygulamada bulunması gerekmez.

Devletin şirketleştirilmesi, ortak amaçların getiri, maliyet ve yönetilebilirlik ölçülerine tabi kılınmasını; şirketin kurucu konuma taşınması ise amaç ve koşulları belirleme yetkisinin yer değiştirmesini anlatır. Özne çalışan, tüketici, veri kaynağı ve yükümlü olarak tanınırken kurucu siyasal konumundan dışlanabilir. “Özne ve toplumun yokluğu”, yaşamın veya karşı koymanın bitmesini değil, bu kurucu anlamın geri çekilmesini belirtir (§2.5). Karar sağlığı, eşit siyasal statüyü ortadan kaldıracak bir yeterlilik ölçütü yapılamaz; araştırılan, statünün etkili kullanımının dayanaklarıdır.

Demokratik veya otokratik rejim adı, kurucu konumun yerini tek başına açıklamaz. Seçim, parti ve başvuru kurumlarının varlığıyla bunların ortak koşulları değiştirme gücü ayrı izlenir. Kavramsal zamansal arbitraj, bu varlığın kurucu katılımın karşılığı gibi kullanılmasını araştırır. Rejimler arasındaki fiilî örgütlenme, korunma ve düzeltme farkları ise korunur.

| Dayanak                    | Karşılaşmadan başlayan soru                                                                                               |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Geçim, bakım ve toparlanma | Kişi itiraz ederken hayatını sürdürebiliyor mu; itiraz için gereken yükü karşılayabiliyor mu?                             |
| Zaman ve süreklilik        | Sorunu anlamak, kanıt toplamak ve başvuruyu takip etmek için kullanılabilir zamanı var mı?                                |
| Bilgi ve eğitim            | Kuralı tanıyabiliyor, kayda ulaşabiliyor ve kendisi hakkındaki açıklamayı sorgulayabiliyor mu?                            |
| Örgütlenme ve temsil       | İnsanlar bilgi paylaşıyor, birlikte hareket edebiliyor ve gerekli erişimlerini kaybetmeden temsil alabiliyor mu?          |
| Bağlayıcı düzeltme         | İtiraz, zararı durdurabiliyor, erişimi geri getirebiliyor veya koşulları üreten amaç ve kategorileri değiştirebiliyor mu? |

§12.3'teki kurumsal öğrenme–siyasî düzeltme ayrımı burada belirleyicidir: Kurum şikâyetten hızla öğrenirken kişi kaydını düzelttirmek için gelir ve zaman kaybedebilir. Geri bildirim kanalının etkisi, öznenin karşılaşmasına ve koşulları değiştirme gücüne ulaşan sonuçla değerlendirilir.

Muhalefetin zeminsizleşmesi, toplumun tahribatı tanıma ve durdurma kapasitesini aşındırır. Dayatmanın önündeki engeller azalırken yaşamın yenilenmesini sağlayabilecek kolektif düzeltme imkânları da tüketilebilir.

İhlal bilinir kalırken bu bilgiyi eyleme taşıyacak zemin aşınabilir. Hukuka yönelen haklı talebin usulleri, talebin gücünü tüketebilir. Kurumsal işlem adaletin gerçekleştiğinin yerine konuluyorsa, bu kullanımın sorumluluktan kaçınmadaki işlevi arbitraj bakımından araştırılır.

Borcun silinmesi veya işe erişimin geri verilmesi, bütün sistemin yeniden kurulmasını gerektirmeyen etkili sonuçlardır. Kolektif muhalefet ise kategori, amaç ve karar yetkisini değiştirebilir. Bireysel düzeltme ile kurucu değişimin kapsamı, süresi ve etkisi ayrı kaydedilir.

Yunanistan ile Güney Afrika bu ayrımı karşıt sonuçlar üzerinden açar. Yunanistan'da 2015 referandumu, ortak reddin ifade edilebildiğini; sonraki finansman önkoşulları ise bu reddin uygulama alanını kendi başına yeniden kuramadığını gösterir (E. Scott, 2015; Euro Summit, 2015). Toplumsal karar sağlığındaki daralma burada oy verebilmenin yokluğunda değil, verilen kararın bağlayıcı koşulları değiştirebilmesindeki sınırdan belirir. Bu ilişki, ulusal demokratik yetki ile uluslararası bütünleşmenin gerilimine temas eder (Rodrik, 2000). İncelenen ret kararının sınırı, toplumun bütün sonraki siyasal hareketlerinin sona erdiği veya tek bir birleşik iradeye sahip olduğu anlamına gelmez.

Güney Afrika'da ilaç erişimi mücadelesi, ortak talebin kendi karşılaşma koşullarına müdahale edebildiği karşıt yönü gösterir. Hasta örgütleri ve uluslararası dayanışmanın katıldığı kampanya sırasında şirketlerin davasının geri çekilmesi, tedarik politikasını engelleyen belirli bir hukuki itirazı kaldırmıştır (MSF, 2001). Yasanın genel yürürlüğe girişinin 2003'ü bulması ve Doha'nın ayrıca hukuki esneklikleri teyit etmesi, kampanya, yasal imkân ve fiilî tedaviye erişimin ayrı aşamalar olduğunu hatırlatır (Republic of South Africa, 1997; WTO, 2001). Bu kazanım, devlet dolayımının şirketin belirleme gücünü sınırlayan bir yönde de işletilebildiğini gösterir. İlgili dönemde muhalefetin bütünüyle zeminsizleştiği iddiası bu nedenle daraltılmalıdır.

Yunanistan'da ortak reddin uygulanması koşullandırılmış, Güney Afrika'da erişim politikasını savunmanın hukuki alanı genişlemiştir. Fark, mücadelelerin doğruluğuna veya irade gücüne indirgenemez; kaynak, örgütlenme, bağımlılık, alternatif ve müdahale kapasitesi birlikte araştırılır. Muhalefetin zeminsizleşmesi böylece her sonucu kapsayan yokluk hükmüne dönüşmeden sınanabilir.

Robodebt'te hukuki yardım ve dava, Sırbistan'da destekle kazanılan itiraz, Foodinho'da düzenleyici müdahale ve Woodburn'de geçici hukuki koruma; karşı koymanın açıklama içinde tutulmasını gerektirir. Başarılı müdahale, öznenin ve toplumun etkisini gösterir. Geçmişte yaşanan dayatmayı yok saydırmaz; dayatmanın sınırını ve kesintiye uğrama koşulunu gösterir.

Homovictimus'un siyasi önemi, kuruculuktan dışlanma ile sorumluluğun özne üzerinde yoğunlaşmasını birleştirmesidir. Devam eden çalışma, tüketim veya katılım, koşulları onaylama olarak kaydedilebilir; katılımı bırakmanın ve ortak itirazın bedeli görünmezleşir. Gerçeklik Paradigması, maliyetin bu dağılımını ve özne ile toplumun koşulları yeniden belirleyebildiği hareketi birlikte okur.

§15.2'deki karşılaştırmalar, kurucu faillik kaybının her vakada mutlak edilgenlik anlamına gelmediğini gösterir. CPS karşısında dava ve ödeme düzeninin değiştirilmesi, Honduras'ta mevzuat müdahalesi ve Boeing hakkında kamusal inceleme, değişiklik üretilebilen alanları görünür kılar. Belirleyici soru, bu hareketlerin yalnız tekil sonucu mu düzelttiği, yoksa hakkın ve eylemin şirketçe belirlenen koşullarını da

değiştirip değiştirebildiğidir. Etkili kolektif kazanım, muhalefetin zeminsizleşmesi açıklamasının ilgili yerdeki sınırırır.

## 17. Karşılaştırmalı bilanço: dayatmanın farklı gerçekleşme biçimleri

Ortak ölçütlerle incelenen dokuz düzenekten sekizi işleyen Onopticon, tarihsel Xinjiang/IJOP ise pekişmiş rejim olarak değerlendirilir. Teşhisler belirli dönem ve etkilenen konuma ilişkindir; ülke veya şirketin bütün faaliyetlerine genellenmez.

| Düzenek ve dönem                                                                  | Çekirdek dayatma                                                             | Alanlar arası bağlanma                                                   | Geri besleme                                                            | Teşhis ve kanıt güveni  |
|-----------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| <b>Robodebt, 2015–2019</b>                                                        | Borç talebi, zorunlu yanıt ve zamanında etkili düzeltme güçlüğü.             | Vergi temsilinin sosyal yardım borcuna dönüşmesi gösterilmiş.            | Sonucun sonraki belirlemeye dönüşü gösterilmemiş.                       | <b>İşleyen — güçlü.</b> |
| <b>Woodburn/ ELITE, 30 Ekim 2025</b>                                              | Zorunlu tanınma, özgürlük kaybı ve karşılaşmada yetersiz etkili itiraz.      | Taşıt kaydının göç müdahalesindeki işlevi gösterilmiş.                   | Sonraki kullanım, bu kayıta gerçekleşmiş dönüş olarak gösterilmemiş.    | <b>İşleyen — güçlü.</b> |
| <b>Foodinho, incelenen 2022–2023 uygulamaları; 2024 kararı</b>                    | Gelire bağımlı konumda puanlamaya katılma zorunluluğu ve iş fırsatı kaybı.   | Ayrı bir işlevler arası bağ gösterilmemiş.                               | Çalışma, puan ve yeni tahsis arasındaki dönüş gösterilmiş.              | <b>İşleyen — güçlü.</b> |
| <b>Sırbistan Sosyal Kart, 2022 sonrası; 2023 saha incelemesi</b>                  | Belgelenmiş yardım kaybı ve kaynak kaydını zamanında düzeltme güçlüğü.       | Kaynak idari temsilin yardım kararına etkisi gösterilmiş.                | Ayrı bir dönüş gösterilmemiş.                                           | <b>İşleyen — güçlü.</b> |
| <b>FSV, Şubat 2020 öncesindeki belirli borç yardımı dışlamaları</b>               | Bilinmeyen veya düzeltilemeyen kayıt ve yardım yolunun kapanması.            | Vergi kaydının MSNP/WSNP borç yardımındaki etkisi gösterilmiş.           | Kaydın saklanması ötesinde dönüş gösterilmemiş.                         | <b>İşleyen — güçlü.</b> |
| <b>Jharkhand PDS, 2016–2017</b>                                                   | Bağımlı hak sahipleri için doğrulama ve gıdaya erişim engelleri.             | Ayrı bir alanlar arası bağ gösterilmemiş.                                | Dağıtım kayıtlarının sonraki tahsisi belirlemesi gösterilmiş.           | <b>İşleyen — güçlü.</b> |
| <b>Birleşik Krallık eVisa, Haziran 2025 öncesinde araştırılan hatalı statüler</b> | Zorunlu kanıt; görüşmelerle desteklenen kayıp ve geç veya sonuçsuz düzeltme. | Göç temsilinin çalışma ve diğer erişim kapılarındaki etkisi gösterilmiş. | Gösterilmemiş.                                                          | <b>İşleyen — orta.</b>  |
| <b>Hebron, 2020–2022 gözlemleri</b>                                               | Zorunlu tanınma ve hareket kaybı birincil tanıklıklarla desteklenmiş.        | Önerilen bazı veri tabanı bağlantıları doğrulanmamış.                    | Karşılaşmadan sonraki tanınmaya dönen kayıt tanıklıklarla desteklenmiş. | <b>İşleyen — orta.</b>  |

| Düzenek ve dönem                | Çekirdek dayatma                                              | Alanlar arası bağlanma                                                  | Geri besleme                                                                 | Teşhis ve kanıt güveni  |
|---------------------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| <b>Xinjiang/IJOP, 2016–2019</b> | Zorunlu kayıt, müdahale ve sınırlı etkili itiraz gösterilmiş. | Farklı işlevlerden gelen kayıtların müdahaleye bağlanması desteklenmiş. | Görevlilerin sonuçları ve değerlendirmeleri sisteme döndürmesi desteklenmiş. | <b>Pekişmiş — orta.</b> |

Altı işleyen vaka güçlü, iki işleyen vaka orta kanıt desteğine sahiptir; pekişmiş rejim değerlendirmesi orta güven düzeyindedir. Dokuz sayısı, amaçlı seçilmiş bu araştırma kümesindeki düzenekleri belirtir. Devlet dolayımı sekizinde merkezîdir; Foodinho işveren odaklı karşılaştırmayı sağlar.

Robodebt'te sorumluluk, Woodburn'de gönüllülük ve eVisa'da hak kullanımı, kavramsal ayrışmanın belirli bağlantılarını gösterir. Korunan kavramın özgül getirisi §7.2'nin ölçütleriyle ayrıca araştırılır. Telegraph, AB görüşme girişimi, et ticareti ve savaş incelemeleri ise kurucu yetki ile maliyet dağılımını karşılaştırır (§§7.3, 2.6, 13.5, 15.4).

§15.2'nin beş vakası, şirket belirleyiciliğinin ödeme sürekliliği, bölgesel kurallar, askerî iletişim, haber dolaşımı ve güvenlik değerlendirmesinde aldığı farklı biçimleri gösterir. §11.3 ile Ek 1 ise içerik erişimi, kayıtların işletimi, hizmet sürekliliği ve sağlayıcı değiştirme gücünü ayırır. Bu karşılaştırmalar, Corpopolitics savını somut yetki ve bağımlılık ilişkileri üzerinden sınar.

Eşik duyarlılığı aynı kayıtlarda görülebilir: İki çekirdeğe en az bir sürdürücü bağ eklendiğinde dokuz; iki bağ birlikte arandığında yalnız tarihsel Xinjiang/IJOP; dört koşulun tamamında güçlü kanıt istendiğinde sıfır pozitif satır kalır. Bu, yeni gözlem değil, aynı kanıta farklı kural uygulanmasıdır. En ağır kuralın boş sonucu yaşanmış kaybı silmez. Benimsenen eşik, işleyen dayatmayı pekişmiş rejimden ayırırken güven düzeyi bilgi sınırını ayrıca gösterir.

Envanter dışındaki vakalar da karşılaştırmaya katılır. SCHUFA kararında kredi skorunun belirleyici rolü, otomatik bireysel karar kapsamında değerlendirilebilmesini sağlar; Dun & Bradstreet Austria kararı kullanılan mantığın anlamlı açıklanması sorusunu geliştirir (CJEU, 2023, 2025). Son kararı başka kurumun imzalaması önceki skorun belirleyiciliğini ortadan kaldırmaz. Başvurucunun bağımlılığı, zamanında düzeltmeye erişimi ve sürdürücü bağ ise uygulama düzeyinde incelenmelidir. Aleyhte kredi kararlarının gerekçelendirilmesi, Apple Card incelemesi ve CFPB'nin açıklama yükümlülükleriyle de karşılaştırılabilir (NYDFS, 2021; CFPB, 2023).

SyRI, çocuk bakım yardımı skandalının ayrıştırılmamış bütünü, NHS FDP, Maven ve Oyoon kendi kanıt düzeylerinde tutulur. Sadakat kartından ayrılmasına rağmen uygun fiyatlı gıdaya sürdürülebilir erişimi olan hane varsayımsal olumsuz örnektir; bu alternatifin her hanede bulunduğu kabul edilmez. Andhra Pradesh ise incelenmiş tasarımı erişimi azaltmayan ampirik karşılaştırmadır. Kavram böylece her kayıt ve otomasyonu kapsayacak biçimde genişletilmez.

## 18. Sınama, karşı kanıt ve açıklamanın kapsamı

Onopticon teşhisi karşı kanıtla değişebilmelidir. Sürdürülebilir ret, gerçek alternatif veya ciddi kayıp oluşmadan uygun maliyetle düzeltme, çekirdek dayatmayı zayıflatır. Bu imkânların belgede yazılı olması değil, ilgili konumda kullanılabilmesi araştırılır. İlk kayıt ikinci işlevde yalnız ipucuysa ve bağımsız doğrulama bağlayıcı talepten önce belirleyici etkiyi değiştiriyorsa alanlar arası bağlanma teşhisi gözden

geçirilir. Geri beslemenin yokluğu pekişmeyi sınırlar; çekirdek ve alanlar arası bağ varsa işleyen statüsü sürebilir.

Ensign ve çalışma arkadaşlarının öngörücü polislik modeli, görevlendirme ile keşfin birbirini besleyebilmesini açıklar (2018); belirli birimde gerçekleşmiş döngüyü belgelemez. Modelin uygulamayla bağı, §7'deki kaynak ayrımlarıyla araştırılır.

**Şirketin kurucu konumu**, belirli ilişkide gerçekleşmesi, hangi nüfus ve işlemleri ne süreyle bağlaması ve tarihsel yaygınlığı bakımından ayrı sınırlar. Kamu kurumlarının sürmesi gerçekleşme iddiasını çürütmez. Üç bulgu ise vaka hakkındaki hükmü daraltır ya da geçersiz kılar: Şirket ilgili dönemde ileri sürülen güce sahip değildir; kamu kurumu belirleyici kararı bağımsız değiştirebilmektedir; yahut iddia edilen bağımlılık bulunmamaktadır. Tekil gerçekleşmeden bütün dünyaya yayılan bir dönemsel egemenlik sonucu çıkarılamaz.

Sonradan gerçekleşen kamusal veya kolektif müdahale, önceki ilişkiyi yok saydırmaz; sona erme, kapsam daralması veya geri çevrilebilirlik kanıtıdır. CPS'den başka ödeme düzenine geçilmesi geçmiş bağımlılığı silmez. Próspera karşısındaki yasa değişikliği, şirket güvencelerinin kamusal kararı bütünüyle olanaksızlaştırdığı savını sınırlar; tahkim talebi hükmedilmiş tazminat sayılmaz (§15.2). İnceleme böylece önceki bağımlılığı kaydederken onu sona erdiren müdahalenin gücünü de tanır.

Kamunun amaç ve standartları esaslı biçimde değiştirebilmesi, bunu uygulayacak bilgi ve altyapıya erişmesi ve şirketin sınırlayıcı gücünü aşabilmesi, mevcut kurucu yerleşim iddiasının sınamasıdır. Tekil istisna ile sonuçları yeniden üreten koşulların değişmesi ayrılır. Kamunun belirleme gücünü geri kazanması da etkilenenlerin katılımını kendiliğinden sağlamaz; onların amaç ve koşullarda değişiklik üretebilmesi ayrıca değerlendirilir. Şirket içindeki demokratik temsil, kararlarına zorunlu bağlanan bütün kesimlerin kurucu katılımıyla eşitlenmez.

Veri altyapısında kurumsal erişim yasağı, teknik imkânsızlık yerine kullanılamaz. Buna karşılık işletmeciden bağımsız güven unsurları ve erişimi teknik olarak engelleyen mimariler de peşinen etkisiz sayılamaz. Arbor'un veri çıkarma yolları ve NHS'nin yeniden platformlama hakları, mutlak çıkışsızlık savını sınırlar. Fiilî geçişin süresi, maliyeti ve hizmet devamlılığı ise ayrıca incelenir. gematik'in şartnamesi teknik sınırlamanın tasarımını gösterir. Bu sınırlamanın uygulamada doğrulanması, aynı kapsamdaki tek taraflı erişim savına karşı kanıt sağlar (§§11.2–11.3).

AB duyurusunda şirket girişimlerinin gündeme referans olması, kamunun bağımsız değiştirme gücüyle birlikte incelenmelidir (§2.6). Komisyonun uygulama açıklamasına göre AI Office, genel amaçlı yapay zekâ modellerinde teknik belge isteme, değerlendirme, düzeltici tedbir talebi ve uyumsuzlukta para cezası yetkilerine sahiptir (European Commission, 2026). Bu yetkiler kamunun bütünüyle yetkisiz olduğu savını sınırlar. Amaç, risk ölçütü ve alternatifleri fiilen değiştirmeleri; özellikle şirketlerin karşı çıktığı koşulları uygulatabilmeleri, kurucu konum iddiasının açık sınamasıdır.

§15.1'deki karşılaştırmalar üç farklı karşı kanıt sunar. **Hindistan'ın 2013 gıda yasası**, geniş nüfus kesimleri için tahıl desteği yükümlülüğü kurarak küresel bütünleşmede sosyal hakların yalnız daralabileceği savını sınırlar (DFPD, tarihsiz). Bu kazanım görünüş sayılarak dışlanamaz; ancak hak kapsamı kesintisiz erişimin kanıtı değildir. Jharkhand'daki belirli doğrulama uygulaması ayrıca sınırlar.

**Doha Bildirgesi**, uluslararası mülkiyet hukukunun kamu sağlığı müdahalesini bütünüyle olanaksızlaştırdığı savını sınırlar. Zorunlu lisans verme ve gerekçelerini belirleme alanını teyit ederken üretim kapasitesi yetersiz üyelerin uygulama güçlüğü de kaydeder (WTO, 2001, §§4–6). Hukuki esneklik, kullanılabilir

tedarik ve tedavi kapasitesinden ayrılır. Güney Afrika'da davanın geri çekilmesi gerçekleşmiş mücadele kazanımıdır; bütün hastaların ilaca erişiminin ölçümü değildir.

**Küresel asgari vergi**, devletlerin uluslararası koordinasyonla şirketlerin vergi koşullarına müdahale edebilmesinin karşı örneğidir. OECD/G20'nin 2021 mutabakatı, kapsanan büyük çokuluslu işletmeler için yüzde 15 asgari efektif vergileme çerçevesini benimsemiştir (OECD, 2021). Geliri dahil etme kuralının onu benimseyen yargı alanlarında 2024'ten itibaren uygulanması, girişimin niyet beyanını aştığını gösterir (OECD, tarihsiz). Bu gelişme kamusal yetkinin zorunlu ve sürekli geri çekildiği savını sınırlar; her ülkede aynı uygulamayı, artmış tahsilatı veya kaynağın özneye döndüğünü kanıtlamaz. Ortalama yasal kurumlar vergisi oranı 2000'de yüzde 28'den 2026'da yüzde 21,2'ye gerilemiş, 2020–2026 arasında genel olarak istikrar kazanmıştır (OECD, 2026). Yasal oran, efektif oran ve tahsilat ayrıdır; istikrarın asgari vergi girişiminden kaynaklandığı bu veriden çıkarılamaz.

Hak genişlemesi, hukuki müdahale alanı, mücadele kazanımı ve vergileme çerçevesi aynı sonuç değildir. Kurucu tez bunları ad değiştirerek kendi doğrulamasına çeviremez. Kamusal veya kolektif belirleme gücü arttığında, ilgili nüfus ve dönemdeki dışlanma ve kurucu konum iddiası daraltılmalıdır.

**Kavramsal zamansal arbitraj**, kavram ile operasyonel karşılık anlamlı biçimde ayrılmıyorsa veya sürekliliğin özgül getirisi gösterilemiyorsa güçlü teşhis almaz. Etkili itirazın uygulamayı durdurup temel koşulları değiştirmesi, kavramsal sürekliliğin kapanmayı sürdürdüğü yorumunu sınırlar. Kurumsal gerekçe reddedilirken dayatmanın sürmesi de kalan bağlantıları kendiliğinden doğrulamaz.

Yakın kuramlarla karşılaştırmada Koselleck'in kavram tarihi ad, anlam ve işlev değişimini; Skinner'in retorik yeniden betimleme yaklaşımı uygulamanın kabul edilebilir kılınmasını açıklayabilir. Boltanski ve Thévenot'nun gerekçelendirme sınamaları ile Boltanski'nin kurum–gerçeklik çözümlemesi eleştirinin kuruluşunu araştırır (§5). Bu yaklaşımlar kurucu yetki, dolayım ve maliyet ilişkisini açıklama artığı bırakmadan karşılıyorsa yeni kavramın bağımsız katkısı daralır.

Telegraph örneğinde, marka değeri açıklaması gözlenen avantajın tamamını karşılıyorsa arbitrajın ek açıklama iddiası sınırlanır. Editoryal güvencelerin sahibin müdahalesini fiilen engellemesi ve itirazın koşulları değiştirmesi yetki yorumunu daraltır; kurumsal geçmişin somut hesap verme talebini etkisizleştirmekte kullanılması ise güçlendirir. İçerik değişimi yayınlar üzerinden ayrıca incelenir. Bu örneğin değişen yetkiyi açıklama işlevi, sonuçlara ilişkin ampirik hükümden ayrılır (§7.3).

Üretim karşılaştırmasında desteklerin bağımsız üreticilerin devamlılığını, hane erişimini ve etkilenenlerin değiştirme gücünü artırması şirket belirleyiciliği yorumunu sınırlar. İlan, sonuç yerine geçmez; desteğin şirketlerde yoğunlaşması da tek başına kurucu yetki devri değildir. Karşılaştırılan alternatifin süre, kaynak ve üretim bakımından uygulanabilirliği açıklanır (§§2.7, 13.5).

Savaşta tehdidin şirketlerden bağımsız değerlendirilebilmesi, daha az yıkıcı uygulanabilir seçeneklerin bağlayıcı karşılaştırılması ve şirket getirileriyle çatışan değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi kurucu konum iddiasını sınırlar. Tedarikin somut koruma sağladığı bulgu korunur. Alternatifler şirketin koşul belirleme gücüyle dışlanıyorsa karar, tahsis ve sonuç bağlantısı gösterilir. Kazanç, savaşın başlatılmasındaki nedensel rol ve sürdürülmesindeki belirleyicilik ayrı iddialardır (§15.4).

Hücre ve hormon yolunda maruziyet, edinilmiş değişim ve karar sağlığı ilişkisi kişinin amaçları, değişiklik girişimleri, alternatifleri ve desteğiyle incelenir. Ayrı araştırmaların nüfus, süre, bağlam ve ölçümleri arasındaki geçiş gerekçelendirilir. Her halkayı tek uygulamada ölçmek gerekmez; bulguları yan yana koymak da nedensel bağı tamamlamaz. Yeniden üretim tahribatında ise kayıp, toparlanma yükü ve sonraki

yaşam koşulları izlenir. Kazanç sürerken maliyetin başka hanelere, kurumlara veya bölgelere aktarılması araştırmanın ölçeğini belirler; teknik öğrenme toplumsal yenilenmenin yerine kullanılmaz.

Bağımsız yeniden kodlama, teşhis aracının açıklığını ve araştırmacılar arasındaki tutarlılığını denetleyebilir. Bu çalışma bağımsız kodlama veya uyuşma istatistiği üretmemiştir. Böyle bir denetim, yaşanmış dayatmayı araştırmanın önkoşulu değildir.

Yakın ontolojilerle karşılaştırmanın araştırılabilir sonuçları dört ilişkide somutlaşır:

| Karşılaştırılan değişiklik                                    | İncelenecek sonuç                                                                                                | Açıklamadaki karşılığı                                                                        |
|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Şikâyet ve zarar bilgisinin artması                           | Bilgi, öznenin erişimini ve koşulları değiştirme gücünü artırıyor mu?                                            | Teknik öğrenme ile bağlayıcı toplumsal düzeltme arasındaki fark.                              |
| Kamu kurumunun uygulama kapasitesinin artması                 | Amaçları ve alternatifleri belirleme gücü de değişiyor mu?                                                       | Devlet dolayımının güçlenmesi ile şirket konumuna taşınan kurucu yetkinin ayrımı.             |
| Benzer bir kaybın farklı sorumluluk düzenlerinde karşılanması | Yük özneye yeni yükümlülük olarak mı dönüyor, koşulları kuran aktörün durdurma ve onarım görevine mi bağlanıyor? | Eksilmenin yeni dayatmayı sürdürmesi ile koşulların değiştirilebilmesi arasındaki ilişki.     |
| Kavram ve kurum sürerken müdahale yetkisinin değişmesi        | Aynı hak veya denetim iddiası hangi bağlayıcı sonuçları üretebiliyor; fark kimin lehine işliyor?                 | Kurumsal devamlılık ile kurucu devamlılığın ayrılması ve kavramsal arbitrajın özgül getirisi. |

İtiraz ve kurucu koşulları değiştirme gücünün artması, muhalefetin zeminsizleşmesi açıklamasını sınırlar. Ekolojik zarar kaydı da tahribatın bütünüyle aynı şirket merkezli dizgeden çıktığını göstermez. İleri araştırmalar benzer erişim kapılarındaki farklı düzeltme düzenlerini, koruyucu usuller öncesi ve sonrasını, etkilenen ve etkilenmeyen konumları karşılaştırabilir. Alanlar arası bağlanma ve geri beslemenin süre, kapsam ve ret maliyetine etkileri böyle sınanabilir; bunlar yapılmış araştırmaların sonuçları değildir.

## 19. Opaklık, tanınma ve altyapısal adalet

Zorunlu tanınma, öznenin sistemin okuyabildiği biçimden ibaret sayılması tehlikesini taşır. Onopticon bakışının karşısında insan, hedef, risk veya puan olarak görünürken, o temsile sığmayan hayatı kararın dışında kalabilir. **Opaklık hakkı**, öznenin işlenebilir temsilinden fazlası olarak var kalabilmesini ifade eder.

Bu hakkın üç düzeyi ayrılmalıdır. Kişisel varoluş alanı, çok güçlü bir opaklık korumasını gerektirir. Bir hizmet veya hak ilişkisinde kurumun ihtiyaç duyduğu tanınma, amaçla sınırlı ve denetlenebilir asgari bilgi üzerinden kurulmalıdır. Kamusal hesap verebilirlikte ise bakışın yönü tersine döner: Güçlü kurum ve altyapıların amaçları, işleyişleri ve sorumlulukları denetlenebilir olmalıdır. Öznenin opaklığı ile iktidarın hesap vermemesi aynı hak altında toplanamaz.

Opaklık hakkının adlandırılması da fiilî korunmasının karşılığı sayılamaz. Tanınma, veri aktarımı, itiraz ve müdahaleyi durdurma yetkisi hakkın kullanılabilirliğini kurar. Altyapısal adalet bu koşullara yönelir: Tanınmayı kim denetlemektedir? Sınıflandırmayı kim sorgulayabilmektedir? Kayıtlar arasında hangi sonuç taşınmaktadır? Özne hayatını sürdürülemez kılmadan neyi açıklamayı reddedebilmektedir? Hakikat iddiası ile bağlayıcı sonuç arasındaki ilişki, önerilen hakkın kendisi için de açık tutulur.

İktidarın görünür kılınması bu incelemenin ilk sonucudur; etkili karşı koymanın dayanakları ise ayrıca araştırılır. Bir mekanizmanın adını bilmek, ona bağımlılığı kendiliğinden ortadan kaldırmaz. Adlandırma,

koşulları tartışmanın konusu yapar. Zaman, geçim, bakım, kanıt, temsil ve bağlayıcı düzeltme, bu tartışmanın hayat içinde sonuç üretebilmesini sağlar.

Teşhisin normatif yönü, kurucu yetki ile sorumluluğun bağıını açık tutmaktır. Koşulları kuran ve değiştirebilen aktörlerin hesap vermesini sağlama yükünün neden öznenin hayatından eksilterek karşılandığı sorulur. Korunma ve onarımın kimin kaynaklarından sağlandığı da bu ilişkinin içindedir. Arayüzün yenilenmesi veya şikâyetin kapatılması, ancak etkilenen karşılaşmada sonuç ürettiğinde düzeltme sayılır. Devlet dolayımının dayatmayı bağlayıcılaştırmasıyla birlikte, onu durdurabilecek sorumluluğa da bağlayıcılık kazandırıp kazandırmadığı incelenir.

## 20. Sonuç: kurucu konum, kavramsal süreklilik ve dayatılan maliyet

İktidar şirketi kurucu konuma taşıyıp devleti dolayım olarak örgütlediğinde, özne ve toplum ortak yaşamı üretmeyi sürdürürken onun bağlayıcı koşullarını belirleme gücünden uzaklaştırılır. Devlet bu yerleşimi hukuk, finansman, yetkilendirme ve uygulamayla kurabilir. Kendi örgütsel gücünü koruması veya artırması da bu ilişkiyle bağdaşır. Dönüşüm, şirketin kurucu konuma taşındığı işlevde gerçekleşir. Hak ve statülerin adları sürerken kullanılmalarını ve değiştirilmelerini belirleyen güç yer değiştirir. Modern öznenin tersyüz oluşu, özerkliğinin yetki bakımından daralırken sorumluluk bakımından varsayılmasında belirir.

Kavramsal zamansal arbitraj, kurumlar ve kavramlar sürerken bağlayıcı karşılıklarının değişmesini, bu ayrışmanın sağladığı özgül avantajla birlikte araştırır. Kurumsal devamlılık kurucu devamlılığa güvence değildir. İhlali bilmek, haklı bulunmak ve koşulları değiştirebilmek ayrı kapasiteler olarak izlenmelidir. Kurucu adresin tamamını çözmek, yaşanmış kaybı incelemenin veya kullanılan yetkinin hesabını sormanın önkoşulu yapılamaz.

Dokuz düzenek, sekiz işleyen ve bir tarihsel pekişmiş Onopticon teşhisiyle sürdürülen dayatmanın belirli biçimlerini gösterir. Beş şirket-kamusal işlev vakası, hakları tanıma ve eyleme karar verme gücüyle bunları gerçekleştirecek koşulları belirleme gücünün ayrışmasını ortaya koyar. Veri altyapısı incelemesi ise içerik erişimini, hizmetin işletimini ve sağlayıcı değiştirme gücünü karşılaştırır. Bulgular, hangi koşulun kim tarafından belirlenebildiği sorusunda birleşir.

Homovictimus, zorunlu uyumun özgür tercih, kusur veya kişisel yükümlülük olarak özneye dönmesini açıklar. Kusur atfı içermeyen korunma ve onarım yükleri ise maliyet aktarımı düzeyinde incelenir. Bu ayrım, öznenin taşıdığı kayıpla ona yüklenen sorumluluğu birbirine karıştırmadan ilişkilendirmeyi sağlar.

Karar sağlığı ortak eksendir. Hücre ve hormon, geçim, bakım, hukuk ve zaman üzerinden işleyen dayatmalar, reddetme ve ortak koşulları değiştirme gücüne ulaşabilir. Korunma ve onarım yükünü taşıyanlar, aynı yük nedeniyle tahribatı durduracak kaynaklarını kaybedebilir. Muhalefetin zeminsizleşmesi böylece kolektif düzeltmenin dayanaklarını da aşındırır.

İktidarın kendisine bıçak çektiği özne, toplum ve ortak dünya, onun yeniden üretiminin de zeminidir. Bu zemini tüketen dayatma kendi yenilenme imkânını aşındırır. Kazancın sürmesi ile yaşamın tahribatı birlikte gerçekleşebilir; çelişki kendiliğinden bir çöküş takvimi vermez. İktidar maliyeti kendi hesabından çıkarabilir; tahribatı varlığını mümkün kılan dünyanın dışına çıkaramaz. Dünya yok olursa iktidar da yok olur.

## VI. KISIM — Ek 1 ve kaynakça

### Ek 1. Dört ülkede sağlık, eğitim ve yargı kayıtlarının işletimi

Bu envanter, §11.3'teki karşılaştırmanın kurumsal dayanaklarını sunar. Her kayıt bir hizmet veya sistemi kapsar. **İşletim**, aktör ve görevleri; **bulgu**, belgenin gösterdiği işlemi; **sınır**, o belgeden çıkarılamayan sonucu belirtir. Kaynak bağlantıları doğrudan ilgili belgeyi açar. Tarihsiz ve güncellenen sayfalarda erişim tarihi 16 Eylül 2026'dır.

Ülkeye git: İngiltere · ABD · Almanya · Hollanda

#### E1.1 İngiltere

##### *Sağlık / NHS siber güvenlik hizmetleri*

**İşletim:** NHS CSOC; Microsoft Defender for Endpoint; yeni Secure Boundary hizmeti için IBM ve Palo Alto Networks.

**Bulgu:** NHS belgesi cihaz telemetrisini ve katılım koşullarını açıklar. IBM'nin Mayıs 2026 duyurusu, yeni hizmetin geçiş ve işletim görevlerini bildirir.

**Sınır:** Duyuru bütün geçişin tamamlandığını göstermez. Güvenlik telemetrisi, hasta dosyalarının içeriğine erişimle aynı işlem değildir.

**Kaynak:** [NHS hizmet belgesi](#) · [IBM duyurusu \(2026\)](#)

##### *Eğitim / Arbor kullanan okullar*

**İşletim:** Okul yönetimleri, Arbor ve AWS'nin Birleşik Krallık altyapısı.

**Bulgu:** Ağustos 2026 rehberi sunucu yönetimini, talimatla veri değişikliğini, yedeklerden dönüşü ve başka sisteme veri çıkarma yollarını açıklar.

**Sınır:** AWS'de barındırma, AWS çalışanlarının öğrenci içeriğine eriştiğini göstermez. Çıkış yolunun tanımlanmasıyla fiili geçişin maliyet ve süresi ayrıdır.

**Kaynak:** [Arbor rehberi \(2026\)](#)

##### *Yargı / HMCTS BenchNotes*

**İşletim:** HMCTS; Azure Speech ve Azure depolama hizmetleri.

**Bulgu:** 9 Eylül 2026 şeffaflık kaydı, göç ve iltica hâkimlerinin dikte ettiği kararların yazıya çevrilmesini ve insan incelemesini açıklar.

**Sınır:** Kayıt, Microsoft personelinin içerikleri okuyabildiğini veya bütün mahkeme arşivlerini işlettiğini göstermez.

**Kaynak:** [HMCTS şeffaflık kaydı \(2026\)](#)

## E1.2 ABD

### ***Sağlık / Medicare işlemleri, CMS–WPS***

**İşletim:** CMS; Medicare yüklenicisi WPS; MOVEit dosya aktarım yazılımı.

**Bulgu:** CMS’nin Eylül 2024 bildirimi, Mayıs 2023’te yetkisiz kişilerin yüklenici ortamından dosya kopyaladığını açıklar. CMS, kişisel verileri etkilenmiş olabilecek yararlanıcılara bildirim yapmıştır.

**Sınır:** Kapsam bütün ABD sağlık dosyaları değildir. Olay, yazılım üreticisi personelinin içerik erişimini veya bütün etkilenenlerin kimlik dolandırıcılığına uğradığını göstermez.

**Kaynak:** [CMS resmî bildirimi \(2024\)](#)

### ***Eğitim / PowerSchool kullanan okul bölgeleri***

**İşletim:** Okul idareleri ve PowerSchool; dava iddialarında alt yüklenici Movate.

**Bulgu:** 18 Mart 2026 kararı sözleşmeleri ele alır. Alt yüklenici çalışanının ele geçirilmiş hesabıyla giriş anlatısını dava iddiası olarak aktarır.

**Sınır:** Kararda aktarılan iddia, bu aşamada kesinleşmiş maddi tespit değildir; ss. 2 ve 4–5 bu kaynak ayrımıyla okunmalıdır.

**Kaynak:** [Mahkeme kararı \(2026\)](#)

### ***Yargı / DOJ/ATR dava kayıtları***

**İşletim:** Adalet Bakanlığı Antitröst Birimi; Azure Government; genel ve ayrıcalıklı kullanıcılar arasında yüklenici personel.

**Bulgu:** 22 Mayıs 2025 etki değerlendirmesi, şifreli saklamanın yanı sıra yüklenici erişimini de açıklar. Yükleniciler, yetkili oldukları dosyalarda görüntüleme, arama ve inceleme yapılabilir.

**Sınır:** Yüklenici kullanıcı, Microsoft çalışanı veya yalnız siber güvenlik görevlisi demek değildir. İçerik erişimiyle kamusal kararın koşullarını belirleme gücü ayrıca ilişkilendirilmelidir.

**Kaynak:** [DOJ etki değerlendirmesi \(2025\)](#)

## E1.3 Almanya

### ***Sağlık / ePA hasta dosyaları***

**İşletim:** Sağlık sigortası kuruluşları; IBM ve BITMARCK–RISE; gematik’in teknik çerçevesi.

**Bulgu:** 2025 sağlayıcı açıklamaları hizmet ve ürün onayını bildirir. IBM’nin duyurduğu kapsam 16 sigorta kuruluşudur. gematik’in 2026 şartnamesi teknik erişim sınırları öngörür.

**Sınır:** İşletim rolü, içerik okuma gücünü tek başına göstermez. Şartnamedeki güvenceyle uygulamada doğrulanmış koruma ayırdır (§11.3).

**Kaynak:** [IBM \(2025\)](#) · [BITMARCK \(2025\)](#) · [gematik şartnamesi \(2026\)](#)

### **Eğitim / Schleswig-Holstein, School-SH**

**İşletim:** Schleswig-Holstein eyaleti ve kamu hukuku kuruluşu Dataport.

**Bulgu:** 15 Temmuz 2025 parlamento yanıtı, veri merkezi, barındırma ve bakım görevlerini açıklar. Dataport'un resmî künyesi kuruluşun hukuki statüsünü belirtir.

**Sınır:** Dataport özel sermaye şirketi olarak sınıflandırılmaz. Bu örnek, kamusal kayıtların her durumda özel şirket tarafından işletildiği savını sınırlar.

**Kaynak:** [Parlamento yanıtı \(2025\)](#) · [Dataport künyesi](#)

### **Yargı / Kuzey Ren-Vestfalya yargı bilişimi**

**İşletim:** Kamusal merkezi bilişim hizmeti ITD; bilgi güvenliği ve veri koruması birimi ITD 7.

**Bulgu:** Resmî görev tanımı, bilgi güvenliği ve veri korumasındaki kamusal yönetim görevlerini gösterir.

**Sınır:** Belge, hiç özel teknik tedarikçi kullanılmadığını veya denetimin bütün uygulamalarda fiilen yeterli olduğunu kanıtlamaz.

**Kaynak:** [ITD 7 resmî görev tanımı](#)

## **E1.4 Hollanda**

### **Sağlık / LSP sağlık paylaşım ağı**

**İşletim:** VZVZ; DXC Technology ve Visma Connect.

**Bulgu:** 18 Şubat 2020 açıklaması, geliştirme ve kesintisiz teknik işletim ilişkisini kaydeder.

**Sınır:** Bu tarihsel kaynak, 2026'daki sözleşmenin bütün koşullarını veya şirketlerin klinik içerik okuma gücünü göstermez.

**Kaynak:** [VZVZ açıklaması \(2020\)](#)

### **Eğitim / ParnasSys öğrenci kayıtları**

**İşletim:** Okullar ve Topicus; uygulama ve veri barındırmada Previder.

**Bulgu:** Kasım 2025 etki değerlendirmesi, okulun talebi üzerine destek veya güvenlik işlemi için erişimi açıklar (s. 34).

**Sınır:** Topicus'un koşullu erişimi ile Previder'in barındırma rolü ayrıdır. Belge, okul talebinin teknik bir erişim koşulu olup olmadığını açıklamaz. Şirketin erişimi tek taraflı açabildiğini de göstermez.

**Kaynak:** [SIVON etki değerlendirmesi \(2025\)](#)

### **Yargı / Rechtspraak güvenli yazışma**

**İşletim:** Yargı kurumları ve güvenli e-posta hizmeti Zivver.

**Bulgu:** Rechtspraak'ın resmî sayfası, yargı kurumlarıyla güvenli elektronik yazışma kanalını açıklar.

**Sınır:** Bu kanalın varlığı, Zivver'in bütün yargı arşivini işlettiğini veya personelinin içerikleri okuyabildiğini göstermez.

**Kaynak:** [Rechtspraak yazışma rehberi](#)

Bu örnekler özel şirketlerin, kamu işletmelerinin ve kamusal birimlerin farklı görevler üstlendiğini gösterir. Kurucu konum incelemesi, bu görevleri erişim, hizmet devamlılığı ve değişiklik gücünün fiilî dağılımıyla ilişkilendirir. Kişinin verisini düzeltmesi ile kayıt düzeninin seçilmesine ve değiştirilmesine katılması ayrı müdahale düzeyleridir.

## Kaynakça

Eser ve belge başlıkları, izlenebilirlik için yayımlandıkları dilde korunmuştur.

Abraham, Y. (2024, 3 Nisan). 'Lavender': The AI machine directing Israel's bombing spree in Gaza. +972 Magazine and Local Call. [Kaynak](#)

Adorno, T. W. ve Horkheimer, M. (2002). Dialectic of enlightenment: Philosophical fragments (E. Jephcott, Trans.). Stanford University Press. (Original work published 1947)

Alston, P. (2019). Brief by the United Nations Special Rapporteur on extreme poverty and human rights as amicus curiae in the case of NJCM et al. v. The Netherlands (SyRI). Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights.

Amnesty International. (2021). Xenophobic machines: Discrimination through unregulated use of algorithms in the Dutch childcare benefits scandal. Amnesty International.

Amnesty International. (2023a, 2 Mayıs). Automated apartheid: How facial recognition fragments, segregates and controls Palestinians in the OPT. MDE 15/6701/2023. [Kaynak](#)

Amnesty International. (2023b, 4 Aralık). Trapped by automation: Poverty and discrimination in Serbia's welfare state. EUR 70/7443/2023. [Kaynak](#)

Amoore, L. (2013). The politics of possibility: Risk and security beyond probability. Duke University Press.

Arbor Education. (2026, 17 Ağustos güncellemesi). Arbor's Data Protection Compliance Guide for Customers. Şirketin erişim, barındırma, yedekleme ve veri çıkarma usullerine ilişkin rehberi. [Rehber](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).

Arguedas, A. R., Robertson, C. T., Fletcher, R. ve Nielsen, R. K. (2022). Echo chambers, filter bubbles, and polarisation: A literature review. Reuters Institute for the Study of Journalism.

Autoriteit Persoonsgegevens. (2021). Tax administration fined for discriminatory and unlawful data processing [Dutch Data Protection Authority, €2.75 million]. [Kaynak](#)

Autoriteit Persoonsgegevens. (2022, 7 Nisan). Besluit boete Belastingdienst FSV. Regulatory decision; copy published by the Dutch Senate on 12 April. [Kaynak](#)

Axel Springer. (2026a, 6 Mart). Axel Springer Announces Agreement to Acquire Telegraph Media Group. Şirket açıklaması. [Kaynak](#)

Axel Springer. (2026b, 30 Haziran). Carolin Hulshoff Pol Named as CEO of Telegraph Media Group. Yönetim atamalarına ilişkin şirket açıklaması. [Kaynak](#)

Axel Springer. (2026c, 30 Haziran). Axel Springer Is Closing Acquisition of Telegraph Media Group. Devrin tamamlanmasına ve şirketin stratejisine ilişkin açıklama. [Kaynak](#)

- Ball, S. J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215–228. [DOI](#)
- Becker, H. S. (1982). *Art worlds*. University of California Press.
- Belastingdienst. (2022, 29 Kasım). Fraude Signaleren Voorziening (FSV). Official account of the discontinued facility and subsequent review. [Kaynak](#)
- Benjamin, R. (2019). *Race after technology: Abolitionist tools for the new Jim Code*. Polity Press.
- Bergengruen, V. (2024, 8 Şubat). How Ukraine is using AI to fight Russia. *TIME*.
- Bichler, S. ve Nitzan, J. (2020). Growing through sabotage: Energizing hierarchical power. *Review of Capital as Power*, 1(5), 1–78. [Tam metin](#).
- Biesta, G. (2010). *Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy*. Paradigm Publishers.
- BITMARCK. (2025, 14 Ocak). Zulassung erhalten: Die ePA für alle steht für die rund 80 Kundenkrankenkassen von BITMARCK zum Start am 15. Januar bereit. Sağlayıcının ürün onayına ilişkin açıklaması. [Duyuru](#).
- Boltanski, L. (2011). *On critique: A sociology of emancipation* (G. Elliott, Trans.). Polity. Yayıncı tanıtımı ve bölüm düzeni incelenmiştir; dünya–gerçeklik ayrımının yazar tarafından açıklanması için ayrıca bkz. Boltanski (2017). [Yayıncı](#)
- Boltanski, L. (2017, 17 Şubat). Questioning reality: An interview with Luc Boltanski. Laura Chartain ve Marine Jeanne Boisson ile söyleşi. *Global Dialogue*, 7(1). International Sociological Association. [Yazarın açıklaması](#)
- Boltanski, L. ve Thévenot, L. (1999). The sociology of critical capacity. *European Journal of Social Theory*, 2(3), 359–377. [DOI](#)
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice* (R. Nice, Trans.). Cambridge University Press. [DOI](#)
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste* (R. Nice, Trans.). Harvard University Press. (Original work published 1979)
- Bourdieu, P. ve Passeron, J.-C. (1977). *Reproduction in education, society and culture* (R. Nice, Trans.). Sage.
- Bovens, M. (2007). Analysing and assessing accountability: A conceptual framework. *European Law Journal*, 13(4), 447–468. [DOI](#)
- Bowker, G. C. ve Star, S. L. (1999). *Sorting things out: Classification and its consequences*. MIT Press.
- Bratton, B. H. (2015). *The stack: On software and sovereignty*. MIT Press.
- Brown, W. (2015). *Undoing the demos: Neoliberalism's stealth revolution*. Zone Books. Özellikle 1. bölüm, ss. 17–18, 21–22 ve Epilogue, ss. 200–219. [1. bölüm](#); [Epilogue](#).
- Browne, S. (2015). *Dark matters: On the surveillance of blackness*. Duke University Press.

- Cargill. (2026). Sensory science at Cargill: How we design foods people choose again (and again). Cargill. [Kaynak](#)
- CBS (Statistics Netherlands). (2022). Actualisatie uithuisplaatsingen toeslagenaffaire 2015 t/m 2021. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS). (2024, 6 Eylül). CMS notifies individuals potentially impacted by data breach. WPS'nin MOVEit sistemindeki olaya ilişkin resmî bildirim. [Bildirim](#).
- Centre for Applied Legal Studies (CALS). (2026, 20 Nisan). CALS and Black Sash welcome judgment against CPS. University of the Witwatersrand. Davaya katılan kuruluşun süreç kaydı. [Açıklama](#).
- CFPB (Consumer Financial Protection Bureau). (2023). Consumer Financial Protection Circular 2023-03: Adverse action notification requirements and the proper use of the CFPB's sample forms. [Kaynak](#)
- Charbonneau, M. ve Hansen, M. P. (2014). Debt, neoliberalism and crisis: Interview with Maurizio Lazzarato on the indebted condition. *Sociology*, 48(5), 1039–1047. Yayıncı özeti ve editör notu incelenmiştir. [DOI](#)
- Chellappa, S. L., vd. (2021). Daytime eating prevents internal circadian misalignment and glucose intolerance in night work. *Science Advances*, 7(49), eabg9910. [DOI](#)
- CJEU (Court of Justice of the European Union). (2023, 7 Aralık). SCHUFA Holding (Scoring), C-634/21, ECLI:EU:C:2023:957. Karar kimliği: CELEX 62021CJ0634. Resmî basın özeti: [Kaynak](#)
- CJEU (Court of Justice of the European Union). (2025, 27 Şubat). Dun & Bradstreet Austria, C-203/22: Automated decision-making and meaningful information about the logic involved. Karara ilişkin resmî basın özeti. [Kaynak](#)
- Cohen, J. E. (2019). *Between truth and power: The legal constructions of informational capitalism*. Oxford University Press. Kurucu konum tartışmasında yazarın paylaştığı Giriş bölümünden yararlanılmıştır. [Giriş](#)
- Collins, P. H. (2000). *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment* (2nd ed.). Routledge. (Original work published 1990)
- Congressional Budget Office (CBO). (2026, 15 Eylül). Estimating the cost of combat operations against Iran. 1 Ağustos itibarıyla maliyet tahmini; yöntem, bilgiye erişim sınırları ve ekonomik etkiler. [Rapor](#)
- Conrad, P. (2007). *The medicalization of society: On the transformation of human conditions into treatable disorders*. Johns Hopkins University Press.
- Constitutional Court of South Africa. (2026, 8 Nisan). Black Sash Trust and Another v Minister of Social Development and Others, [2026] ZACC 12, CCT 48/17. Özellikle §§1–3 ve hüküm. [Karar](#).
- Couldry, N. ve Mejias, U. A. (2019). *The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism*. Stanford University Press.
- Cox, J. (2026, 15 Ocak). ‘ELITE’: The Palantir app ICE uses to find neighborhoods to raid. 404 Media. [Kaynak](#)
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139–167.

- Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299. [DOI](#)
- Culpepper, P. D. ve Reinke, R. (2014). Structural power and bank bailouts in the United Kingdom and the United States. *Politics & Society*, 42(4), 427–454. [DOI](#)
- Curran, T. ve Hill, A. P. (2019). Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016. *Psychological Bulletin*, 145(4), 410–429. [DOI](#)
- D'Ignazio, C. ve Klein, L. F. (2020). *Data feminism*. MIT Press.
- Dahl, R. A. (1986). *A preface to economic democracy*. University of California Press. İlk yayımlanma: 1985. Yayıncı tanıtımı ve bölüm düzeni incelenmiştir. [Yayıncı kaydı](#)
- Dataport. (tarihsiz). Impressum. Kuruluşun kamu hukuku statüsüne ilişkin resmî bilgi. [Künye](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- de Certeau, M. (1984). *The practice of everyday life* (S. Rendall, Trans.). University of California Press. [Kaynak](#)
- Deleuze, G. (1992). Postscript on the societies of control. *October*, 59, 3–7. [Kaynak](#)
- Department for Communities and Local Government (DCLG). (2015). *English Housing Survey: Households 2013–14*. Chapter 1: Trends in tenure, ss. 17–27; özellikle §§1.33–1.36. [Bölüm](#)
- Department for Culture, Media and Sport (DCMS). (2026a, 19 Şubat). DCMS letter (19 February 2026) to RB Investco on consent to derogations from 30 Jan Pre-emptive Action Order. Satın alma opsiyonu ve kredi haklarına ilişkin resmî yazı. [Belge sayfası](#); [Yazı](#).
- Department for Culture, Media and Sport (DCMS). (2026b, 14 Nisan). Proposed sale of the Telegraph to Axel Springer update. Lisa Nandy'nin parlamentoya yazılı açıklaması; HCWS1508. [Kaynak](#)
- Department of Food and Public Distribution, Government of India (DFPD). (tarihsiz). *National Food Security Act (NFSA), 2013*. Yasal hak kapsamı ve uygulama sorumluluklarına ilişkin resmî açıklama. [Kaynak](#) (Erişim: 15 Eylül 2026).
- Descartes, R. (1637/1995). *A discourse on method* (J. Veitch, Çev.). Project Gutenberg, e-kitap no. 59. İncelenen bölüm: IV; dijital metnin son güncellemesi 13 Mayıs 2022. [Tam metin](#)
- Desrosières, A. (1998). *The politics of large numbers: A history of statistical reasoning* (C. Naish, Trans.). Harvard University Press. (Original work published 1993)
- Dicken, S. J., vd. (2025). Ultraprocessed or minimally processed diets following healthy dietary guidelines on weight and cardiometabolic health: A randomized, crossover trial. *Nature Medicine*, 31, 3297–3308. [DOI](#)
- Dicken, S. J., vd. (2026). Reply to Ludwig, D. S. et al.; Robinson, E. & Forde, C. G.; Wang, Z. & Peng, C. *Nature Medicine*. [DOI](#). İncelenen yazar nüshası: [Kaynak](#)
- DiFeliceantonio, A. G., Coppin, G., Rigoux, L., Edwin Thanarajah, S., Dagher, A., Tittgemeyer, M. ve Small, D. M. (2018). Supra-additive effects of combining fat and carbohydrate on food reward. *Cell Metabolism*, 28(1), 33–44.e3. [DOI](#)

- Edwin Thanarajah, S., vd. (2023). Habitual daily intake of a sweet and fatty snack modulates reward processing in humans. *Cell Metabolism*, 35(4), 571–584.e6. [DOI](#)
- Emerson, R. M. (1962). Power-dependence relations. *American Sociological Review*, 27(1), 31–41. [DOI](#)
- Ensign, D., Friedler, S. A., Neville, S., Scheidegger, C., ve Venkatasubramanian, S. (2018). Runaway feedback loops in predictive policing. *Proceedings of Machine Learning Research*, 81, 160–171. [Kaynak](#)
- EPIC (Electronic Privacy Information Center). (2020). EPIC v. ICE: Palantir databases [FOIA settlement]. [Kaynak](#)
- Eubanks, V. (2018). Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor. St. Martin's Press.
- Euro Summit. (2015, 12 Temmuz). Euro Summit statement. SN 4070/15; 13 Temmuz'da yayımlanmıştır. Özellikle ss. 1–3. [Bildiri](#); [Yayın kaydı](#).
- European Commission. (2025, 4 Kasım). Serbia report 2025. EU enlargement package; chapter 19, p. 85. [Kaynak](#)
- European Commission. (2026, 3 Ağustos). AI Act. Shaping Europe’s digital future. Özellikle “Governance and enforcement” bölümü; resmî uygulama açıklaması. [Kaynak](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- European Union. (2023). Commission Delegated Regulation (EU) 2023/361 concerning vaccination against certain listed animal diseases, including avian influenza. *Official Journal of the European Union*.
- Facebook. (2021, 17 Şubat; 22 Şubat güncellemesi). Changes to sharing and viewing news on Facebook in Australia. Şirketin haber kısıtlaması ve geri dönüş açıklamaları; tarihler sayfadaki yayın kaydına göredir. [Açıklama](#).
- Farmer, M. (2025, 29 Mayıs). Complaint in Farmer v. United States, No. 1:25-cv-01709-RBW, ECF No. 1, especially paras. 112–119. Civil pleading; public copy supplied by counsel. [Complaint](#).
- Federal Bureau of Investigation (FBI). (1996). Complaint record EFTA00006107 [redacted intake record; receipt stamp 3 September 1996]. Public copy released in December 2025. [Document image](#).
- Food and Drug Administration (FDA). (2022, 16 Kasım). FDA completes first pre-market consultation for a human food made using cultured animal cells (UPSIDE Foods); no-questions response issued. U.S. Food and Drug Administration.
- Foucault, M. (1977). Discipline and punish: The birth of the prison (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books.
- Foucault, M. (1982). The subject and power. *Critical Inquiry*, 8(4), 777–795. [Metin](#)
- Foucault, M. (2008). The birth of biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–1979 (G. Burchell, Trans.). Palgrave Macmillan.
- Fourcade, M. ve Healy, K. (2024). The ordinal society. Harvard University Press. Karşılaştırma, yazarların paylaştığı Giriş bölümüne dayanır. [Bölüm](#)
- Fraser, N. (2016). Contradictions of capital and care. *New Left Review*, 100. [Kaynak](#)

- Frith, J. (2026, 21 Ağustos). Letter to Layla Moran MP, Chair of the Health and Social Care Committee. Department of Health and Social Care; Parliamentary Under-Secretary of State for Health Innovation. NDIT erişimi ve FDP sözleşmesine ilişkin yanıt; özellikle ss. 2–5. [Parlamento kaydı](#).
- Frydenberg, J. ve Fletcher, P. (2021, 23 Şubat). Additional amendments to News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code. Bakanların ortak açıklamasının NSW Liberal sitesindeki nüshası. [Açıklama](#).
- Garante per la protezione dei dati personali (Garante). (2024, 13 Kasım). Provvedimento del 13 novembre 2024: Foodinho s.r.l. Decision No. 675, document No. 10074601. [Kaynak](#)
- Gearhardt, A. N., Bueno, N. B., DiFeliceantonio, A. G., Roberto, C. A., Jiménez-Murcia, S. ve Fernandez-Aranda, F. (2023). Social, clinical, and policy implications of ultra-processed food addiction. *BMJ*, 383, e075354. [DOI](#)
- gematik. (2026, 14 Temmuz). Spezifikation Aktensystem ePA für alle. Sürüm 1.8.2, revizyon 1717626; özellikle §§3.5.1.1–3.5.1.2, A\_24617 ve A\_24621. Güncellenen “latest” adresinin incelenen sürümü. [Şartname](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- Good Food Institute. (2026). State of the industry report: Cultivated meat and seafood. The Good Food Institute.
- Government of Dubai. (2021, 14 Eylül). Executive Council Resolution No. (34) of 2021 forming the committee supervising the Oyoon project. Official English legislation. [Kaynak](#)
- Government of the Netherlands. (2022, 4 Kasım). Tegemoetkomingsbeleid FSV vastgesteld door kabinet. [Kaynak](#)
- Government of the United States Virgin Islands (GVI). (2021, 10 Şubat). Second amended complaint in Government of the United States Virgin Islands v. Estate of Jeffrey Epstein et al., especially paras. 55, 70–71 and 213. Reproduced as ECF No. 119-1, filed 12 April 2023, in No. 1:22-cv-10904-JSR. [Civil pleading](#).
- Guess, A. M., Malhotra, N., Pan, J., Barberá, P., Allcott, H., Brown, T., ... Tucker, J. A. (2023). How do social media feed algorithms affect attitudes and behavior in an election campaign? *Science*, 381(6656), 398–404. [DOI](#)
- Hacking, I. (1990). The taming of chance. Cambridge University Press.
- Haggerty, K. D. ve Ericson, R. V. (2000). The surveillant assemblage. *British Journal of Sociology*, 51(4), 605–622. [DOI](#)
- Hardt, M. ve Negri, T. (2018). The powers of the exploited and the social ontology of praxis. *tripleC: Communication, Capitalism & Critique*, 16(2), 415–423. [DOI](#); [Tam metin](#).
- Herd, P. ve Moynihan, D. P. (2018). Administrative burden: Policymaking by other means. Russell Sage Foundation. Karşılaştırma Giriş bölümüne dayanır. [Giriş](#)
- Hill, J. (2025, 23 Aralık). Years before Epstein came under investigation in Palm Beach, local police got tip about Maxwell. ABC News. Original reporting on the December 2001–April 2002 police record. [Report](#).

- Hirschman, A. O. (1970). Exit, voice, and loyalty: Responses to decline in firms, organizations, and states. Harvard University Press.
- HM Courts and Tribunals Service (HMCTS). (2026, 9 Eylül). HM Courts and Tribunals Service: BenchNotes. Algorithmic Transparency Recording Standard kaydı. [Kayıt](#).
- Human Rights Watch. (2019, 1 Mayıs). China's algorithms of repression: Reverse engineering a Xinjiang police mass surveillance app. [Kaynak](#)
- Human Rights Watch. (2020, 9 Aralık). China: Big data program targets Xinjiang's Muslims. Original investigation of the Aksu detention list. [Kaynak](#)
- IBM. (2025, 30 Nisan). IBM bringt 50 Millionen elektronische Patientenakten für 16 gesetzliche Krankenkassen erfolgreich online. Sağlayıcının ePA hizmet kapsamı açıklaması. [Duyuru](#).
- IBM. (2026, 28 Mayıs). IBM wins NHS England bid for new Secure Boundary service to strengthen cyber security across the National Health Service England. Seçim ve planlanan hizmet görevlerine ilişkin şirket duyurusu. [Duyuru](#).
- In re Wild, No. 19-13843 (U.S. Court of Appeals for the Eleventh Circuit, en banc, 15 April 2021). Judicial opinion, especially the majority's factual account and pp. 12–14 on the scope of the holding. [Opinion](#).
- In These Times. (2025). ICE's deportation machine: Surveillance, AI and Thomson Reuters CLEAR. [Kaynak](#)
- International Budget Partnership (IBP). (tarihsiz). Open Budget Survey 2025: Western Balkans and Türkiye lack strong accountability systems needed to address public trust challenges. [Kaynak](#) (Erişim: 14 Eylül 2026).
- International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID). (2025, 26 Şubat). Honduras Próspera Inc., St. John's Bay Development Company LLC, and Próspera Arbitration Center LLC v. Republic of Honduras, ARB/23/2. Decision on Preliminary Objections under Article 10.20.5 of CAFTA-DR. Özellikle §§65–68 ve 82–85. [Karar](#).
- International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID). (2026, 19 Mart). Honduras Próspera Inc. et al. v. Republic of Honduras, ARB/23/2. Procedural Order No. 6. Özellikle §7'de kaydedilen davacı talebi; usul kararı tazminat hükmü değildir. [Usul kararı](#).
- International Cooperative Alliance (ICA). (tarihsiz). Cooperative identity, values & principles. Özellikle demokratik üye denetimine ilişkin 2. ilke. [İlkeler](#) (Erişim: 15 Eylül 2026).
- IPCC. (2023). Summary for policymakers. Climate change 2023: Synthesis report içinde (ss. 1–34). IPCC. [DOI](#); [Rapor](#).
- Jessop, B. (1999). The strategic selectivity of the state: Reflections on a theme of Poulantzas. Journal of the Hellenic Diaspora, 25(1–2), 1–37. 16 Haziran 2014 tarihinde yayımlanan yazar nüshasından yararlanılmıştır. [Kaynak](#)
- Justiz NRW. (tarihsiz). Dezernat ITD 7. Bilgi güvenliği ve veri korumasına ilişkin resmî görev tanımı. [Görevler](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- Koselleck, R. (2003). Zeitschichten: Studien zur Historik. Suhrkamp, suhrkamp taschenbuch wissenschaft 1656. Hans-Georg Gadamer'in katkısıyla. [Yayıncı](#)

- Koselleck, R. (2004). *Futures past: On the semantics of historical time* (K. Tribe, Trans.). Columbia University Press. Özellikle “Begriffsgeschichte and Social History”, ss. 82–86 ve “Space of Experience and Horizon of Expectation”, ss. 259–263. [Yayıncı](#); [İncelenen metin](#).
- Kullmann, S., vd. (2025). A short-term, high-caloric diet has prolonged effects on brain insulin action in men. *Nature Metabolism*, 7(3), 469–477. [DOI](#)
- Lane, M. M., Gamage, E., Du, S., Ashtree, D. N., McGuinness, A. J., Gauci, S., ... Marx, W. (2024). Ultra-processed food exposure and adverse health outcomes: Umbrella review of epidemiological meta-analyses. *BMJ*, 384, e077310. [DOI](#)
- Lauer, J. (2017). *Creditworthy: A history of consumer surveillance and financial identity in America*. Columbia University Press.
- Lazzarato, M. (2012). *The making of the indebted man: An essay on the neoliberal condition* (J. D. Jordan, Trans.). Semiotext(e). Yayıncının sunduğu kitap alıntısı ve tanıtımından yararlanılmıştır; ayrıca bkz. Charbonneau ve Hansen (2014). [Kaynak](#)
- Lead Inspector General (Lead IG). (2026). *Operation Epic Fury: Report to the United States Congress, April 1, 2026–June 30, 2026*. Özellikle s. 8; 29 Haziran itibarıyla maliyet tahmini, yenileme maliyeti ve fiilî ödemelerin ayrımı. [Rapor](#)
- Levine, L. W. (1988). *Highbrow/lowbrow: The emergence of cultural hierarchy in America*. Harvard University Press.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. Harcourt, Brace.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services* (30th anniversary expanded ed.). Russell Sage Foundation. İlk yayın 1980; burada 2010 baskısının önsözünden yararlanılmıştır. [Author's preface](#).
- Lockheed Martin. (2026, 6 Ocak). Lockheed Martin and Department of War advance landmark acquisition transformation to accelerate PAC-3® MSE production. Yedi yıllık çerçeve anlaşmasına ilişkin şirket duyurusu; kapasite hedefi ile gerçekleşmiş üretim ve sözleşme ayrı değerlendirilmiştir. [Duyuru](#)
- Ludwig, D. S., Willett, W. C., ve Putt, M. E. (2026). Concerns over conclusions in an ultra-processed food trial. *Nature Medicine*, 32, 463–464. [DOI](#)
- Mann, M. (1984). The autonomous power of the state: Its origins, mechanisms and results. *European Journal of Sociology*, 25(2), 185–213. [Kaynak](#)
- Manning, S. W. (2025, 23 Aralık). DHS’s Operation Black Rose — early analysis. Innovation Law Lab. [Kaynak](#)
- Marchant, G. E., Allenby, B. R. ve Herkert, J. R. (Eds.). (2011). *The growing gap between emerging technologies and legal-ethical oversight: The pacing problem*. Springer.
- Mark, G. (2023). *Attention span: A groundbreaking way to restore balance, happiness and productivity*. Hanover Square Press.

- Marx, K. (1867/1887). *Capital: A critique of political economy* (S. Moore ve E. Aveling, Trans.; F. Engels, Ed.; Vol. 1). Marx/Engels Internet Archive; 1887 İngilizce baskısı temelindeki çevrimiçi metin. Özellikle Bölüm 15, §10. [Kaynak](#)
- Mbembe, A. (2003). Necropolitics (L. Meintjes, Trans.). *Public Culture*, 15(1), 11–40. [DOI](#) [Original article](#).
- Mbembe, A. (2019). *Necropolitics* (S. Corcoran, Trans.). Duke University Press. (Original work published 2016)
- McCombs, M. E. ve Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176– 187. [Kaynak](#)
- McEnhill, L. ve Foley, N. (2026, 14 Eylül). The Right to Buy scheme in England. House of Commons Library, Research Briefing CBP-12193. İngiltere'ye ait satışlar ile yenileme hedefinin kapsamı ayrı değerlendirilmiştir. [Kaynak](#)
- Meister, M. (2016). Physical limits to magnetogenetics. *eLife*, 5, e17210. [DOI](#)
- Merton, R. K. (1940). Bureaucratic structure and personality. *Social Forces*, 18(4), 560–568. [DOI](#). [Original article](#).
- Ministère de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire (France). (2023, Ekim). Campagne nationale de vaccination obligatoire contre l'influenza aviaire hautement pathogène chez les canards. Paris.
- Muralidharan, K., Niehaus, P., ve Sukhtankar, S. (2016). Building state capacity: Evidence from biometric smartcards in India. *American Economic Review*, 106(10), 2895–2929. [DOI](#)
- Muralidharan, K., Niehaus, P., ve Sukhtankar, S. (2022). Integrating biometric authentication in India's welfare programs: Lessons from a decade of reforms. *India Policy Forum*, 18, 139–172, including comments and discussion. [Kaynak](#)
- Muralidharan, K., Niehaus, P., ve Sukhtankar, S. (2025). Identity verification standards in welfare programs: Experimental evidence from India. *The Review of Economics and Statistics*, 107(2), 372–392. [DOI](#). Yayıncı özeti ve yayın bilgisi incelenmiştir; ayrıntılı uygulama çözümlemesi yazarların 2022 tarihli değerlendirmesine dayanır.
- Médecins Sans Frontières (MSF). (2001). South Africa: Big Pharma Backs Down. MSF Access. Mücadeleye katılan kuruluşun dava geri çekilişine ilişkin kaydı. [Kaynak](#)
- National Audit Office (NAO). (2016, 30 Kasım). Benefit sanctions. HC 628, Session 2016–17. Büyük Britanya incelemesi; özellikle yönetici özeti ve 1. bölüm. [Rapor](#)
- National Audit Office (NAO). (2018, 15 Haziran). Rolling out Universal Credit. HC 1123, Session 2017–19. Programın sonuçları, geçim gücü kanıtlarına yaklaşım ve kamu kaynaklarının etkili kullanımına ilişkin denetim. [Rapor ve sonuçlar](#)
- NATO. (2026, 13 Temmuz). NATO's DIANA selects innovators to drive decision superiority for the Alliance. [Kaynak](#)
- Negri, A. (2002). Pour une définition ontologique de la multitude. *Multitudes*, 9, 36–48. [DOI](#). Arianna Bove'nin İngilizce çevirisi: Towards an ontological definition of multitude (14 Ağustos 2010). [Çeviri](#).

- Newton, J. (2026, 26 Ağustos). Imports will discourage America's beef recovery. American Farm Bureau Federation, Farm Bureau Intel. Üretici örgütünün politika değerlendirmesi. [Kaynak](#)
- NHS England. (2023, 21 Kasım). NHS England awards £330 million Federated Data Platform contract to Palantir-led consortium. NHS England.
- NHS England. (tarihsiz-a). NHS Federated Data Platform privacy notice. [Kaynak](#)
- NHS England. (tarihsiz-b). Microsoft Defender for Endpoint. Hizmet tanımı ve 2023 katılım anlaşmasına ilişkin koşullar. [Hizmet belgesi](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- Nitzan, J. ve Bichler, S. (2009). Capital as power: A study of order and creorder. Routledge. Özellikle ss. 280–282. [Tam metin](#).
- Noble, S. U. (2018). Algorithms of oppression: How search engines reinforce racism. New York University Press.
- NPR. (2026, 17 Temmuz; updated 18 Temmuz). ICE shared Medicaid data it wasn't supposed to have with Palantir. Reporting by Jude Joffe-Block; NPR report republished by Utah Public Radio. [Kaynak](#)
- NYDFS (New York State Department of Financial Services). (2021). Report on the Apple Card investigation. [Kaynak](#)
- OECD. (2021, 1 Temmuz). Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS. [Mutabakat](#)
- OECD. (2026, 21 Temmuz). Corporate Tax Statistics 2026. OECD Publishing. Özellikle yönetici özeti ve yasal kurumlar vergisi oranlarına ilişkin bölüm. [DOI](#); [Rapor](#).
- OECD. (tarihsiz). Global Minimum Tax. GloBE çerçevesi, ortak yaklaşım ve 2024'ten başlayan uygulamaya ilişkin resmî açıklama; kapsam ve istisnalar bütün şirketlere uygulanmış tek oran olarak yorumlanmamıştır. [Kaynak](#) (Erişim: 15 Eylül 2026).
- Ozkul, D., ve Godin, M. (2025). Exclusion by design: Digital identification and the hostile environment for migrants. Digitising Identity project, with Migrant Voice and Open Rights Group; report launched 5 December. [Kaynak](#)
- Palantir Technologies. (2024, 12 Ocak). Palantir and the Israel Ministry of Defense strategic partnership [company statement].
- Palantir Technologies. (tarihsiz-a). Ontology building. [Kaynak](#)
- Palantir Technologies. (tarihsiz-b). Why create an Ontology? Technical documentation. [Kaynak](#)
- Pasquale, F. (2015). The black box society: The secret algorithms that control money and information. Harvard University Press.
- Pasquale, F. (2017). From territorial to functional sovereignty: The case of Amazon. Law and Political Economy Project. [Kaynak](#)
- Porter, T. M. (1995). Trust in numbers: The pursuit of objectivity in science and public life. Princeton University Press.

- Poulantzas, N. (1978). State, power, socialism (P. Camiller, Trans.). NLB. Verso Classics reprint (2000) consulted, especially pp. 128–136. [Kaynak](#)
- Prygodicz v Commonwealth of Australia (No 2) [2021] FCA 634 (Federal Court of Australia, Murphy J, 11 June 2021).
- Próspera. (tarihsiz). Próspera: governance platform. Şirketin yönetim modeline ilişkin kendi tanıtımı. [Kurumsal sayfa](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- Rahman, K. S. (2018). The new utilities: Private power, social infrastructure, and the revival of the public utility concept. Cardozo Law Review, 39, 1621–1689.
- Rauber, F., da Costa Louzada, M. L., Martínez Steele, E., Millett, C., Monteiro, C. A. ve Levy, R. B. (2018). Ultra-processed food consumption and chronic non-communicable diseases-related dietary nutrient profile in the UK (2008–2014). Nutrients, 10(5), 587. [DOI](#)
- Rechtbank Den Haag. (2020, 5 Şubat). NJCM c.s. v. the State of the Netherlands (SyRI), ECLI:NL:RBDHA:2020:865. English version: ECLI:NL:RBDHA:2020:1878. [Kaynak](#)
- Rechtspraak. (tarihsiz). Veilig mailen met de Rechtspraak. Yargıyla güvenli elektronik yazışma rehberi. [Rehber](#) (Erişim: 16 Eylül 2026).
- Republic of South Africa. (1997). Medicines and Related Substances Control Amendment Act 90 of 1997. Uygun fiyatlı ilaç, jenerik ikame ve fiyatlandırma hükümleri; resmî kayıta genel yürürlük tarihi 2 Mayıs 2003, bazı hükümler için sonraki tarihlerdir. [Yasa ve yürürlük kaydı](#)
- Reuters. (2023a, 1 Şubat). Ukraine using Palantir's software for "targeting," CEO says. Reuters.
- Reuters. (2023b, 9 Şubat). SpaceX curbed Ukraine's use of Starlink internet for drones — company president. Gwynne Shotwell'in 8 Şubat açıklamasına ilişkin haber. [Haber](#).
- Reuters. (2026a, 20 Mart; updated 8 Nisan). Pentagon to adopt Palantir AI as core US military system, memo says. Reporting by David Jeans. [Kaynak](#)
- Reuters. (2026b, 28 Ağustos). Deliveroo's Italian arm to pay workers 40% more after labour exploitation probe. Includes reporting on Glovo's separate supervision proceedings. [Kaynak](#)
- Reuters. (2026c, 16 Eylül). EU's von der Leyen to invite frontier labs for talks on tackling AI risks. Görüşme duyurusuna ilişkin haber; açıklamanın içeriği von der Leyen'in resmî konuşmasıyla birlikte değerlendirilmiştir. [Kaynak](#)
- RMIT FactLab. (2023). Robodebt not directly responsible for more than 2,000 deaths. RMIT University.
- Rodrik, D. (2000). How far will international economic integration go? Journal of Economic Perspectives, 14(1), 177–186. Karşılaştırmada yayıncının sunduğu özetten yararlanılmıştır. [DOI ve özet](#)
- Rosenblat, A., ve Stark, L. (2016). Algorithmic labor and information asymmetries: A case study of Uber's drivers. International Journal of Communication, 10. [Kaynak](#)
- Rousseau, J.-J. (1762/1920). The social contract. The social contract & discourses içinde (G. D. H. Cole, Çev.). J. M. Dent & Sons; E. P. Dutton & Co. İncelenen yer: I. kitap, VI–VIII. [Tam metin](#)

- Rouvroy, A. ve Berns, T. (2013). Gouvernamentalité algorithmique et perspectives d'émancipation. Réseaux, 177(1), 163–196. [DOI](#). 5. bölümdeki karşılaştırmada yazarın kurumundaki yayın kaydı ve özetten yararlanılmıştır. [Özet](#)
- Royal Commission into the Robodebt Scheme. (2023). Final report. Commonwealth of Australia. [Kaynak](#)
- RTX. (2026, 23 Temmuz). RTX reports Q2 2026 results. Özellikle Raytheon bölümünün satışları ve faaliyet kârı; grup toplamından ve belirli bir savaşa atfedilebilir kazançtan ayrı değerlendirilmiştir. [Mali sonuçlar](#)
- Salawitch, R. J., McBride, L. A., Thompson, C. R., Fleming, E. L., McKenzie, R. L., Rosenlof, K. H., Doherty, S. J. ve Fahey, D. W. (2023). Twenty questions and answers about the ozone layer: 2022 update. Scientific assessment of ozone depletion: 2022 içinde. World Meteorological Organization. [Tam metin](#).
- Schleswig-Holsteinischer Landtag. (2025, 15 Temmuz). Drucksache 20/3413. School-SH yazılımı, veri merkezi ve bakım görevlerine ilişkin parlamento yanıtı. [Belge](#).
- Schulte, E. M., Avena, N. M. ve Gearhardt, A. N. (2015). Which foods may be addictive? The roles of processing, fat content, and glycemic load. PLoS ONE, 10(2), e0117959. [DOI](#)
- Scott, E. (2015, 7 Temmuz). Greek Referendum on EU, ECB and IMF Bailout Proposals, 5 July 2015. House of Lords Library, In Focus LIF-2015-0018. [Kaynak](#)
- Scott, J. C. (1998). Seeing like a state: How certain schemes to improve the human condition have failed. Yale University Press.
- Securities and Exchange Commission (SEC). (2020). Form D: Notice of exempt offering of securities — Memphis Meats, Inc. U.S. Securities and Exchange Commission.
- Sen, A. (1980). Equality of what? In S. M. McMurrin (Ed.), The Tanner lectures on human values (Vol. 1, pp. 197–220). Cambridge University Press. Lecture delivered at Stanford University, 22 May 1979. [Kaynak](#)
- Services Australia. (2026). New Robodebt class action settlement. Official account of the settlement approved on 23 June 2026; erişim tarihi 14 Eylül 2026. [Kaynak](#)
- Shaheen, J., Warren, E. ve Duckworth, T. (2023, 15 Eylül). Letter to Secretary of Defense Lloyd J. Austin III concerning Starlink. Sözleşme koşulları ve alternatif iletişim altyapılarına ilişkin senatörler mektubu. [Mektup](#).
- SIVON. (2025, Kasım). DPIA Basis ParnasSys. Özellikle s. 34: Topicus yetkilendirmesi, destek erişimi ve barındırma görevleri. [Etki değerlendirmesi](#).
- Skinner, Q. (1999). Rhetoric and conceptual change. Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory, 3(1), 60–73. [DOI](#)
- Smith, A. (2023, 29 Ağustos). As Serbia adopts digital welfare system, the poorest miss out. Context, Thomson Reuters Foundation. [Kaynak](#)
- Smith, D. E. (2005). Institutional ethnography: A sociology for people. AltaMira Press. Yayıncı tanıtımı ve bölüm düzeni incelenmiştir; araştırma yöneliminin yazar açıklaması için ayrıca bkz. Smith (2014). [Yayıncı kaydı](#)

- Smith, D. E. (2014, 17 Mayıs). Lineages of institutional ethnography. *Global Dialogue*, 4(2). International Sociological Association. [Yazarın metni](#)
- South African Social Security Agency (SASSA). (2018, 13 Eylül). South African Social Security Agency on October payments cycle. Ödeme geçişine ilişkin resmî açıklama. [Açıklama](#).
- Spector, M., ve So, L. (2026, 8 Haziran; updated 10 Haziran). Epstein abused them. The Justice Department exposed them. Now they're under attack by haters. Reuters special report. [Investigation](#).
- Srnicek, N. (2017). Platform capitalism. Polity.
- Stanley, S. A., Gagner, J. E., Damanpour, S., Yoshida, M., Dordick, J. S. ve Friedman, J. M. (2012). Radio-wave heating of iron oxide nanoparticles can regulate plasma glucose in mice. *Science*, 336(6081), 604–608. [DOI](#)
- Stanley, S. A., Sauer, J., Kane, R. S., Dordick, J. S. ve Friedman, J. M. (2015). Remote regulation of glucose homeostasis in mice using genetically encoded nanoparticles. *Nature Medicine*, 21(1), 92–98. [DOI](#)
- Stanley, S., Friedman, J., Dordick, J. S. ve Sauer, J. (2020). Compositions and methods to modulate cell activity (U.S. Patent No. 10,765,878 B2). U.S. Patent and Trademark Office.
- Tan, H. (hazırlık aşamasında). Cytopolitics: Corpopolitics üzerinden özne ve toplumun karar sağlığına yönelik dayatma. Tamamlanmamış çalışma metni; 13 Eylül 2026 sürümü.
- Tan, H. (tarihsiz). Temporal Conceptual Arbitrage: Strategic Veto and Digital Decision Circuits in the Atlantic Order: The Transformation of Inaccessible Power, 1947–2026. Yayımlanmamış çalışma metni.
- The Daily Telegraph. (2026a, 25 Şubat). Birinci sayfa [Gazete nüshası]. Kiosko.net arşivindeki görsel incelenmiştir. [Nüsha](#)
- The Daily Telegraph. (2026b, 9 Eylül). Birinci sayfa [Gazete nüshası]. Kiosko.net arşivindeki görsel incelenmiştir. [Nüsha](#)
- The Intercept. (2021, 2 Nisan). LexisNexis to provide giant database of personal data to ICE. [Kaynak](#)
- The Intercept. (2022, 9 Haziran). How ICE uses LexisNexis for mass surveillance. [Kaynak](#)
- The White House. (2025, 23 Kasım). Readout of peace talks in Geneva. [Kaynak](#)
- The White House. (2026, 26 Ağustos). Further ensuring affordable beef for the American consumer. Başkanlık bildirisi; özellikle 6(b) hükmü. [Karar](#); [Tarife eki](#)
- Thompson, D. F. (1980). Moral responsibility of public officials: The problem of many hands. *American Political Science Review*, 74(4), 905–916. [DOI](#)
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2020). Ongekend onrecht [Unprecedented injustice: report of the parliamentary interrogation committee on the childcare-benefits scheme]. The Hague.
- U.S. Agency for International Development, Office of Inspector General (USAID OIG). (2025, 11 Ağustos). Ukraine Response: USAID Did Not Fully Mitigate the Risk of Misuse of the Starlink Satellite Terminals It Delivered to Ukraine. E-121-25-003-M; Mart 2022–Temmuz 2024 faaliyetleri. [Denetim](#).

- U.S. Department of Agriculture (USDA). (2026, 31 Ağustos). Secretary Rollins announces Ranchers First initiatives to rebuild the Great American Beef Herd. Resmî program duyurusu; ilan edilen desteklerle gerçekleşmiş sonuçlar ayrı değerlendirilmiştir. [Kaynak](#)
- U.S. Department of Agriculture, Animal and Plant Health Inspection Service (USDA APHIS). (tarihsiz). Highly pathogenic avian influenza: quarantine, movement control and depopulation. USDA APHIS.
- U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service (USDA ERS). (2025, 22 Mayıs). Cattle & beef: Sector at a glance. Özellikle sığır döngüsü ve ithalat ilişkisi. [Kaynak](#)
- U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service (USDA ERS). (2026a, 4 Eylül). Livestock and meat international trade data. Ülke ve ürün bazında fiziksel miktar serileri; şirket kârı veya kamu ödemesi olarak yorumlanmamıştır. [Veri sayfası](#)
- U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service (USDA ERS). (2026b, 4 Eylül). Livestock and meat international trade data: Documentation. Kapsam, ölçü birimleri ve yayımlama takvimi. [Yöntem](#)
- U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service (USDA ERS). (2026c, 11 Eylül). Meat price spreads. Çiftlik, toptan ve perakende fiyatlarının karşılaştırılması. [Veri sayfası](#)
- U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service (USDA ERS). (2026d, 7 Mayıs). Meat price spreads: Documentation. Fiyat farklarının hesaplanması ve temsil sınırları. [Yöntem](#)
- U.S. Department of Agriculture, Food Safety and Inspection Service (USDA FSIS). (2023, Haziran). Grant of inspection and label approval for cell-cultivated poultry (UPSIDE Foods; GOOD Meat). USDA FSIS.
- U.S. Department of Justice, Office of Legal Counsel (OLC). (2017, 20 Ocak). Application of the anti-nepotism statute to a presidential appointment in the White House Office. 41 Op. O.L.C. 49. [Kaynak](#)
- U.S. Department of Justice, Office of Professional Responsibility (OPR). (2020, Kasım). Investigation into the U.S. Attorney's Office for the Southern District of Florida's resolution of its 2006–2008 federal criminal investigation of Jeffrey Epstein and its interactions with victims during the investigation. [Executive summary](#). [Full report](#).
- U.S. Department of Justice. (2025, 22 Mayıs). Privacy Impact Assessment for the Antitrust Division (ATR) Litigation Support Systems — Cloud, ATR LSS-C. Özellikle ss. 1–3. [Değerlendirme](#).
- U.S. District Court for the District of Oregon. (2025, 2–3 Aralık). M-J-M-A- v. Wamsley et al., No. 6:25-cv-02011-MTK. Evidentiary hearing, transcript of proceedings, ECF Nos. 55–57; combined transcript. [Kaynak](#)
- U.S. District Court for the District of Oregon. (2026, 27 Şubat). M-J-M-A- et al. v. Wamsley et al., No. 6:25-cv-02011-MTK. Opinion and order granting preliminary injunctive relief and provisional class certification, ECF No. 88. [Kaynak](#)
- U.S. District Court for the Southern District of California. (2026, 18 Mart). PowerSchool veri ihlali toplu davasında karar, No. 3:25-md-03149. Özellikle ss. 2 ve 4–5; aktarılan dava iddiaları kesinleşmiş maddi tespitlerden ayrılmıştır. [Karar](#).
- U.S. House Committee on Transportation and Infrastructure. (2020, Eylül). The design, development & certification of the Boeing 737 MAX. Final Committee Report; çoğunluk personeli soruşturma raporu. Özellikle basılı ss. 6, 13–14 ve 190–193. [Rapor](#).

- U.S. Immigration and Customs Enforcement. (2025). ImmigrationOS: Contract modification to the Palantir Investigative Case Management (ICM) system [procurement record, April 2025]. Department of Homeland Security.
- UK Home Office. (tarihsiz). eVisas; and Report an error with your eVisa. Resmî rehber; erişim tarihi 14 Eylül 2026. [Kaynak](#); [Kaynak](#)
- UK Parliament. (1944, 21 Haziran). Employment policy. House of Commons Debates (Hansard), vol. 401. 1944 Beyaz Kitabı'nın istihdam sorumluluğuna ilişkin parlamento tartışması. [Tutanak](#)
- UK Parliament. (2012). Welfare Reform Act 2012, c. 5. Yasanın kabul edildiği metin; özellikle §§4, 14–18 ve 26–28. [Yasa](#)
- UK Parliament. (2025, 21 Temmuz). NHS: Databases. Written answer to question UIN 67615, tabled 14 July 2025; NHS Federated Data Platform. [Kaynak](#)
- UNEP. (2021). From pollution to solution: A global assessment of marine litter and plastic pollution. United Nations Environment Programme. [Rapor](#).
- UNICEF. (2026, 31 Mart). Humanitarian crisis for children deepens after one month of war in the Middle East. Metindeki açıklama 30 Mart tarihlidir; bölgesel insani etkiler ve yerinden edilme kaydı. [Açıklama](#)
- United Nations. (1998). Rome Statute of the International Criminal Court, article 7. Text as corrected in 1998 and 1999. [Article 7](#).
- United States v. Maxwell, No. 22-1426-cr (U.S. Court of Appeals for the Second Circuit, 17 September 2024). Judicial opinion affirming the conviction, especially pp. 4–5. [Opinion](#).
- Victoria Legal Aid. (2019). Explainer: Deanna Amato's robo-debt case [Amato v Commonwealth, Federal Court of Australia, consent judgment, 27 November 2019]. [Kaynak](#)
- Viljoen, S. (2021). A relational theory of data governance. Yale Law Journal, 131(2), 573–654.
- von der Leyen, U. (2026, 16 Eylül). 2026 State of the Union Address by President von der Leyen. European Commission. Özellikle s. 9; ileri yapay zekâ, değerlendirme kapasitesi ve gelişme hızı hakkındaki açıklamalar. [Resmî konuşma](#)
- Vosoughi, S., Roy, D. ve Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. Science, 359(6380), 1146–1151. [DOI](#)
- VZVZ. (2020, 18 Şubat). VZVZ vernieuwt en ontwikkelt door met technologiepartners DXC Technology en Visma Connect. Tarihsel sözleşme ve işletim açıklaması. [Açıklama](#).
- Wang, N., McDonald, A., Bateyko, D. ve Tucker, E. (2022). American dragnet: Data-driven deportation in the 21st century. Georgetown Law Center on Privacy & Technology. [Kaynak](#)
- Weber, M. (1978). Economy and society (G. Roth and C. Wittich, Eds.). University of California Press. (Original work published 1922)
- Weiss, L. (1997). Globalization and the myth of the powerless state. New Left Review, I/225. Tarihsel çerçeveye için yayıncının açık erişime sunduğu başlangıç kısmından yararlanılmıştır. [Metin](#)

- White, H. C. ve White, C. A. (1965). Canvases and careers: Institutional change in the French painting world. John Wiley & Sons.
- WHO. (2019). Burn-out an "occupational phenomenon": International Classification of Diseases. World Health Organization.
- Williams, A. M., Couch, C. A., Emmerich, S. D. ve Ogburn, D. F. (2025). Ultra-processed food consumption: United States, August 2021–August 2023 (NCHS Data Brief No. 536). National Center for Health Statistics.
- World Trade Organization (WTO). (1994). Agreement on Agriculture. Özellikle Ek 3, §§8–9; metnin WTO Analytical Index içindeki sunumundan yararlanılmıştır. [Anlaşma metni ve açıklamalı indeks](#)
- World Trade Organization (WTO). (2001, 14 Kasım). Declaration on the TRIPS agreement and public health. WT/MIN(01)/DEC/2; belge dağıtım tarihi 20 Kasım 2001. Özellikle §§4–6. [Doha Bildirgesi](#)
- World Trade Organization (WTO). (2013, 7 Aralık). Public stockholding for food security purposes. WT/MIN(13)/38, WT/L/913; belge dağıtım tarihi 11 Aralık 2013. Özellikle §§2–6. [Bali kararı](#)
- WUSF. (2026, 25 Mart). Federal appeals court upholds Florida's ban on lab-grown meat. WUSF Public Media.
- Yeung, K. (2017). 'Hypernudge': Big data as a mode of regulation by design. Information, Communication & Society, 20(1), 118–136. [DOI](#)
- Zuboff, S. (2019). The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. PublicAffairs.
- Švec, J. (2026). From concealment to partial acknowledgment to tactical policy shifts: China's response to international pressure regarding Xinjiang re-education camps. Modern China, 52(2). [DOI](#). Yayıncı özeti incelenmiştir; araştırma dönemi 2014–2022.